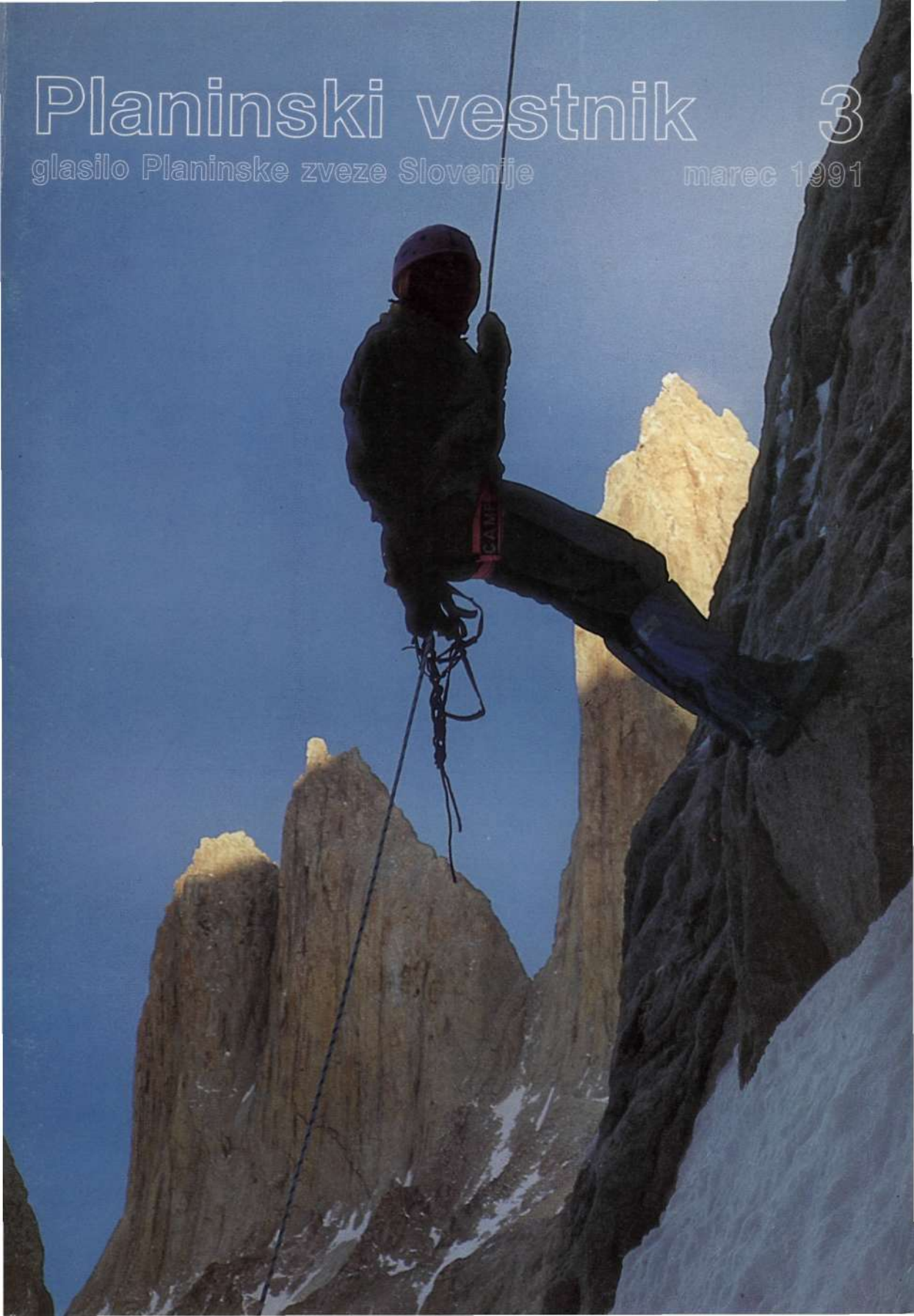

Planinski vestnik

3

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1991

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1991

3

letnik XCI izhaja od leta 1895

vsebina

Edo Kozorog	Slovenska osvojitvev trdnjave	97
M. R.	Gorniška identiteta	99
	Obtožbe nevoščljivih tekmecev	100
	Najuspešnejše desetletje	103
Vojko Arko	Slovenske gore pod Južnim križem	106
Marjan Raztresen	Prvi Slovenec v Himalaji	110
Simona Škarja	Bele spake in črne globine	111
Franc Mulej	Snega je manj, bela smrt pa kosi	113
	Improvizirana nosila	115
Silvo Kristan	Vodniki za gorniške potrebe	117
Božo Jordan	Pedometer za natančne hodce	118
Marina Petančič-Jecelj	Volk	119
Nuša Podobnik	Živa legenda Adrian Burgess	120
Jure Markič	Za trenutek smo se dotaknili neba	121
Ivanka Korošec	Sivi očaki, kamorkoli seže pogled	122
Vanja A. Furlan	Nori Nesthorn in nora plezalca	123
	Papeževe počitnice	124
Dušica Kunaver	Sto poklicev Valentina Staniča	125
Ljubo Meden	Tečaj akrobatskega letenja	127
Aleš Potisk	Hudički z ostrimi rožički	129
	Odmevi	131
	Iz planinske literature	134
	Društvene novice	137
Aleksander Čičerov	Učinek tople grede	144a

Slika na naslovni strani: **Plezanje na Fortalezo**

Foto: Peter Podgornik

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p.p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Škarja in Francček Vogelín. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za prvo trimesečje leta 1991 znaša 90 dinarjev, posamezna številka stane 30 dinarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

VEČ KOT KILOMETER VISOKA FORTALEZA JE PADLA

SLOVENSKA OSVOJITEV TRDNJAVE

EDO KOZOROG

»Quilen toma mate y come calafate
ha de volveder.«

»Kdor pije mate* in je calafate**, se bo moral vrniti...«, pravijo domačini v Patagoniji, ki nam je znana kot »Dežela na koncu sveta«, »Dežela zadnjega upanja«, »Dežela vetrov« – pa tudi kot dežela, kjer so slovenski plezalci že nekajkrat uspeli.

Ob koncu lanskega leta se je ta pregovor zopet uresničil. Ponovno sta jo v novembru obiskala dva naša odlična alpinista, **Peter Podgornik** iz Nove Gorice in **Matjaž Ravhekar** iz Kranjske gore. Obema je Patagonija že znana: Petru z odprave na Cerro Torre leta 1986, Matjažu pa v Torres del Paine leta 1987. Tokrat sta želela preplezati steno, ki je bil eden izmed največjih tehničnih problemov v tem delu sveta – vzhodno steno Fortaleze, »Trdnjave«.

GORA V SKUPINI PAINE

Že nekaj grobih zgodovinskih podatkov bo tudi laiku prikazalo resnost tega cilja.

Prvič je bilo mogoče slišati za to goro v skupini Paine leta 1966, ko je nanjo skušal priplezati italijanski pionir v tem delu sveta **Armando Aste** s še šestimi kolegi, in sicer s severne strani. Takrat so goro prvič poimenovali kot Torre Inominata (Neimenovani stolp), kasneje pa si je zaradi svoje nepristopnosti in svoje oblike pridobila posrečeno ime Trdnjava (Fortaleza).

Več sreče je imela leta 1968 sedemčlanska britansko-čilenska odprava po južnem, najlažjem stebru. Vendar je tudi to smer najvišje težavnosti (VI A3), visoka pa je kar 1600 metrov (glej Planinski vestnik 1968/4). O težavnosti kaže tudi prva ponovitev te smeri, ki jo je opravila devetčlanska čilenska odprava. Plezali so dva meseca, fiksirali pa so kar 1200 metrov vrvi. Na vrhu gore so bili še le drugi.

Prvič so poskusili preplezati po robu vzhodne, najtežje stene trije Britanci leta 1977, a zaman. Vrnili so se dve leti kasneje s posebnimi plastičnimi škatlami, v katerih so bili v steni zavarovani pred izredno slabim vremenom in močnim vetrom. V steni so bili štirinajst dni, svojo 1600-metrsko smer najvišjih tehničnih težav pa so končali le malo pod vrhom. Vrniti so se morali zaradi poškodbe in izredno slabega vremena. Istega leta je znan še neuspešen poskus josemitskih plezalcev na čelu s **Charlijem Porterjem**, avtorjem številnih najtežjih smeri v El Capu. Poskusili so že tudi Francozi, Italijani in morda še kdo. Pred dvema letoma so bili uspešni italijanski plezalci v južnem razu, kjer je pred leti poskusil že njihov rojak Aste. Bili so

Vzhodna stena Fortaleze – slovenska smer Minuta modrosti, visoka 1200 metrov

Foto Edo Kozorog

tudi kot tretja ekipa na vrhu. Pred tem so tudi oni poskusili v vzhodni steni, vendar so izjavili, da je nemogoče plezati zaradi padajočega kamenja...

NAVEZA PODGORNIK-RAVHEKAR

Pa še nekaj besed o navezi, ki se je poskusila v tej steni!

Petra Podgornika gotovo ni potrebno podrobneje predstavljati. V vrhu slovenskega alpinizma je že dobrih deset let, iz leta v leto je nízal vzpone v različnih gorstvih sveta, pa tudi v domačih primorskih stenah. Najbolj odmevna sta gotovo tisti v južni steni Aconcague leta 1982 in že omenjeni v Cerro Torreju. Trenutno je član športne skupine HIT v Novi Gorici.

Matjaž Ravhekar je nekoliko mlajši, vendar že nekaj let avantgarda na alpinistični sceni, saj vsako leto preseneti s kakšnim vzponom, ki je nekaj novega. Tako je leta 1985 opravil solo prvo ponovitev smeri Spomin v Paklenici, leta 1986 pa do sedaj naš najtežji vzpon v El Capu. Pred dvema letoma je ponovil smer Ribo v Marmoladi, ki je bila znana kot najtežja smer v Evropi (glej PV 1988/12). Njegova največja preizkušnja pa je obisk Torresov v istem gorstvu leta 1987 (glej PV 1988/2).

Pred svojim odhodom v Patagonijo sta oba

* mate: vrsta močnega čaja

** calafate: grm iz rodu češminov z užjitimi jagodami

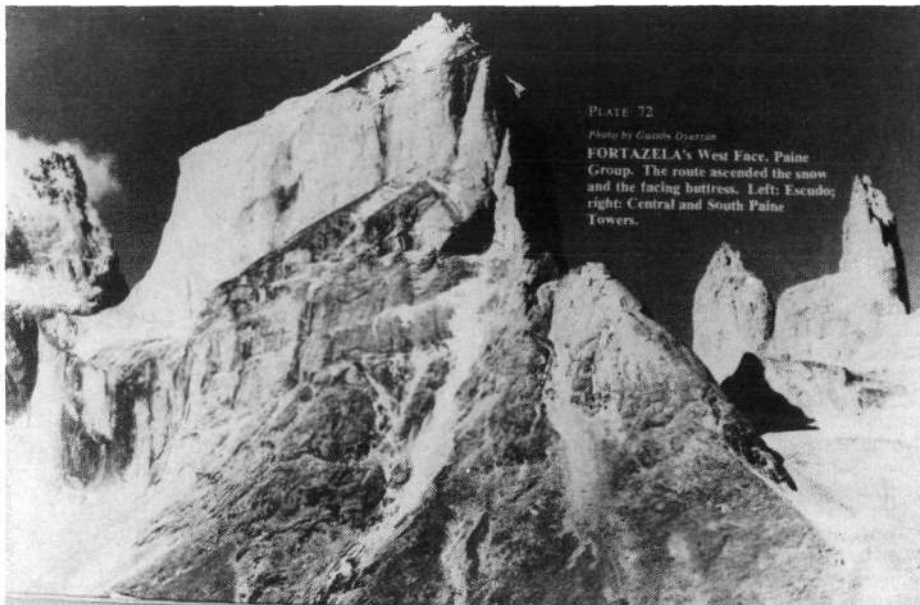

PLATE 72

Photo by Guido Overton

FORTAZELA'S West Face, Paine Group. The route ascended the snow and the facing buttress. Left: Escudero; right: Central and South Paine Towers.

Zahodna stena Fortaleze, po kateri poteka najlažja smer prvopristopnikov

Arhiv: E. Kozorog

plezalca za Planinski vestnik posredovala nekaj informacij v obliki intervjuja.

PV: Na kakšen način bosta poskusila »zavzeti« južno steno Fortaleze, kaj bo vajin »trojanski konj«?

Matjaž: Fortalezo bova plezala tehnično in na ekspedicijski način, tako da bova napenjala vrvi, po katerih bo možen umik pod steno. Tisti, ki so že doživeli Patagonijo, vedo, da je v slabem vremenu nemogoče ostati v steni; morda le izjemoma, če imaš s seboj plastične kabine, v katere se lahko zatečeš; teh pa midva nimava.

Za tak način sva se odločila, ker oba poznavata razmere v Patagoniji in veva, da je nemogoče upati na deset ali petnajst dni lepega vremena skupaj, kolikor je približno potrebno, da preplezaš takšno steno.

PV: Matjaž, ko smo zadnjič odhajali iz Patagonije, si zagotavljal, da bo tvoj naslednji obisk Patagonije le s fotoaparatom in lahkim nahrbtnikom. Ali je ta sprememba napredek v tvoji filozofiji ali korak nazaj?

Matjaž: Razmišljal sem o potovanju z lahkim nahrbtnikom in zdi se mi, da s tem ne bi bil zadovoljen, ker bi me spremljal občutek, da zapravljam čas in denar. Po vrnitvi iz Patagonije sem celo razmišljal tudi o tem, da bi nehal plezati in kakšno leto sem bil v alpinizmu popolnoma neaktiven. Ta čas sem porabil za razmišljanje o življenju, filozofiji in religiji. Verjetno je iskanje smisla življenja edina stvar, ki me še bolj privlači kot alpinizem. Vendar za kaj takega nimam dovolj poguma, zato mi pač ostane alpinizem, ki pa je večkrat kar uspešen način za spoznavanje samega sebe. Sicer pa plezam tudi zaradi lepe narave, veselja do gora in, skratka...

PV: Peter, poškodba noge ti je pred tremi leti za nekaj časa preprečila vse tvoje načrte, med drugim tudi zimski obisk Patagonije. Ali je Fortaleza ustrezno nadomestilo?

Peter: Poškodba noge je kriva, da sem nehal plezati in sodelovati na odpravah za dobre tri leta, ni mi pa zlomila volje za naprej. Odpravo, za katero sem začel delati pred tremi leti, imam še v načrtu. Težko je pač živeti z neuresničeno željo v sebi. Kljub temu, da nisem dve leti skoraj nič plezal, mi je ostal alpinizem še vedno način življenja in tudi če sem hotel včasih pozabiti nanj, so me okolica in ljudje spet spomnili na alpinizem. V zadnjih desetih letih je bilo življenje na tem področju tako aktivno, da enostavno ni mogoče tega kar pozabiti.

NAVEZA LUKIČ-PRAPROTIK

Stvari so se po tem, ko sta 9. oktobra odpotovala, odvijale z bliskovito naglico. Vsaj za nas, ki smo njuno delo spremljali doma. Že v Buenos Airesu sta namreč imela zaplete z izgubljeno prtljago, v Rio Gallegosu pa z novo zapadlim snegom. Nato so stvari stekle in s pomočjo ljudi, s katerimi sta navezala stike na prejšnjih odpravah, sta prišla konec oktobra zelo hitro in brez zapletov v bazo pod steno Fortaleze. Spremljal ju je **Klemen Zupančič** z Jesenic, ki je tudi sicer veliko pomagal odpravi do stene. Že naslednji dan sta začela plezati v vznožju edine večje razčlembе v steni in kmalu ugotovila, da je to zelo dobra možnost. Po njej sta v naslednjih tednih plezanja odlično napredovala do višine 350 metrov, kjer so nastopile težave s Petrovim hrbtom. Zaradi neznosnih bolečin sta se na žalost morala odločiti za vrnitev domov. Vendar pa sta se zavedala, da priložnosti, ki se jima je odprla v tej steni, ne smeta zamuditi. Zato sta pustila vso opremo v steni z namenom, da se še istega leta vrmeta – ali pa

kdo drug namesto njiju. Klemen je zato sklenil počakati v Patagoniji.

Ko sta se konec lanskega novembra vrnila v Slovenijo, sta ugotovila, da v kratkem ne bo nič z njunim ponovnim poskusom. Peter je imel namreč išias, Matjaž pa je že skoraj porabil čas, ki mu ga je dala na voljo njegova delovna organizacija. Zato sta takoj začela iskati navezo, ki bi dokončala njuno delo.

In tu nastopita **Marko Lukič** in **Miha Praprotnik**, oba študenta in oba vedno pripravljena na takšen podvig. Oba sta pravzaprav že nekaj let odlična prosta plezalca, uspešna pa sta bila tudi v drugih vrsteh alpinizma. Udeležila sta se tudi (po mnenju nekaterih sporne) odprave v Trango Tower. Takrat so nekateri poznavalci napovedovali: če bodo prišli pod steno, jo bodo zagotovo zmogli – kljub njeni izredni zahtevnosti. Na žalost zaradi znanih organizacijskih zapletov in zaradi njihove neizkušenosti niso prišli do stene...

Za podvig sta se s pomočjo KOTG in AO Matica pripravila že v nekaj dneh, odpotovala pa sta skupaj z alpinistko **Andrejo Velikonjo** 28. novembra po isti poti kot njuna predhodnika. Čez nekaj dni so že bili v parku Torres del Paine, kjer jih je še vedno čakal Klemen. V nekaj dneh so skupaj usposobili snežno luknjo pod steno in uredili opremo.

NAJTEŽJI VZPON V SKUPINI PAINE

Potem se je zopet začelo zares. Po nekaj dneh fiksiranja vrvi naprej od točke, kjer sta končala Peter in Matjaž, sta se odločila, da naslednjič gresta do konca. Zaradi toplejšega vremena je bila namreč nevarnost padajočega kamena, ki

jim je uničevalo tudi fiksirane vrvi. Po tednu dni slabega vremena sta 25. decembra odšla do luknje, naslednji dan pa že takoj po polnoči z minimalno opremo v steno. Tega dne sta preplezala še pet novih raztežajev v poledenelih počeh. Zaradi hudega mraza sta brez opreme za spanje noč bolj preždelata kot prespala. Naslednjega dne sta bila po celem dnevu plezanja po sicer nekoliko lažjih, a poledenelih prehodih na robu stene. Nadaljevala sta po zasneženem platoju in bila ob 21. uri tik pod napihano gobo pri vrhu. Zaradi prhkega snega sta tu končala vzpon, sestop pa je trajal po fiksiranih vrveh še vso noč do jutra.

V naslednjih dneh se je v bazi Marko poškodoval z mačeto in so ga morali iz baze odnesti, da se je lahko sam vrnil domov. Miha in Andreja pa sta se odločila še za vzpon na Severni stolp. Njun vzpon je predvsem pomemben za Andrejo, saj je na vrhu stala kot prva ženska. V Torresih je podoben podvig doslej uspel le Italijanki **Ginelli Paganini** na nekoliko težji Južni stolp. Stolpi so namreč znani po svoji težki pristopnosti.

Tako se je končal gotovo najtežji vzpon v skupini Paine, ki je rezultat skupinskega dela na svojevrsten način. V času, ko se posamezna dejanja merijo le prek skomercializiranih medijev, je ta naš vzpon zopet lahko vzor sodelovanja, pa čeprav med navezami istega naroda. Mislim pa, da je vzpon za razmere v Patagoniji nekaj novega tudi kar se tiče hitrosti in načina plezanja. Kljub zapletom je bila ta, gotovo ena od najtežjih smeri v Patagoniji, preplezana v sorazmerno kratkem času, le sedmih dneh učinkovitega plezanja. Shema smeri nam pove, da je bilo to mogoče zaradi veliko prostega

namesto komentarja

GORNIŠKA IDENTITETA

Slovenska planinska organizacija je imela lani precej manj članov kot leto dni prej. Če bi hoteli natančno ugotoviti, zakaj se je članstvo tako osulo, bi morali seveda izdelati študijo; ker za to planinska organizacija nima denarja, lahko le ugrabimo, zakaj je prišlo do tega osipa: ali sta krivca razmera visoka članarina in zelo nizka življenjska raven našega prebivalstva, ali gre za menjavo generacij, ko se starejša umika, mlajša pa se manj zanima za gornišvo kot za druge prostčasovne dejavnosti, ali pa ljudi preprosto ne zanima več takšna planinska organizacija, kakršno imamo.

Če še naprej na pamet in brez globljih raziskav razmišljamo o članstvu, ki upada, in o številu gornikov, ki jih srečujemo v naših gorah in ki se po vpisih v knjigah po vrhovih in planinskih kočah veča, lahko domnevamo, da ljudje hodijo po gorah, ker

jih to zanima, niso pa člani planinske organizacije, ker jih to ne zanima.

Pa saj bistvo planinske organizacije niso sestanki in teoretiziranje na njih! Bistvo so programi, ki jih ima kaj tudi slovenska gorniška organizacija. In vsaj deloma je bistvo tudi članstvo v veliki družini, ki si je v skoraj sto letih uredila dom v domačih gorah, v tem lepem domu pa se lahko vsakdo udeležuje po svojem okusu in po svojih zmožnostih: hodi ali pleza, jadra s padalom ali se smuča in počenja še marsikaj drugega, kar je mogoče delati v hribih.

Pravzaprav sploh ni katastrofa, da je bilo lani v Sloveniji »samo« nekaj čez sto tisoč planincev – članov PZS. Člani so ostali le tisti, ki jih to zanima. Čeprav je vodstvu naše planinske organizacije žal za vsakega, ki preneha biti član, se na drugi strani pač mora sprizniti s tem, da bo organizacija številčno nekoliko manjša, zato pa nemara organizacijsko močnejša.

Na koncu koncev bi želeli biti člani vplivne in organizacijsko močne družine ljudi in naroda, ki živi pod gorami; to identiteto poskušamo vcepiti tudi drugim prebivalcem sončne strani Alp.

M. R.

plezanja, ki je mnogo hitrejša, a je v Patagoniji zaradi mraza zelo težavna. Tehnična mesta v previsnem osrednjem delu so dosegala oceno A4, prosta mesta v zgornjem delu pa so se večkrat približala osmi stopnji.

In kaj pomeni vzpon za naš alpinizem?

Preplezali smo zopet steno, ki so jo poznavalci uvrščali med najtežje, v danih pogojih celo za komaj preplezljivo. To nam je uspelo zaradi

idealnega prehoda, ki so ga plezalci našli, in zaradi odlične ekipe. Z veseljem lahko ugotovljamo, da imamo še več plezalcev tipa **Toma Česna**, čeprav je vzpone, kot so na Lotse, Bagirati III in Fortalezo, zaradi različnega načina plezanja zelo nevhvalno primerjati. Gotovo pa je, da bodo vsi ti trije vzponi, ki so jih naši alpinisti opravili v zadnjem letu, med poznavalci še nekaj časa veliko pomenili.

FRANCOZI IN RUSI DVOMIJO O ČESNOVEM VZPONU NA LOTSE

OBTOŽBE NEVOŠČLJIVIH TEKMECEV

Velik naslov »Mar alpinisti lažejo« in velika prečrtana fotografija južne stene Lotseja uvajata v lanski decembrski številki francoske gorniške revije »Vertical« blok treh daljših prispevkov, ki zadevajo slovenski alpinizem oziroma konkretno lanski spomladanski vzpon **Toma Česna** po južni steni na vrh himalajskega osemstočaka Lotseja. V podnaslovu prvega prispevka izpod peresa urednika **Jean-Michela Asselina** je dokaj natančno najavljeno, za kaj gre: »Napačni vrhovi, montirane fotografije, podvigi brez vsakršne vrednosti, dvomljive priče, poročila, ki jim ni mogoče verjeti, laži, ovajanje. Ali gre za nogomet? Ne, za alpinizem!«

Urednik Asselin med drugim piše: Po **Platonu** je človek politična žival, zato je pri njem prav vse mogoče. Seveda je brezmadežna predstava o alpinizmu, ki ljudi vleče na vrhove, poskrbela za to, da so se ti zdeli boljši. Takšen je mit, resničnost pa je drugačna: mitomanija in blefiranje sta namreč del vsakršne, tudi alpinistične kulture. V njej ju je toliko kot drugje, ne več in ne manj. Zgodovina alpinizma je tako polna afer.

Zadnji čas je bil javno postavljen pod lupo Tomo Česen: dnevnik L'Equipe je govorice o Česnu objavil na prvi strani, kajti Česnu očitajo, da ni preplezal južne stene Lotseja. Takšne dvome je bilo sicer moč predvideti: kako takšen podvig ne bi sprožil dvomov in zbudil ljubosumnosti?«

ODREKANJE VSEH ZASLUG

Prvi dvomi so se pojavili, kot piše Asselin, že v intervjuju **Maria Colonela** s Tomom Česnom v 134. številki Alpiranda, ko je novinar našega alpinista vprašal, če so njegovi prijatelji videli, da je v resnici prišel na vrh. Tomo mu je prizadeto odgovoril: »Od mene zahtevate dokaz za moj uspeh – kakor da bi kdo o tem dvomil!« – Močno pa je začel javno dvomiti o Česnovem uspehu **Ivano Ghirardini**, lastnik trgovine s športnimi potrebščinami iz Chamoniya in gorski vodnik.

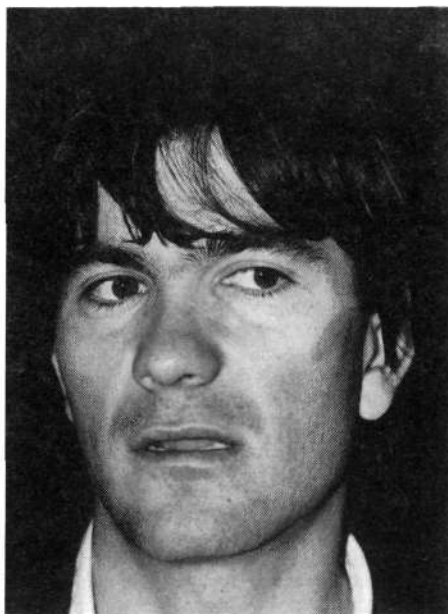
»Vsi dvomi bi bili lahko pozabljeni,« piše Asselin, »ko je **Messner** odlikoval Česna: tedaj bi se prav lahko zgodilo, da stvari nihče več ne bi gnal dalje.«

Toda zgodilo se je na septembrskem zasedanju elitnega francoskega kluba GHM (Groupe de Haute Montagne – Visokogorska skupina), v katerem naj bi bili tačas najboljši alpinisti na svetu. Nove člane sprejmejo tako, da »bota«, od katerih mora biti vsaj eden Francoz, predlagata bodočega člana »v pretres«, skupščina pa potem sklepa o sprejemu. Potem ko sta švicarska alpinista brata **Claude** in **Yves Rémy** predlagala Toma Česna za sprejem (pri čemer je šlo za njun predlog, ne pa za Česnovo prošnjo, saj naš alpinist, kot domnevajo ti francoski krogi, za ta elitni klub sploh ni vedel), je član GHM **Ivano Ghirardini** »na glas rekel tisto, česar že prej ni skrival: da namreč dvomi o Česnovem plezanju in da bi Tomo moral priskrbeti zanesljive dokaze o svojem podvigu. Dvom je sprožil nove dvome, kot se to vselej zgodi, in omajal prepričanje mnogih, ki o tem prej sploh niso dvomili. Tomu Česnu so kar povprek odrekli vse zasluge, njegovo samotno zimsko trilogijo, njegov solo vzpon v Rdečem stebru Brouillarda, v Marmoladi, na Januju in Lotseju. Ali sploh ve, kaj so dereze? Zakaj je sestopil po težji smeri z Lotseja, zakaj je vzpon opravil ponoči, zakaj ni nobenih fotografij? In tako dalje.«

Urednik Asselin je seveda poslušal tudi Česna, ki je o Lotseju dejal: »Sam vem, kaj sem naredil; vselej sem plezal sam; vseeno mi je, če mi verjamejo ali ne. Zdi pa se mi logično, da so začeli dvomiti prav Francozi. Mislim, da pogosto želijo biti najboljši – na žalost.«

TREBA JE VERJETI NA BESEDO!

Vse skupaj so pravzaprav zakuhal Rusi, ki so bili z močno odpravo lansko jesen na Lotseju (takrat sta tam plezala tudi **Pierre Beghin** in **Christophe Profit**), dva plezalca iz te odprave pa sta tedaj po novi in še bolj direktni smeri kot Česen splezala po južni steni na vrh. Rusi so na poti domov, kot piše Asselin, pripravili v Katmanduju tiskovno konferenco in povedali, da so prvi preplezali to steno, pri tem pa naj bi posredno dobili tudi podporo nepalske vlade, »saj njeno ministrstvo za turizem ni potrdilo Česnovega vzpona.«. V Verticalu dobesedno

Kar je povedal, je res naredil, kar je obljubil, je tudi izpolnil: Tomo Česen

piše: »Pierre Beghin, ki je prisostvoval konferenci, je stopil k enemu od ruskih alpinistov in vprašal, zakaj niso omenili jugoslovanskega vzpona. Lakonski odgovor se je glasil: Saj ni prišel na vrh! – Kaj pa fotografije Zahodne globeli Everesta, se je glasilo vprašanje. Z Lotseja se zahodne stene« (ali globeli; tu gre verjetno za jezikovni nesporazum; op. ur.) »sploh ne vidi, je odgovoril Rus.«

Odlični francoski alpinist Christophe Profit je popolnoma na Česnovi strani in kategorično trdi: »Nevzdržno je, da nekateri verjamejo takšnim obdolžitvam, ko gre za Toma Česna. Južno steno dobro poznam, saj sem jo sam trikrat poskušal preplezati, in trdim, da je bil Česen res na vrhu. Bojim se, da smo v celotni aferi pozabili na zlato pravilo alpinizma, na zaupanje. Kam bomo prišli na ta način?!« – Podobno pravi drugi odlični francoski alpinist **Eric Escoffier**: »Dokler ni dokazov o nasprotnem, je treba verjeti na besedo.«

Predvsem (ali izključno) francoski tabor se je razdelil na dva dela: eni so (bili) prepričani, da je Tomo splezal to, kar je povedal, drugi hočejo imeti še več dokazov o njegovem podvigu. Kot piše v Verticalu, »imajo alpinisti vso pravico, da vselej ne verjamejo vsega,« saj »so alpinisti že kdaj lagali«, pri tem pa sta navedena predvsem primera **Maestrijevoga** vzpona na Cerro Torre leta 1959 in 1970 in fantastičen vzpon kitajskih alpinistov na severni greben Everesta leta 1961, saj je v obeh pripovedih nekaj lukenj. »Toda v večini primerov, ki se izkažejo za laž, imamo opravka s parveniji, neznanci, ki se pokažejo kdo ve od kod. Tomo Česen pa je – če ga že v Franciji niso poznali – doma zelo znan. V Jugoslaviji ni nihče niti pomislil, da morda ne govori resnice. Preden je začel plezati

sam, je sodeloval na več odpravah,« piše v Verticalu.

Jean-Michel Asselin zaključuje svoj prispevek v Verticalu takole: »Alpinizem, ki je bil dolgo časa stvar amaterjev, je zdaj daleč od amaterizma. Včeraj je bilo edino plačilo slava, danes pa čast ni več tako pomembna. To je dejstvo. Poznam ljudi, ki so na vrhu pustili uro ali fotografski objektiv – kot dokaz. Morda pa v daljnji Jugoslaviji čast še nekaj velja. Vsaj Tomo Česen mora verjeti, da je res tako – če naj ohrani vsaj nekaj iluzij. In mi z njim.«

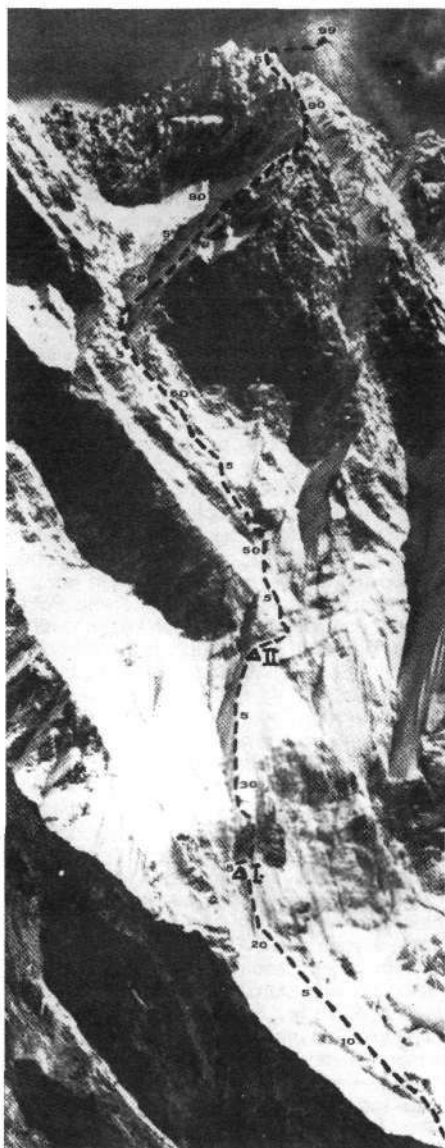
NIZKI GHIRARDINIJEVI UDARCI

Pod naslovom »Zaton alpinizma« v isti številki Verticala že omenjeni Ivano Ghirardini razlaga, zakaj ne verjame Česnu, da je res splezal po južni steni na vrh Lotseja. Marsikaj tistega, kar je napisal, je že prej povedal na jesenskem zasedanju GHM, kjer je odločno nasprotoval Česnovemu sprejemu v ta elitni klub: »Član bo postal, ko bo preskrbel dokaze!«

Potem piše: »Ni težko lagati, ko si sam in daleč. Fotografija Lotseja, ki prikazuje Zahodno globel, ni zadosten dokaz za to, da je Česen res prvi in res sam premagal južno steno Lotseja. Potrebno bi namreč fotografije vseh ključnih prehodov južne stene... Čakam, da bi videl tiste fotografije, ki kažejo Česna v steni. Na Janjuju je njegov fotografski aparat zmrznil, na Lotseju se je zmečkal. Doslej nismo videli nobenega posnetka njegove zimske trilogije. Tega je že kar preveč, da bi lahko kar tako sprejeli, še posebno zato, ker gre za tako težavne stvari ter za komercialno in drugačno ozadje takšnih vzponov. Česen porabi desetine milijonov dolarjev za svoje ekspedicije, pa ne bi odšel še nekaj dolarjev za filme in aparat, ki bi deloval? Kar se mene tiče, sem tak kot Rusi: brez fotografij, ki ga prikazujejo, in sicer v prvem planu, v steni nad 8000 metri in z vrhom, mu ne bom verjel. Česen zame ni reven jugoslovanski alpinist s staro katrcio, kot bi nam ga radi predstavili. To je profesionallec s sponzorji, ki ga podpira kup proizvajalcev in časopisov. Zato bi moral imeti v rokah trdne dokaze.«

V nadaljevanju Ghirardini predlaga ustanovitev nekakšne mednarodne komisije za preverjanje, ki naj bi med drugim ugotavljala avtentičnost vzponov in določila pravila za dokazovanje, ta komisija pa bi bila hkrati tudi častno razsodišče. Ghirardini je – kdo ve iz kakšnih vzrokov – zadnji čas nasploh do vseh velikih podvigov svojih alpinističnih kolegov zelo nejeveren: Česnu ne verjame nič, niti vzpona na Lotse, niti na Kumbakarno, niti ni prepričan, da so bili njegovi zimski vzponi na Eiger, Grandes Jorasses in Matterhorn res prava »zimski trilogija«; ne zaupa niti Messnerju: »Potem ko me je presenetil s tem, da je ostal dvanajst dni zapored med 7500 in 8350 metri brez kisika, da se je trikrat povzpel na več kot 8000 metrov in postavil bivak na 8350 metrih, nisem več verjel v Himalajo.« Ne verjame pa še nekaterim drugim velikim alpinistom.

Čeprav bi Ghirardinijev napad na Česna prišel Francozom, ki v resnici želijo biti na tem področju

Južna stran Lotseja s smerjo, ki si jo je pred leti začrtala slovenska odprava; to steno je kot prvi sam zmožel Tomo Česen

ju športnega udejstvovanja prvi, zelo prav, je večina uglednih francoskih alpinistov vendarle na Česnovi strani, tako tudi predsednik Francoske alpinistične zveze gospod **Henrion**, ki je dejal, da »je tisto, kar se je dogajalo v GHM, nesprijemljivo«. – Revija Vertical, ki je tej alpinistični »aferi« posvetila tako veliko pozornost, je pustila do besede tudi Toma Česna, ki je odgovarjal na vprašanja urednika Asselina. O trditvi Rusov, da sploh ni bil na vrhu Lotseja, je tedaj naš alpinist odgovoril: »Rusi premalo poznajo moderni alpinizem, kakršnega gojimo v Alpah, saj večinoma plezajo doma, v lastnih gorah. Čeprav so zelo močni ali pa zelo pogum-

ni, nimajo pojma o tehničnem napredku evropskih plezalcev; težavnosti določene smeri pravzaprav ne znajo presoditi.«

Na vsa vprašanja je Česen pravzaprav »zadovoljivo« odgovoril: Zahodna globel se z vrha Lotseja seveda vidi, čeprav Rusi trdijo drugače, saj to lahko potrdijo vsi, ki so ob kolikor toliko ugodnem vremenu bili na Lotseju, sestopil je po isti težavni smeri, po kateri se je vzpel na goro, ker je to smer poznal, sestop v Zahodno globel med Lotsejem in Everestom, ki je mnogo lažji, bi bil ob slabem vremenu navdse tvegan (to je Česen sicer že takoj po vrnitvi domov povedal v intervjuju za Planinski vestnik), fotografskih in drugačnih dokazov o svojem plezanju pa ima kar dovolj.

Ko ga je novinar Verticala vprašal, če se mu ne zdi, da je alpinistova dolžnost, da poskrbi za trdne dokaze, da je v resnici opravil vzpon, mu je Česen odgovoril: »Da, toda kaj je pravzaprav dokaz? Če je to, da te spremljajo novinarji in helikopterji, potem to ni po mojem okusu. Večkrat sem se že kam izmuznil« (med odpravo v Karakorum, ki jo je vodil **Viki Grošelj**, na primer v steno druge najvišje gore na svetu, K-2, ki jo je celo preplezal, na vrh pa ni prišel, ker je moral bežati v dolino pred vremenskim obratom; op. ur.), »ne da bi komu povedal, kam grem. Vseeno mi je, ali mi verjamejo ali ne. Hrepenim po dogodivščinah, ne po tem, da bi s seboj prinesel reportažo ali blestel v časopisih. O trilogiji iz leta 1986 nisem nikdar govoril. Logično se mi zdi, da mi nekateri ne verjamejo. Ne morem reči, da mi ni to čisto nič mar. Seveda me prizadene, razjezi pa me ne.«

KAJ PRAVI TOMO ČESEN?

Slovenski tisk za te obtožbe Rusov in Francozov ni vedel do sredine januarja. Potem ko je Delo Plus objavilo obtožbe (predvsem Ghirardinija) proti Česnu, je naš plezalec v odgovoru temu ljubljanskemu tedniku med drugim napisal, da se je že pred odhodom v južno steno Lotseja dobro zavedal, da se bo v primeru uspeha hitro našel kdo, ki se mu bo takšen vzpon zdel nemogoč. »Na to so me opozarjali tudi drugi,« pravi Tomo Česen. »Tako sem veliko energije porabil tudi za to, da bi iz stene in z vrha prinesel fotografije – in jih tudi sem. Morda se je vsa umazana igra pričela že na tiskovni konferenci v Milanu, kjer je izginilo nekaj mojih diapozitivov s te odprave, na srečo pa ne najpomembnejši.«

O 25-članski ruski odpravi v južno steno Lotseja piše Česen med drugim, da je splezala mnogo težjo smer od njegove, vendar je začela uporabljati dodatni kisik že pri 7000 metrih (»morda ta podatek govori tudi kaj o kakovosti«, pravi Česen). »Ne gre prezreti dejstva,« piše v Delu Plus (in nekaj dni pozneje tudi v Delu) Tomo Česen, »da sta približno v območju njihove smeri imela načrte tudi znana in dobra francoska alpinista Pierre Beghin in Christophe Profit. V francoski reviji Montagnes Magazine sem prebral, da so jima Sovjeti ponujali 20000 dolarjev samo za to, da ne bi poskušala. Najbrž so slutili, kaj bi alpinistična javnost dejala, če bi

ob gigantskem sovjetskem moštvu francoska dvojica smer splezala v alpskem stilu!«
Potem ko je z levo roko ovrgel nekatere obtožbe, tudi to, ali se z vrha Lotseja vidi Zahodna globel ali ne, piše o »klubu elitnih alpinistov«
GHM, v katerem in v kakršnem sam ni nikdar želel biti, »ker me ta njihova GHM sploh ne briga«.

»V januarski številki Montagnes Magazina je bil v sklopu članka **Jean-Marca Porta** z naslovom Hvala, Tomo objavljen naslednji odlomek iz izjave GHM: Na koncu temeljitega proučevanja ugotovljamo, da govorice ne glede na njihov izvor niso utemeljene in da imajo za podlago le laž na nevoščljivost,« piše v svojem odgovoru ljubljanskima časopisoma Tomo Česen. »Na podlagi te listine so me razglasili za člana GHM. Hvala GHM, toda jaz vaš član ne morem biti! Ne vem točno, ali je bilo to ugotovljeno že prej, preden je Ivan Ghirardini pljuval po mojem 15-letnem resnem in temeljitem delu. Skratka, naredili so čisto po francosko: zlili so na mene gnojnico, me potem obrisali in si škodoželjno mislili, češ, malo bo pa le smrdel.«

Seveda v odgovoru piše tudi o »desetinah milijonov dolarjev«, ki da mu jih dajejo sponzorji; pravi, da bi rad poznal kakšnega takega in da ne bi imel nič proti njemu, da pa njegovi sponzorji zelo dobro vedo, komu pomagajo. Omenja tudi svoj značaj: o svojih sposobnostih ni nikoli pripovedoval ali se celo hvalil z njimi, vsi, ki kaj vedo o alpinizmu, pa znajo ceniti njegove uspehe.

Svoj odgovor Tomo Česen končuje takole: »Veste, nekoč sem soliral neko zahtevno smer. Ker je bil tak vzpon za nekatere očitno na meji njihovega razumskega dojemanja, so začeli potihem govoriti, da je kaj takšnega sploh ne-

mogoče. Pustil sem se sprovcirati in sem kasneje poleg svoje fizične in psihične pripravljenosti poskrbel tudi za to, da so bili pod steno taisti ljudje. Pred njihovimi očmi sem soliral še mnogo težjo smer. Tako sem jim sicer zaprl usta, toda sam sebi sem se zdel bedast, ker sem šel nekemu dokazovat nekaj, česar sploh ne dojema.«

...ŠE NAJMANJ JE GOVORIL

Medtem je načelnik komisije za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije **Tone Škarja** poslal uredništvu revije Vertical odgovor, v katerem med drugim piše, da »v slovenskem alpinizmu nimamo resnih izkušenj z lažmi in beseda veliko velja«, bržčas pa »sredine, kjer se več laže, upravičeno bolj dvomijo«. Ko omeni Česnovno najtežjo preizkušnjo z Jalung Kanga, kjer se mu je 8300 metrov visoko pred očmi ubil soplezalec, sam pa je na tej višini potem preživel noč in se vrnil v dolino, piše, da je Toma Česna alpinistični svet opazil pozno, ker pač ne prihaja iz ene od tradicionalnih alpinističnih dežel. »Česen sam ni bil pripravljen na slavo, s katero so ga »odkritelji« obdali; prepozno se je zavedel, da je postal javna oseba... Čeprav nerad bom zapisal tole: Toma Česna poznam od leta 1984. Moje izkušnje z njim so zelo preproste: kar je povedal, je res naredil, in kar je obljubil, je tudi izpolnil. Še najmanj je pravzaprav govoril.«

Tako se je ta afera končala v nasprotju s pričakovanji tistih, ki so jo zakuhali: Tomo Česen je v svetovnem alpinizmu dobil še nove pozitivne točke.

PRIZNANJA ZA NAJVEČJE ALPINISTIČNE IN PLEZALSKE DOSEŽKE LETA 1990

NAJUSPEŠNEJŠE DESETLETJE

V ljubljanskem Cankarjevem domu, osrednji slovenski kulturni ustanovi, kjer smo Slovenci doslej že sprejemali izredno pomembne odločitve, proslavljali velike uspehe in bili priče bogatim kulturnim dogodkom, so zadnje letošnje januarske dni razglasili najboljše slovenske športne plezalce, alpiniste in dosežke za leto 1990.

Športne plezalce je ocenila strokovna žirija Komisije za alpinizem. Najboljša športna plezalka lanskega leta je **Miranda Ortar**, ki so ji mesto najboljše v Sloveniji prisodili za sedmo mesto na tekmi za svetovni pokal za smeri 7bc Možganski mrk in Satanski stih. Na drugo mesto v tej konkurenci se je uvrstila **Metka Lukaničič**, ki je preplezala smer Poročna noč (7bc), na tretje pa **Nataša Stritih** za smer Solea (7b). Med plezalci je postal prvak za lansko leto **Tadej Slabe** za uvrstitev na 19. mesto na tekmi za svetovni pokal, in sicer za smeri Povodni mož (8b+) in smer na pogled

8a. Na drugo mesto v tej kategorizaciji se je uvrstil **Marko Lukič** za uvrstitev na pokalnih tekmah za smer White Wedding (5.14a), na tretje pa **Srečo Rehberger** za smer Kaj ti je deklica (8b+).

Alpiniste in najboljše alpinistične dosežke so izbrali na podlagi 60 anketnih listov, ki so jih izpolnili kategorizirani alpinisti ter člani Komisije za alpinizem in Komisije za odprave v tuja gorstva pri PZS. Točkovali so prva tri mesta na vsakem anketnem lističu; za prvo mesto je dobil alpinist 3, za drugo 2 in za tretje 1 točko. Slovenski alpinisti so se odločili, da je bil najboljši lanskeoletni alpinistični dosežek Česnov vzpon (prvi v zgodovini) čez južno steno Lotseja (176 točk). Drugi najboljši slovenski alpinistični dosežek je bil lani prvi vzpon v zahodni steni Bagirattija III, ki sta ga opravila Jeglič in Karo (111 točk), tretji pa zimski vzpon Svetičiča po Harlinovi smeri v Eigerju (18 točk). Drugi pomembnejši lanskeoletni slovenski vzponi so bili še na

Najboljši športni plezalki lanskega leta **Miranda Ortar** in **Metka Lukančič** (in njun plezalski kolega **Vili Guček** med njima)

Nanga Parbat, prvenstveni vzponi v Alpah, Novi Zelandiji in Kanadi, najtežja ponovitev doslej v El Capitanu, solo ponovitev v Chacaraju in vzpon na Everest.

Najboljša slovenska alpinistka lanskega leta je **Marija Frantar**, ki je zbrala 180 točk za zimsko ponovitev severne stene Eigerja in za vzpon na Nanga Parbat. **Marija Štremfelj** je zbrala 121 točk, ker je z vzponom na Mount Everest dosegla naš absolutni ženski višinski rekord (8848 m). **Simona Škarja** pa je zbrala 56 točk za prvenstvena vzpona v Sattelhornu v Alpah in Mt. Robsonu v Kanadi. Tem trem najboljšim sledita alpinistki **Alenka Jamnik** in **Miranda Ortar**.

Tomo Česen je v kategoriji alpinistov zbral največ točk, 170, za svoj prvi vzpon po južni steni himalajskega osemtisočaka Lotseja. Sledita mu **Janez Jeglič** z 78 točkami za prvi vzpon po zahodni steni Bagiratija III in za težke solo vzpone v domačih gorah ter **Slavko Svetičič** z 71 točkami za zimski solo vzpon po Harlinovi smeri v Eigerju ter za težavne prvenstvene vzpone in ponovitve v Alpah in na Novi Zelandiji. Tem trem prvo uvrščenim sledita **Silvo Karo** za plezanje na Bagirati III in **Pavle Kozjek** za plezanje na Chacaraju.

Omeniti velja, da sta tik pred koncem lanskega leta zahodno steno Fortaleze v Patagoniji kot prva preplezala **Marko Lukič** in **Miha Praprotnik**, vendar v času ankete to še ni bilo znano. Zato bo ta njun vzpon uvrščen v točkovanje pri anketi za leto 1991.

Ob podelitvi priznanj najboljšim v lanskem letu je imel načelnik komisije za odprave v tuja gorstva in podpredsednik Planinske zveze Slovenije **Tone Škarja** krajiši nagovor, v katerem je dejal:

»Slovenski alpinizem je v svetovnem vrhu. Za nami je njegovo najuspešnejše leto, a tudi njegovo najuspešnejše desetletje, celo najuspešnejših 15 let. Njegova vrednost v svetovnem športu je nedvomno visoka. Vprašanje je,

Tretja najboljša lanskoletna alpinistka **Simona Škarja**, ki je plezala v Mt. Robsonu z **Bojanom Počkarjem** (oba sta na fotografiji)

kolikšna je njegova tržna vrednost. V razvitem svetu tržijo z alpinističnimi zvezdami predvsem proizvajalci opreme in hrane, z alpinizmom samim, ki ima predvsem veliko simbolno vrednost, pa združbe širšega pomena in večje moči, kot so banke, zavarovalnice, letalski in ladijski prevozniki, industrija računalništva in elektronike, veletrgovina in podobno.

Zgodovinarji in sociologi bodo morali povedati, kako se je tako majhen narod mogel obdržati na neusmiljenem trgu prostora in časa, da je sledil vsem sodobnim tokovom, bil del sodobnega sveta, a hkrati ohranil svoj jezik, kulturo, svoje posebnosti. Kakšna mešanica poguma in previdnosti, moči in šibkosti, zanesenjaštva in preračunljivosti, odpornosti in prilagodljivosti, odkritosti in zaprtosti je bila potrebna, da smo preživel kot Slovenci. Kajti kadarkoli bi se brez rezerve dali na trg, bi se takoj razprodali.

Mislím, da je bil odločilen pogled v prihodnost, ta pa je pripadnost, upanje in račun. Kar nam je dragoceno – na kar računamo, da bo postalo sčasoma več vredno –, moramo v začetku

Marko Lukič, drugi najboljši lanskoletni prosti plezalec; njegov vzpon na Fortalezo v Patagoniji niti ni računat v kakšno uvrstitev

Slavko Svetličič je bil lani avtor tretjega največjega slovenskega alpinističnega dosežka

gojiti, varovati. Mnoga dragocena drevesa so bila kot sadike najprej v lončkih. Sposobnost za življenje se hitro pokaže – ali vsaj nakaže.

Če se vrnemo nazaj k vrhunskemu alpinizmu, ki mu je ta večer namenjen, moram tvegati ugotovitev, da bi ga brez sovplivanja rasti in zaščite, kakor smo za splošne stvari rekli že prej, ne bilo oziroma bi bil zakrnel, ne pa vrhunski. Ne Planinska zveza in ne dežela nasploh si ne moreta privoščiti masovne vzgoje vrhunskih športnikov (tudi sicer to ne bi bilo nič dobrega), toda vsak, ki pokaže sposobnost in voljo, mora dobiti pomoč. Številčno in materialno smo šibkejši, a na ta način – z usmerjeno tržnostjo – dosegamo velike uspehe, torej s pogledom in računom na prihodnost. Če bi gledali le trenutne okoliščine, ki so bile in so slabe, bi se nikoli ne odločili za vlogo. A sedanji vrh upravičuje pretekle napore in sedanje žrtve so utemeljene z uspehi v prihodnosti.

Dolžnost planinske organizacije je, da ustvarja pogoje za alpinizem in načrtuje pot do vrhunskih uspehov; dolžnost uradne družbe je – ker je alpinizem pač eden od najbolj naravno slovenskih športov –, da ji pri tem organizirano pomaga, pravica pokroviteljev, sponzorjev in darovalcev pa je, da v tem procesu sodelujejo, a da sodelujejo tudi pri delitvi uspeha, pa čeprav je ta pri alpinizmu precej bolj simboličen kot pa materializiran.

Za pomoč alpinizmu je torej potrebno širše razumevanje, računanje na zelo posredne učinke – preprosto veselje in volja, da se podpre tisto, s čimer se Slovenci lahko uspešno predstavimo v svetu. Na srečo je ob naši majhnosti prevladala zavest, da se moramo vsi potruditi. Če bomo vsi sedeli na tribunah, nas je premalo za boje v areni. Nekako moramo biti vsi vse, tekmovalci, navijači in še kupci vstopnic, če hočemo dobre rezultate, polno tribuno in še lep stadion.

Na koncu, a ne nazadnje, se torej želimo zahvaliti tistim, ki materialno in tudi s spodbudami omogočajo, da se ta naš alpinizem v svetovnih arenah sploh dogaja. Veliko jih je – ob vsaki odpravi jih sodeluje najmanj po 50; vsem tem se zahvalimo ob vrnitvah.

Nekaj pa je stebrov, ki so alfa in omega našega odpravarstva. Nekateri so dobili priznanje lani, na precej jih računamo, da jih bodo prejeli prihodnje leto, letos pa smo se odločili, da dobi pismene zahvale 10 podjetij, torej manj kot je zaslužnih, a tudi priznanjem želimo obdržati vrednost in zaželenost. Alpinizem je dolgoročna dejavnost in do 100. obletnice slovenskega planinstva – do leta 1993 – se bomo oddolžili vsem.«

Priznanja Planinske zveze Slovenije za leto 1990 so dobili naslednji pokrovitelji slovenskih alpinistov, plezalcev in odprav: **Adria Airways** iz Ljubljane, **Color** iz Medvod, **Elektro Gorenjske** iz Kranja, **Elektro Ljubljana**, **Induplati** iz Jarš, **Jub** iz Dola pri Ljubljani, **Julon** iz Ljubljane, izdelovalec kemičnih izdelkov **Saša Slavec** iz Ljubljane, **SCT** iz Ljubljane in **Zdravilišče Rogaska Slatina**.

SLOVENSKE GORE POD JUŽNIM KRIŽEM

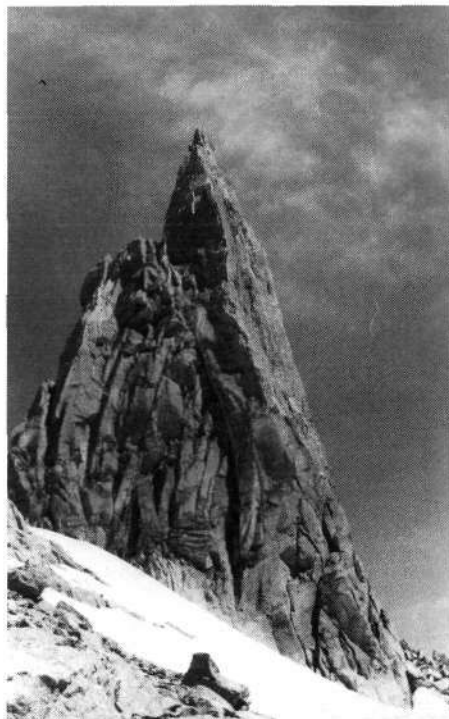
VOJKO ARKO

Čeprav so slovenski izseljenci sodelovali pri številnih argentinskih planinskih akcijah, zlasti v okviru andinskega kluba (CAB), so vendarle smatrali za potrebno, da organizirajo tudi svojo lastno planinsko organizacijo. Že leta 1951 je bilo ustanovljeno Slovensko planinsko društvo v Argentini, najprej v Bariločah, nekaj mesecev pozneje na pobudo slikarke **Bare Remec** tudi v Buenos Airesu. Obe sekciji društva sta vrsto let živahno delovali vsaka na svojem območju, a sta zlasti v prvih letih osredotočili svoja prizadevanja v bariloško pokrajino, kjer je skupina smučarjev in plezalcev (ki so se sami radi imenovali »bratje« ali »šuma«) bila naravna podlaga za vsakršno delo.

Kot pomembno delo društva bi zabeležili izgraditev slovenskega kota v katedralskem pogorju. Ko je bil preplezan Slovenski zvonik – izredno plezalsko dejanje v tistih časih –, so slovenski planinci v poletju 1952–53 (argentinskem; op. ur.) izsekali Slovensko stezo skozi pragozd do katedralskih jezerc v osrčju pogorja. Poglavitni motor vse dejavnosti je postal **Tonček Panžerc**, ki si pač ni predstavljal, da bo jezerce, ki ga je steza dosegla, nosilo njegovo ime. Pod veliko nagnjeno skalo ob tej poti so slovenski gorniki postavili zavetišče, ki se ga je prijelo ime »Skalca«, v španščini »Piedrita«. Slovenska volja je tudi dosegla, da je Club Andino zgradil ob Tončkovem jezeru svojo najlepšo kočo, ki nosi ime ustanovitelja in dolgoletnega predsednika CAB, bariloškega pionirja **Emila Freya**. Ta je bil sin očeta Švicarja in matere krolke z dobršno mešanico indijanske krvi. Tako je idealno združeval Evropo in Ameriko v novih predelih argentinske republike. Njemu in drugim odbornikom Cluba Andino se moramo Slovenci zahvaliti za dobršno mero razumevanja in sodelovanja. Vsi ti planinci najrazličnejšega etničnega izvora so z uvidevnostjo upoštevali naše naslanjanje na slovensko planinsko tradicijo. Sprejeli so Slovenski zvonik (Campanile Esloveno) in Slovensko stezo (Picada Eslovena), pa tudi ime Torre Tuma, ki smo ga dali preplezanemu vrhu v pogorju Tres Picos in s katerim smo se spomnili slovenskega alpinista **dr. Henrika Tume**.

DOBRO VIDNE SLOVENSKE SLEDI

Po Dinkovem povratku s Himalaje so se bariloški »bratje« oddolžili svojemu največjemu vzorniku. Kot sem že v uvodu povedal, je jugovska odločnost botrovala vsem začetnim naporom slovenskih planincev ob velikem jezeru Nahuel Huapi. Zato ni čudno, da se je porodila ideja, postaviti spominsko ploščo ideologu Skale na Slovenskem zvoniku v Katedralskem pogorju ob tridesetletnici **Jugove** smrti v Triglavski steni (1954). Na edinstvenem zimskem izletu smo

Slovenski zvonik (2310 m) in njegova vzhodna stena; normalna smer nanj (smer prvopristopnikov Bertoncija in Jermana) je dolga 90 metrov, smer po severni steni pa 120 metrov

najprej s smučmi dospeli do Skalce in tam prespali, drugo jutro pa smučali do strmin v zatrepu doline Campanila, potem pa smo se s cepini in derezami povzpeli do Slovenskega zvonika. Tam smo pritrtili ploščo na katedralske skale in bariloški gorski vodnik **Peter Štrukelj**, solkanski rojak, ki se je **Klementa Juga** še od doma spominjal, je ploščo simbolično odkril (26. septembra 1954). Planinci iz Buenos Airesa so bili tudi prisotni, saj so prispevali iz svojih takrat več kot skromnih sredstev za ulitje plošče.

Druga pomembna akcija je veljala gori Capilla. Izbrali smo nalašč enega od najtežavnejših izletniških vrhov, površ še onstran jezera, in prav na tistem vrhu je zagnana »šuma« postavila velik železen križ po zgledu domačega križa, ki je pred vojno stal na Skrlatici. Ker smo imeli več navdušenja kot pa izkušnje, smo uporabljali povsem neprimeren material, ki ni mogel kljubovati patagonskim viharjem. Zato smo križ deset let kasneje (1962) obnovili v primernejši in trdnješi obliki.

Ko so priveditve Buenosaireske sekcije zbrale nekaj denarja, je SPD postavilo počitniško kočico v bariliškem mestecu. To kočico smo imenovali Planinski stan in tam prenočujejo planinci, ki

pridejo iz velemesta v gore in morajo seveda kje prespati, ko se izkrcajo po dolgi vožnji iz vlaka ali avtobusa. Hišica pa služi tudi za kakšno družabno prireditev bariloških Slovencev.

Društvo je poleg tega opravilo pomembno kulturno delo, ko je izdalo tri revije Goré z različnimi članki, ki poročajo o slovenskem planinstvu v Argentini, in z mnogimi risbami, ki so jih prispevali slovenski izseljenski umetniki. Planinske opise in poročila je objavljala tudi tednik Svobodna Slovenija in vsakoletni Zborniki Svobodne Slovenije so prinašali posebne gorniške priloge. Bertoncijev himalajski potopis Dhaulagiri je izdala Slovenska kulturna akcija. Vse te založbe imajo svoj sedež v Buenos Airesu, kjer je do svoje smrti leta 1970 bedel z ljubeznijo in vnemo nad vsako slovensko dejavnostjo predsednik tamkajšnje sekcije SPD pokojni **Robert Petriček**.

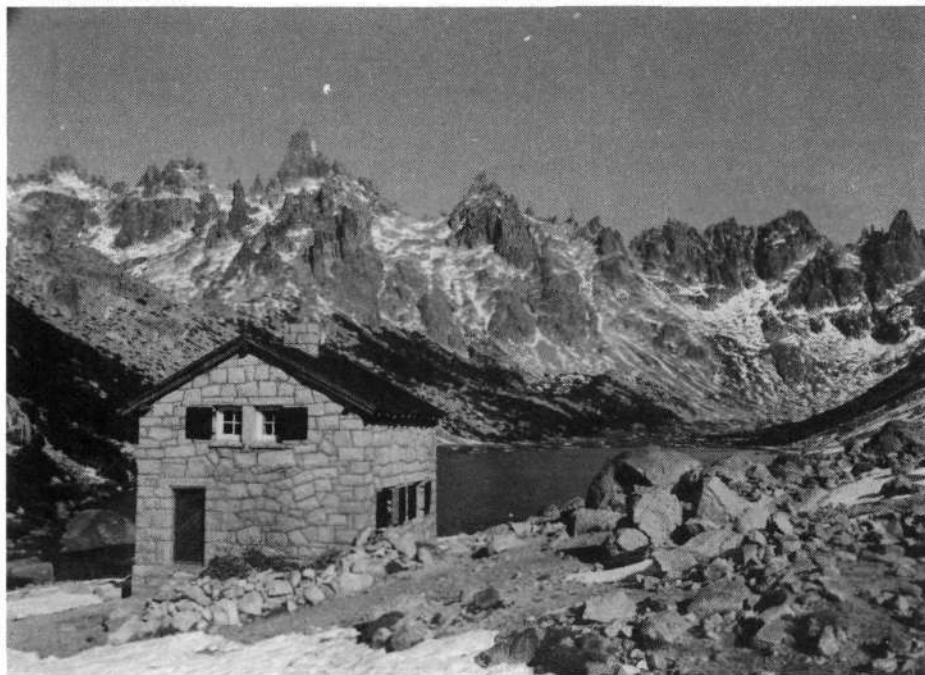
DRUGI ROD IZ BUENOS AIRESA

Ob naselitvi v Bariločah v letih 1949 do 1952 so bariloški »bratje« še vsi samevali. Pozneje so si počasi ustvarjali svoje družine in se vpletali v bariloško vsakdanjost. Začetni planinski zagon je tako pojenjal, neka vmesna slovenska generacija pa je v patagonskem mestecu povsem manjkala. Res se je skupaj z nami naselilo pod Kordiljero nekaj slovenskih družin z doraščajočimi otroki, res je, da smo to mladež potegnili s seboj na smuči in izlete, res pa je tudi, da vsak slovenski Patagonec ne more postati neugnan planinec **Pangerčevega** kova.

Freyeva koča ob Tončkovem jezeru z verigo Katedralskega pogorja v ozadju; nad kočo je Veliki katedralski stolp, Torre Principal (2405 m)

Največ smo si obetali od spretnega in krepkega **Slavka Bavdaža**, pa se je ponesrečil na železnici nekaj dni preden bi izpolnil osemnajst let. Zdaj ga pomni Torre Slavko (Slavkov stolp) v pogorju Piramides zahodno od mesta Esquel v provinci Chubut. Preplezali so ga Slavkovi planinski tovariši **Anselmo Weber**, **Mario Piccoli** in **Jose Luis Fonrogue**. Zadnji je v desetletju 1969–70 veljal za najboljšega argentinskega plezalca in je zrasel iz istega tečaja argentinske planinske zveze (Federacion Argentina de Ski y Andinismo), na katerem se je Slavko Bavdaž posebej izkazal kot že dorasel in izkušen plezalec.

Vendar smo v teh in naslednjih letih računali predvsem na dotok iz buenosaireskega velemesta. Petričkov pglavitni uspeh je bil, da je usmeril ducate počitnikarjev in dopustnikov na patagonski jug. Takrat je slovenska izletniška tradicija med novimi naseljenci še krepko brstela in v okolici velemesta se ni mogla dobro kje izživeti. Želja zadihati gorski zrak in sprostiti mišice v gozdu in na skalovju je zvabljal na jug vse tiste, ki so si mogli utrgati nekaj denarja in nekaj prostih dni. Podobnost bariloške pokrajine s svetom, ki smo ga poznali doma, je še posebej pritegovala in tudi dvodnevna železniška vožnja, praktično edina dostopna pot v takratnih razmerah, ljudi ni prestrašila. Skromni Planinski stan je dajal tem prišlekom ceneno prenočišče, počitnice pa so preživljali ob tabornem ognju ali po planinskih kočah. Nekateri od teh mladih ljudi, ki so se rodili še v Evropi in nosili gorsko pokrajino v spominih še iz otroških let, so se poletje za poletjem vračali. Izurili so se v plezalski veščini, postali povsem domači v bariloških planinskih kočah in leta 1965 zgradili na Petričkovo pobudo ob koči Pod skalco

Tonček Pangerc leta 1950

spominsko znamenje škofu-planincu **Gregoriju Rožmanu**.

Počasi so se iz navadnih izletnikov izcimile dve, tri plezalske družbe, ki so težile za vse težjimi gornjskimi nalogami. Zdaj se že davno niso več zadovoljile samo z Lopezovim stolpom v spremstvu in ob vodstvu kakšnega Bariločana. Planinci iz prestolnice so se kar sami povzpeli na Pico Argentino, torej drugi vrh v tronadorski skupini, ki je samo kakih 200 metrov nižji od najvišjega Pico Principal. Dve ločeni družbi sta v tistem tekmovalju naskakovali južno steno Cerro Bonete (2257 m), dokler ni eni od obeh navez vzpon uspel (leta 1965).

NESREČA NA TRONADORJU

Tej uspešni navezi je načeloval **Tomaž Kralj**, sin primorskega politika **dr. Janka Kralja**, ki je med vojno leta 1944 umrl v Rimu, potem ko se je pod **Mussolinijem** pokoril v fašističnih ječah zaradi svoje ljubezni do slovenstva. Tomaževa sestra Lučka se je poročila s »šumskim bratom« **Francetom Jermanom**, mladi par je sezidal in upravljal turistično gostilno ob vznožju Tronadorja, pa je Tomaž preživljal počitnice pri sorodnikih in se včasih pridružil bariloškim plezalcem na kakšni turi. Nadarjen in učljiv se je posvetil humanističnim vedam, ki so v preteklosti veljale za srčiko vse znanosti, a stoje danes nekje na robu tehnizirane in komercializirane potrošniške družbe. Kot akademik je Tomaž poznal peščico slovenskih univerzitetnih študentov in ker je bil bolj izkušen v gorah, je lahko vodil manj izurjene tovariše. Po uspehu v južni steni Cerro Bonete ga je vse bolj zvaljala troglava gora, pod katero se je čez poletje nastanil. Dobro je poznal vse njene grebene in ledenike, saj ga je še kot mladega fantiča vodil tja gor plezalec **Ivan Arnšek**. Dne 9. januarja 1966 se je v družbi s **Francetom Markežem** in Argentincem

Mariom Serranom povzpel na Pico Argentino in s tem opravil prvo samostojno veliko turo na ledenikih. Dober teden kasneje je s prijateljem **Božom Vivodom**, ki tudi ni bil kak novinec v bariloških hribih, znova krenil na Tronador. Dan prej sta oba planinca prisostvovala ob znamenju Pod skalco spominski maši za pokojnim **Tončkom Pangercem**.

Dne 17. januarja (da spomnimo: sredi argentinskega poletja; op. ur.) sta fanta taborila v skalnati luknji ob zgornjih ledenikih in se naslednji dan podpisala na temenu Argentinskega vrha (Pico Argentino). A prav ta dan okrog poldne je nevihta zakrila Tronador in v kratkem poletnem neurju sta mlada akademika izginila. Vse dolgotrajno iskanje gorskih reševalcev je ostalo brez uspeha in njuna usoda nikdar ni bila docela pojasnjena. Na podoben način sta trideset let prej (1934) izginila na zahodni strani gore, med Cilskim vrhom in Picom Principal, italijanska plezalca **Sergio Matteoda** in **Walter Durando**.

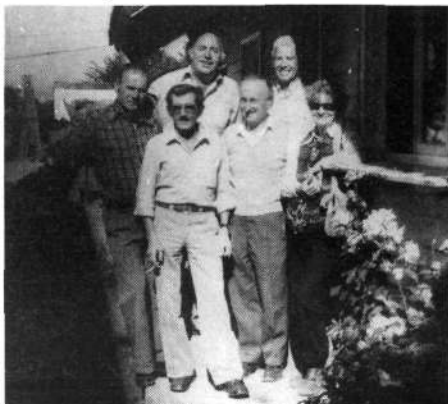
Tronadorska nesreča je zavrila planinsko navdušenje v novi generaciji in je praktično vse plezalsko delovanje buenosaireskih izletnikov prenehalo. Ko je nekaj let pozneje umrl tudi Robert Petriček, je zaspalo še organizacijsko planinsko delo v Buenos Airesu.

BRATA SKVARČA

Vendar se je prav ta druga planinske generacije trajno uvrstila v kroniko argentinskega andinizma z navezo, ki se je dvignila visoko nad povprečje argentinskega gornjštva. Brata Skvarča sta bistveno izboljšala dosežke »šumskih bratov« in se pridružila najpomembnejšim raziskovalcem Južnih Andov.

Spominjam se, kako je Peter kot šestnajstleten fantiček poleti leta 1959 prispel z večjo izletniško skupino prvič v Bariloče. Starejši planinec, ki je gore poznal še iz Alp, je peljal vso družbo na običajno skromno plezalsko preizkušnjo: Lopezov stolp, ki predstavlja lažjo plezarijo druge težavnostne stopnje s samo enim nerodnejšim prehodom. A že naslednje leto se je

Spominska fotografija še živih ustanovnih članov SPD Bariloče ob 30-letnici: **Blaž Razinger**, **Milan Godec**, **Davorin Jereb**, **Vojko Arko**, **Dinko Bertoncej**, **Bara Remec**; **Milan Godec** letošnje 40-letnice ni dočakal

Izletniki ob slovenskem križu na Cerro Capilla ob 30-letnici SPD Bariloče 8. februarja 1981

Peter vrnil, iztaknil povsem negotovega tovariša in se na lastno pest poskušal v gori in skali. Še manj preišljen je bil njegov povsem nepripravljen pohod na Aconcagua januarja 1961, ki se je sicer brezuspešno, a tudi brez nezgode iztekel. Pač pa je prav takrat Peter zlezal na vrh Svete Helene (4800 m) nad Cristom Redentorjem (čilsko-argentinska meja ob železnici Mendoza–Santiago), kar upravičeno šteje za svoj prvi resnejši uspel vzpon. Izjalovljeni poskusi so ga povsem prepričali, da z golo zagnanostjo ne more uspeti, pa se je torej priključil fantom buenosaireškega andinskega kluba (CABA) ter z njimi opravil krajši ledeniški tečaj na Tronadorju. Po zaključku tečaja so se poskusili še na katedralskih in Lopezovih stolpih. Ob koncu poletja se je Peter sam spoprijel s Trona-

Vgrajena plošča na Slovenskem zvoniku z reliefom Jugove glave, gorami in napisom: Grupo de Escaladores Eslovenos al guía y maestro Clement Jug (Skupina slovenskih plezalcev vodniku in učitelju Klementu Jugu)

dorjem. Najprej je plezal Argentinski, potem pa dosti težji Mednarodni vrh (Pico Principal ali Internacional). S tem je uspešno prestal svoj plezalski krst in se poln načrtov vrnil k študiju v Buenos Aires.

Naslednje počitnice je prišel z bratom Juretom z namenom, da se spoprime z res zahtevnimi in pomembnimi plezarijami. Med šolskim letom je nekajkrat skočil na trening v skale manjšega pogorja Sierra de la Ventana v provinci Buenos Aires ali v córdobske hribe, kjer plezalski vrtec »Los Gigantes« zбира v svojem okrilju cordobske, tucumanske in buenosaireške plezalske družbe. Poletje 1962 je dalo Petru v bariloških gorah vse, kar si je obetal, Jure pa se je razvil v solidnega drugega v navezi in v povsem enakovrednega plezalca. Ko je Peter ponovil po stopnjah Bertonclja in Fonrougeja slovito severno smer v Slovenskem stolpu, je imel svojo nalogo v bariloških gorah za zaključeno. Že ga je vabil dolg venec neznanih Andov, zlasti pa poledenele in slikovite Južne Kordiljere, za katere je zvedel iz planinske literature, ki jo je z ognjem in navdušenjem prebiral.

Čeprav sta pozimi leta 1965 Peter in Jure Skvarča preplezala južno steno šesttisočaka Nevado del Plata v mendoških gorah (južne stene imajo seveda na južni polobli vse značilnosti alpskih severnih sten) in je pozneje (leta 1969) Peter kot prvi Slovenec dosegel vrh Aconcagua (6598 m), se je vendar vse planinsko delovanje bratov Skvarča v naslednjih letih usmerilo skoraj izključno v predele, ki jih andinisti poznajo kot »patagonski celinski led« (hielo continental patagónico). Ime je morda nelogično – z ledom je pokrit samo kakih 20 do 50 kilometrov širok pas gorá, ne pa kaka celina – a se je povsem uveljavilo in kot pri številnih neškodljivih človeških domislicah je tudi tukaj najbolj pametno, da se logika umakne.

(Se nadaljuje)

OBISKAL NAS JE DINKO BERTONCELJ IZ BARILOČ

PRVI SLOVENEK V HIMALAJI

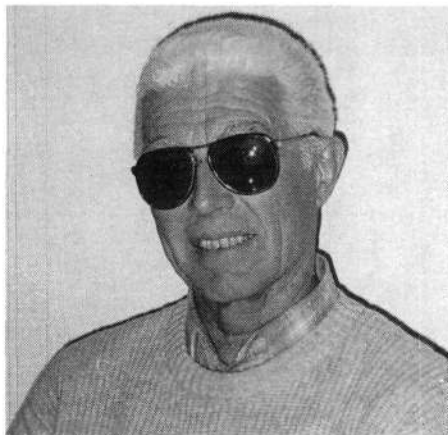
MARJAN RAZTRESEN

Celih šest let pred tem, ko je iz Ljubljane odšla prva jugoslovanska (slovenska) alpinistična himalajska odprava, ki si je leta 1960 zadala za cilj Trisule, je že bil v Himalaji slovenske gore list: **Dinko Bertoncej** je bil leta 1954 član argentinske odprave na takrat še nepreplezan osemtisočak Daulagiri. In ko so konec letošnjega januarja na tiskovni konferenci v prostorih Planinske zveze Slovenije med drugim pojasnjevali tudi to, kakšne cilje ima letošnja slovenska odprava na tretjo najvišjo goro na svetu, na Kangčendzengo, se je v stari domovini mudil Dinko Bertoncej; kot predstavnik argentinske smučarske zveze je bil na pomembnem sestanku v Avstriji, pa se je oglasil (zdaj se je že smel) še doma na Jesenicah in prisostvoval tudi tiskovni konferenci na PZS. Spraševali smo ga predvsem o njegovih dveh velikih gorniških pustolovščinah: o plezanju na Daulagiri in o njegovem bivanju na Antarktiki.

»Tisti, ki smo po vojni prišli iz Slovenije prek Avstrije v Argentino in se naselili predvsem v Bariločah, smo bili nekakšni Skalaši v Argentini,« nam je dejal Dinko Bertoncej, belolasi mož športnega videza in vedénja. »Ni naključje, da smo se naselili v Bariločah: ta predel imenujejo argentinska Švica. Ko smo prišli tja, je bil tam že kakšno poldrugo desetletje **Peter Štrukelj**, ki je tam pomagal graditi hotel in bil poleg tega gorski vodnik; zdaj je star čez osemdeset let, pa kljub temu še vedno hodi in vodi po gorah. Zase lahko rečem, da sem rad hodil v gore, toda nič posebnega alpinist nisem bil; povedati pa je treba, da smo bili kljub temu boljši od drugih, ko smo tam začeli gorniško delovati. Slovenci stolp, na primer, je takrat veljal za nepreplezljivega in ko smo ga Slovenci preplezali prvič in nato še večkrat, so nas tamkajšnji andinisti (se pravi argentinski alpinisti) začeli spoštljivo gledati. Mi pa smo kar plezali na nove vrhove, na katerih do takrat še ni bil nihče, in jim dajali nova imena, tudi slovenska.«

Ko so Argentinci pripravljali odpravo na himalajski Daulagiri, je prišel vodja iz Mendose k Bertonceju v Bariloče in ga povabil, naj gre z njim kot član odprave. Prišel je seveda zato, ker si je od našega fanta obetal uspeh: andinisti, ki jih je bil izbral dotlej, so bili sicer gorniki, ki so vse življenje živeli med hribi, ki so bili navajeni hoditi tudi po visokih gorah in po snegu, niso pa bili navajeni plezanja po skalah. Za to pa je bil Dinko Bertoncej mojster.

»Vedno sem iskal skalo,« nam je dejal naš rojak iz Argentine, »ker sem je bil vajen še od doma in ker se mi zdi lepa. Na Aconcagui, na primer, nisem bil, čeprav sem za to imel več priložnosti; tam je po fotografijah in pripovedovanjih sodeč ena sama bela puščava. Na Daulagiriju sem izpolnil pričakovanja vodje odprave in priplezal na greben, na vrh pa nismo prišli.

Že leta 1954 na Daulagiriju in kmalu nato na Antarktiki: Dinko Bertoncej med svojim januarskim obiskom v Sloveniji

Mnogo pozneje sem bral, kako so plezali naši fantje na tej gori; česa takega si v tistih časih, ko sem bil jaz tam, seveda še nismo mogli privoščiti, ker si nismo upali, ker nismo bili tako opremljeni in ker nismo bili tako trenirani.« Dinko Bertoncej, ki ima v Bariločah na smučiščih hotel, je bil skupaj z nekaterimi drugimi slovenskimi fanti, ki so po zadnji vojni prišli tja, tudi za kategorijo boljši smučar od domačinov; iz Evrope so prinesli evropsko tehniko in z njo zmagovali.

Kmalu po vrnitvi s Himalaje so našega rojaka Bertonceja povabili, naj bi šel v okviru glacioloških raziskav na Antarktiko – in je šel. Tam je opravljal svoje delo – in nekajkrat dobesedno ušel z ladje, na kateri so živeli, ter šel na bližnje hribe, o katerih pravi, da so prekrasni. Ko se je vrnil domov v Bariloče, je začel pripravljati alpinistično odpravo na Antarktiko, morda na Mt. Francis, čez 3000 metrov visoko menda še zdaj nepreplezano goro na čilenskem delu bele celine. Dve leti se je trudil, da bi mu to uspelo, pa mu ni, čeprav je njegov odličan znanec direktor glaciološkega odseka za Antarktiko s čilske strani **Peter Skvarča**.

Dinko Bertoncej seveda še vedno hodi po hribeh, pogosto tudi s svojima sinovoma. »Tam pri nas je še veliko vrhov, na katerih še nikoli ni bil nihče,« pravi naš sogovornik. »Še lani sem šel s sinovoma na neko takšno plezarijo: splezali smo prvenstveno smer na vrh gore, na kateri dotlej še ni bil nihče in ki še ni imela imena.«

Pa so jo krstili; sprva nam Dinko ni hotel povedati, kako, potem je dejal, da mu je nekoliko nerodno to povedati, na naše vztrajanje pa je le izdal skrivnost: »Sinova sta hotela, naj se gora imenuje Cerro Dinko, čeprav sem sam želel drugače. Vendar sta bila v večini...«

Ob koncu našega pogovora nam je Dinko Bertonec povedal, kaj pripravljajo za 40-letnico Slovenskega planinskega društva v Bariločah, ki zdaj šteje kakšnih sto članov (skupaj s tistimi iz Buenos Airesa): naša umetnica **Bara Remec**, ustanovna članica SPD Bariloče, bo imela skupaj še z nekaterimi svojimi kolegi slikarji razstavo (»je priznana umetnica po svetu, razstavljala

je med drugim v Švici in v ZDA, v Sloveniji pa še ni smela«, kot je dejal Bertonec), razstava planinske literature bo v mestu in na proslavi bo pel otroški zbor, ki ga vodi Slovenec; čeprav je večini otrok španščina materin jezik, prepeva tudi slovenske pesmi – »in na proslavi jih bodo tudi nekaj«, kot je dejal Dinko Bertonec, prvi slovenski himalajec.

CURKI POLARNE SVETLOBE NAD MOUNT ROBSONOM

BELE SPAKE IN ČRNE GLOBINE

SIMONA ŠKARJA

Vremenski preobrati so bili tisti, zaradi katerih sva odlašala svoj odhod na štiristo kilometrov dolgo pot iz mesteca Banff proti Jasperju, v Deželo tisočerih slapov, v deželo Mount Robsona.

Vsa na trnih sva vedno znova nadlegovala može v meteorološki postaji, se ozirala v nebo in rotila indijanske bogove. Mestece Banff je sicer prijazno in tam imajo zelo dober orehov sladoleđ, ampak kar naenkrat to ni več zadostovalo. Najin načrt so nama celo odsvetovali, saj ljudje pridejo sem in čakajo po dva meseca ugodno vreme, da vidijo le vrh Mount Robsona. Midva pa bi, pri vsej svoji skromnosti, že po dobrem tednu rada pričela plezati! In tako sva se presedala na konicah živčnih končičev kot na fakirski postelji – in rešitev je prišla. Obstaja namreč nekaj, kar se imenuje »vremenska luknja« in midva sva priredila lov na takšno »luknjo«.

Tisto nedeljo zjutraj, 19. avgusta lani, napoved vremena spet ni bila dobra, a pot na zahod se je zdela obetajoča in zvečer sva kot v čudež gledala v mogočni masiv Mount Robsona, ki je imel le nezatno meglico na vrhu. Ni mi treba posebej povedati, da od takrat ne verjamem nobeni vremenski napovedi več.

Zložila sva potrebno opremo in v zadnjih odsvitih dneva krenila na pot. Čakalo naju je petindvajset kilometrov poti ob bučečem Robson Riverju, po globokem gozdu tuj* in mimo jezera Kinney Lake. Tam nekje sva se v gozdu na mehkih tleh utaborila in upala, da naju ne bo kak »ranger« zjutraj prežgodaj budil.

LABIRINT GLOBOKIH STRUG

V čudovitem jutru sva stopila v obljubljeno deželo, Deželo tisočerih slapov. Še sedaj se čudim, od kje pravzaprav vsa tista voda, ki pada potem po zglijenih ploščah in bučno vre v globokih kotlih. Tu je dežela vseh tistih divjih bitij, o katerih sem nekoč prebrala toliko knjig: od previdnih rakunov, losov v kakšni močvirnati gošči in bobrov na skritih jezerih do grizljev. Prav zaradi teh ni preveč priporočljivo, da bi popotniki puščali ob poteh vse tisto, česar niso utegnili pojesti.

* tuje – drevesna vrsta

Zgodaj popoldne sva bila ob jezeru Berg, kjer sva pod odtokom iz jezera prebredla ledeno mrzlo Robson River. S hlačnicami visoko nad kolena, bosa in s palico v roki sem iskala najboljšo možno kombinacijo v labirintu globokih strug, plitvin in peščenih otočkov. To, da bi me enkrat kmalu odneslo, je tu že postranskega pomena.

Pravzaprav se je tista zaresna pot šele začela. Tisoč metrov višje je bil ledenik Berg Glacier, vmes pa skalni steber iz prastare, razkrušene, stalno se podirajoče kamenine. Le človeški domišljiji je prepuščeno, da si tu izbere »pravo« pot navzgor.

In tudi to se je zgodilo. Ob osmih zvečer sva mokra od potu sedela na še toplih skalah ob robu ledenika in se ozirala v steno, ki se je sedaj v vsej svoji obširnosti dvigovala nad nama. Zadnji odblesek sonca daleč na zahodu je tistih nekaj skal in led še poslednjič ovil v rumenkasto kopreno, zadnji nadih domačnosti. Stene se vse to ni tikalo. Bila je samo bela in mrzla in zelo negibna, kot v nekakšnem pričakovanju ... Mrzel večerni veter je pripihal od zahoda, mene pa je stiskalo v grlu. Sedaj bolje razumem, zakaj si ljudstva, ki živijo pod mogočnimi gorami, izbirajo te gore za svetinjne, celo za božanstva.

Noč naju je ujela že višje zgoraj na strmeh ledeniku, ko sva se previdno in z vsem potrebnim spoštovanjem pretikala mimo ledeniških razpok. Ščasoma človek za te reči razvije nekakšen šesti čut. Rahlo spremenjena geometrija snežne ploskve, drugačna barva snega, to že zadostuje, da tja previdno udariš s cepinom, sneg se navadno vdre in izgine nekam v notranjost, svetlobni stožec baterije pa zatiplje v prostorno »mini Postojnsko jamo«.

NEURJE NA GORI

Zdaj je bila že globoka noč, nad nama pa milijoni zvezd. V zadnji snežni kotanji, preden se gora strmo vzpne proti nebu, sva si uredila najin samotni bivak. Potem sva ga zagledala: polarni sij, ta čudež severnih noči, zelenkasto bleščeča se zavesa in curki svetlobe, vzpenjačji se iz nje navpično proti nebu. Namestila sem se pod vse pretenkim puhom spalne vreče in telo je z neprestanim rahlim drgetanjem mišič skušalo nadomestiti toploto, ki je izginjala s prihajajočim mrzost. Tako sem dremala in se

Simona Škarja med plezanjem Slovenske smeri v severni steni Mount Robsona (3954 m) 21. 8. 1990

Foto: Bojan Počkar

vsake toliko časa prebudila in uprla pogled zdaj v rimsko cesto nad sabo, zdaj v polarni sij na severu, ki pa se je začel čudno megliti. Postajal je kalen in nejasen in ta nejasnost je iz ure v uro segala višje. Natančnejši pogled mi je razkril meglice, ki so vstajale izza obzorja. Prvi znak... Pogltnila sem besedo, kajti sedaj je bilo treba hiteti.

Petnajst minut čez tretjo uro sva se že mrzlično pripravljala na odhod.

Dereze so suho škripale v snegu, ko sva višje, ob vznožju stene, iskala prehod čez krajno poč, čez gmoto razlomljenega ledu. To sta bili dve dolžini vrvi skoraj navpičnega plezanja v mehkem snegu, kar je zelo neprijetna kombinacija. Potem je minevala ura za uro na strmih lediščih, kjer se roke in noge utrudijo do trgajoče bolečine.

Kasneje se je zdanilo in sneg je postajal nezanesljivo mehak. Nekje od zgoraj se je pričelo vsipati ledeno igličevje in okrog glave mi je neprijetno brenčalo leteče kamenje in kosi ledu. Višje zgoraj, v svetu strmih skal, obdanih z ledom, je bilo nekoliko boljše in tudi vršni greben se je že dalo slutiti. A preplezani raztezaji so se še vlekli v neskončnost, preden sva ga ob enih popoldan zares dosegla. Redke snežinke so se zvrtnile okoli naju in nebo je bilo gosto zastrto z oblaki. O tistem nezanesljivem rumenem soncu izpred nekaj ur ni bilo več niti sledu.

Z NEVIHTO ZA HRBTOM

Zdaj šele se mi je pričela odpirati prava predstava o razsežnostih te gore. Nepredstavljivo daleč spodaj sem slutila dolino, v katero bova sestopila, in sestop s tega mogočnega masiva je bil tisti, v katerega sem vložila vso svojo misel. Hitela sva plezati navzdol, s police na polico. S skrajno koncentriranostjo sem naredila vsak

gib na tistih skalnih ploščah, poličkah in stolpičih, ki jih je narava postavila v tako varljivo ravnovesje. Visoko zgoraj pa so prek roba visele nad globino bele spake, vitki snežni stolpi, tone in tone ledu. Na vse to ni bilo časa misliti, kajti ko sva stala na enem grebenu in gledala drugega na oni strani pobočja, je bil vrh že zavrt v belo. Zgoraj je nedvomno snežilo.

Prečenje pobočja pa je bila svojevrstna in tvegana pustolovščina. Prvi del je bila snežna vesina, podolgem preprežena z nekaj metrov širokimi ledenimi žlebovi, po katerih je gora spravljala material k svojemu vznožju. Drugi del je bila vrsta terasastih skalnih stopenj, izmed katerih sva si le po navdihu izbrala eno, ki naju je začuda res pripeljala naravnost na greben.

Za trenutek sva si oddahnila. Pila sem in pomislila, koliko vode pravzaprav nosi ta gora v sebi. Saj sem vsako priložnost zadnjih nekaj ur izkoristila, da sem srebala iz špranj in kotanjic, od koder je mezela in curljala voda. A žeje nikakor nisem mogla potešiti.

Beli oblak z vrha se je vztrajno spuščal vse nižje, snežno nevihto sva torej imela za hrbtom.

Naslednjemu čudežu narave sva se posvečala nižje spodaj: orjaški amfiteater je bil, kjer so se kamnite police terasasto nizale navzdol v strma brezna in izginjale nekje v megli in naraščajoči temi. To je labirint, kjer je le ena pot prava in kjer ti k najdbi te prave poti pripomorejo redka znamenja človeške prisotnosti, kot kamniti možici ali kosi raztrgane vrvi, predvsem pa instinkt, smisel za logiko in bujna domišljija.

Preden sva se »skopala« iz tega labirinta, je minilo debelih nekaj ur. Bila sva mokra od dežja, ki je sedaj gosto pršel, in bila je noč.

Okrog polnoči je bilo, ko sva se stisnila pod plitek skalni previs in sklenila predmeti teh nekaj ur do zore ter kljubovati mrzlemu vetru in dežju, ki naju je zalival. Le majhen glodalec, živeč med skalami tega divjega sveta, se je zares okoristil s to nočjo. Z veliko vneto je

namreč načel kose suhih sliv, najino poslednjo zalogo. Da mu je le teknilo!

VODA, KOLIKO VODE!

Ko sva v mokrem in meglenem jutru našla tisti rdečkasto rumeni greben, redko posejan s kamnitimi možici in v vetru trgajočimi se zastavicami, ki je vodil v objubljeno deželo ravnin, sva si prvič lahko zares oddahnila. Na koncu grebena naju je čakalo celó majhno zavetišče, odkoder pot pelje samo še navzdol, čez gladke plošče, po katerih se zliva voda, čez podirajoče se sklade prastarega apnenca, vse dol do pragozdov mladega zelenja, kjer so se v cunjastih raztrganinah megle že videla jezera v dolini. Neprestano je v presledkih deževalo. Voda se mi je razlivala za vrat in po obrazu, ko sem z rokami razgrinjala mlado zelenje, da bi poiskala pot. Vsa ta voda okoli mene... Kakšen balzam za žejo vseh teh dni! Pa čudež te poti, ki je tako nenavadno spretno speljana med vsemi temi prepadi in globokimi urezi in ki je tudi naju

pripeljala stran od višin, kjer so se tedaj dokončno razdijale sile narave...

Nekje za debelimi plastmi megle je ostal Mount Robson, tabu in svetinja Kanadčanov.

A vse to za nekaj časa ni bilo zamé prav nič več pomembno. Pomembni so bili žulji, zaradi katerih sem nekaj dni na petah šepala po mestnih ulicah, in vse vrste dobrot, ki jih v visokih gorah ni moč dobiti. Vse drugo je bilo daleč in odmaknjeno za zaveso dežja, ki je še vedno vztrajno padal.

Bojan Počkar in Simona Škarja sta 21. avgusta 1990 splezala prvenstveno Slovensko smer v severni steni Mount Robsona, najvišjega vrha kanadskega Skalnega gorovja, visoko 800 metrov, in jo ocenila VI-, 85°/60°. Celoten vzpon skupaj s skalnim stebrom (ocena II-III, 1000 m) in ledenikom Berg ima 2300 metrov višinske razlike. Skupaj s sestopom in dvema bivakoma sta za vzpon potrebovala tri dni (20. do 22. 8. 1990).

ZASEDANJE MEDNARODNE KOMISIJE ZA PLAZOVE IKAR

SNEGA JE MANJ, BELA SMRT PA KOŠÍ

FRANC MULEJ

V okviru rednega letnega zasedanja mednarodne gorskoreševalne organizacije IKAR v Naturnsu na Južnem Tirolskem od 8. do 11. novembra lani je lavinska komisija najprej obdelala nesreče v snežnih plazovih v sezoni 1989/90. Iz poročil predstavnikov alpskih dežel je razvidno, da je bila to sezono snežna odeja dokaj skromna. Kot vedno je največ žrtev umrlo v kložastih plazovih, k nastanku plazov pa je mnogo pripomogel veter, ki je skromne padavine kopicil v zamete. Značilnost te sezone je mnogo žrtev med izkušenimi gorniki, ki so dosegali lepe uspehe tudi v gorah zunaj Evrope. Zanimive so ugotovitve francoskega predstavnika. Pri vseh registriranih primerih je bilo 48 oseb zasutih, od teh je bilo 52 odstotkov najdenih z lavinskimi žolnami, 17 odstotkov so jih našli psi in 13 odstotkov je bilo lociranih s sondiranjem. Od preživelih udeležencev snežnih tragedij je bilo 64 odstotkov rešenih z lavinskimi žolnami, 11 odstotkov s psi in 4 odstotke s klasičnim sondiranjem.

V naši tabeli so zbrani podatki o smrtnih žrtvah v snežnih plazovih v deželah, ki so članice IKAR. V prejšnji sezoni je bilo to število manjše - 82.

Obravnavani pregled ne zajema mnogih dežel, kjer snežni plazovi povzročijo mnogo žrtev in veliko materialno škodo. Zato bo komisija poskusila pridobiti tudi podatke iz teh dežel, in sicer neposredno ali prek UNESCO.

Primer: nesreča pod Pikom Lenina

Poseben primer je nesreča v Pamiirju, ki je prizadela alpiniste pod Pikom Lenina in v raz-

predelnici ni zajeta. O njej je poročal **Konstantin Leonov**, vodja Reševalne službe Tadžikistana, ki je vodil reševalno akcijo.

Vreme je bilo nekaj mesecev pred nesrečo zelo slabo, padlo je veliko snega. V drugem višinskem taboru (T2) v kotlu pod Razdelno in Pikom Lenina je bilo zvečer 13. julija 44 domačih in tujih alpinistov. Ob 18.30 se je z Razdelne utrgal leden plaz in zasul šotore na ravnici v višini 5100 metrov. Temu je takoj nato sledil še plaz s Pika Lenina. Prizanešeno je bilo enemu samemu prebivalcu T2, čigar šotor je stal nekoliko odmaknjen od ostalih. Menijo, da je bil neposreden vzrok plazov potres v bližnjem Afganistanu.

Spričo razmer in slabe obveščenosti so prvi reševalci prispeli šele naslednjega dne. To so bili ruski alpinisti, ki so se vračali z Razdelne. Dne 15. julija so prispeli še alpinisti iz baznega tabora, dan kasneje pa so pripeljali s helikopterji še aklimatizirane alpiniste iz taborov pod Pikom Komunizma in Korženevskeje.

Reševalci so našli samo tri mrtve alpiniste, akcija pa se je vlekla vse do 26. 7. 1989. Pripeljali so tudi pse iz Osa in Dušanbeja (600 metrov nadmorske višine), ki so jih zaradi aklimatizacije zadržali en dan v Ačik Tašu (3050 m), vendar kljub temu niso bili sposobni iskati; dajala sta jih višina in hud mraz. Iskalcem je zelo nagajalo vreme, delo v ledenem plazu pa je bilo tudi skrajno nevarno in so ga morali večkrat prekiniti.

V naslednjem so opisani še trije poučni primeri.

Primer: ZRN

26. 12. 89, Hochvogel, en mrtev.

26-letni mladenič in njegova prijateljica sta šla

Dežela	Planinci		Smučarji		Hiše Ceste	Drugo	Mrtvi	Lavinski psi
	TS	A	ZP	P				
Anglija	–	–	–	–	–	–	–	32
Avstrija	4	5	2	–	–	1	12	173
Bolgarija	–	–	–	–	–	–	–	30
Češkoslovaška	–	–	–	–	–	–	–	17
Francija	9	5	3	1	2	2	22	130
Italija								
in J. Tirolska	8	2	4	–	–	–	14	103
Jugoslavija	–	–	–	–	–	–	–	32
Kanada	7	1	1	–	–	–	9	38
Liechtenstein	–	–	–	–	–	–	–	8
Norveška	1	–	2	–	–	–	3	87
Poljska	–	–	–	–	–	–	–	14
Španija	2	2	–	–	–	–	4	3
Švica	22	3	3	–	–	–	28	311
ZDA	4	–	–	–	–	3	7	40
ZRN	–	1	–	–	–	–	1	46
Skupaj	57	19	15	1	2	7	100	1064

(TS – turni smučar, A – alpinist, P – na progi, ZP – zunaj proge)

omenjenega dne na Hochvogel (višina približno 2600 metrov) On je bil pred tem že na zahtevnih alpinističnih ekspedicijah. Bila sta brez smuči, palic in lavinskih žoln. Temperatura v dolini je bila približno + 6 °C, zgoraj pa –5 °C; nekaj dni poprej je že pihal fen.

Pri sestopu sta ob 15.30 prečila snežno globel, nad njo se je na strmem pobočju z velikimi zameti sprožil klozasti plaz. Zasulo je oba. On se je po 15 minutah sam izkopal. Ker ni imel nobenih pripomočkov za iskanje v snegu, je odšel v Prinz-Leopoldhaus po pomoč. Ker je bila v koči pokvarjena naprava za zvezo, je odšel v dolino, kamor je prispel ob 18. uri. Helikopter je kljub neugodnim razmeram poletel z dvema vodnikoma lavinskih psov in živalima. Ob 19.15 je pes pričel iskati in je v treh minutah našel zasulo še živo. Helikopter je ponesrečenko odnesel v bolnišnico, po eni uri pa je umrla. Ob takojšnjem izkopu iz plazu bi preživila.

Primer Avstrija

28. 12. 89., Kleine Steinscharte, Allgäu, štirje mrtvi.

Sedemčlanska skupina, med njimi pet reševalcev, je peš krenila od Rappenseehütte proti Kleine Steinscharte (2652 m). Udeleženci, ki jih je vodil gorski vodnik, so delno imeli s seboj lavinske žolne in lopate. Na južni strani grebena se je ob 9.20 pod skupino, ki je prečila zasneženo pobočje, utrgal plaz. Štiri osebe je plaz odnesel, ostale tri je tudi zajel, vendar so se izkopal nepoškodovani. Eden od teh je odšel v Rappenseehütte in po brezžični zvezi obvestil reševalno službo. Že ob 10.30 je helikopter pripeljal vodnike lavinskih psov in pse, ki so do 11.30 našli tri zasute, četrtega pa so našli reševalci s sondiranjem. Helikopterji so prepe-

ljali ponesrečence v dobro opremljene okoliške bolnišnice. Nobeden od štirih ni preživel.

Niti udeleženci niti reševalci niso ob tako skromni snežni odeji predvideli možnost plazov. Prej je med 13. in 20. decembrom fen oblikoval velike snežne zamete.

Primer: Švica

5. 5. 1990, Gaulihütte, Berner Oberland, sedem mrtvih.

Sedem članov mladinske sekcije SAC se je s taksijem prek Meiringena pripeljalo do izhodišča za kočjo Gaulihütte. Na poti do kočje je med 17. in 18. uro skupino zajel velik snežni plaz. Oskrbnik kočje je plaz sicer opazil, vendar ni reagiral. Skupina je bila sicer najavljena, vendar o izostanku oskrbnik ni nikogar obvestil. Drugi dan je taksist prišel na dogovorjeno mesto, čakal eno uro in odpeljal nazaj. Zvečer so domači sprožili alarm in reševalna služba je ponoči začela akcijo. Zjutraj je opazovalec v helikopterju opazil nahrbtnik v snegu.

Dne 7. 5. med 6.00 in 6.45 so psi našli dva mrtva, dva so našli z lavinskimi žolnami, nekaj aparatov so našli tudi ločeno od zasutih. Na plazu je delalo 61 reševalcev. Ob 13. uri so zaradi nevarnosti nadaljnjih plazov prekinili iskanje. Naslednjega dne so reševalci z grobim sondiranjem našli peto žrtev (ob 9.45), s finim sondiranjem pa so ob 16.00 odkrili še šesto žrtev. Na plazišču je bilo 110 reševalcev. V sredo, 9. 5., so ob 15.30 reševalci s prekopavanjem našli zadnjo žrtev. Iskalo je 152 reševalcev. Skupni stroški so znašali 50 000 švicarskih frankov.

Lavinski bilten za obravnavani konec tedna se je glasil: Zaradi visokih temperatur bo nad 2300 metrov nevarnost mokrih plazov...

ŽRTVE LASTNEGA PLAZU

V nadaljevanju dela je komisija sprožila pobudo za poenotenje kriterijev ogroženosti zaradi snežnih plazov. V alpskem prostoru veljajo različni kriteriji; tako so poslušalci obvestili zbežani, ko poslušajo opozorila v drugi alpski deželi.

Prebrano je bilo tudi poročilo o vplivu helikopterja na delo lavinskih psov. Pri iskanju motijo psa hrup in izpušni plini helikopterja. Statistične raziskave so pokazale, da po krajšem preletu helikopterja pogoji na plazišču za iskanje s psi

praktični niso slabši. Po preletu plazu pa se mora helikopter čimprej oddaljiti ali pristati v zavetrni strani.

Obširneje je bila obravnavana tudi problematika namernega proženja snežnih plazov. Francozi so podali 20-letni pregled svojega dela na tem področju. Od leta 1971 do 1990 so porabili v ta namen ogromne količine razstreliva. Prožili so z ročnim polaganjem min, s strelnimi žičnicami, avalauncherjem, raketami in s helikopterjem.

V tem času je bilo 20 smrtnih žrtev pri tem delu. V večini primerov so delavci umrli v snežnem plazu, ki so ga sami sprožili.

GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA

IMPROVIZIRANA NOSILA

Improvizirana nosila uporabljamo pri reševanju v gorah tedaj, če nimamo na voljo ustrežnejših tipiziranih reševalnih sredstev. Za njihovo izdelavo potrebujemo nekaj pomožnih vrvic. Še posebno je uporabna lavinska vrvica. Uporabimo lahko tudi glavno vrv, ki pa zaradi velike debeline ni tako primerna. Nosila uporabljamo predvsem za transport ponesrečenca na lažjem terenu. Pri daljših spustih je priporočljiveje izdelati vlake.

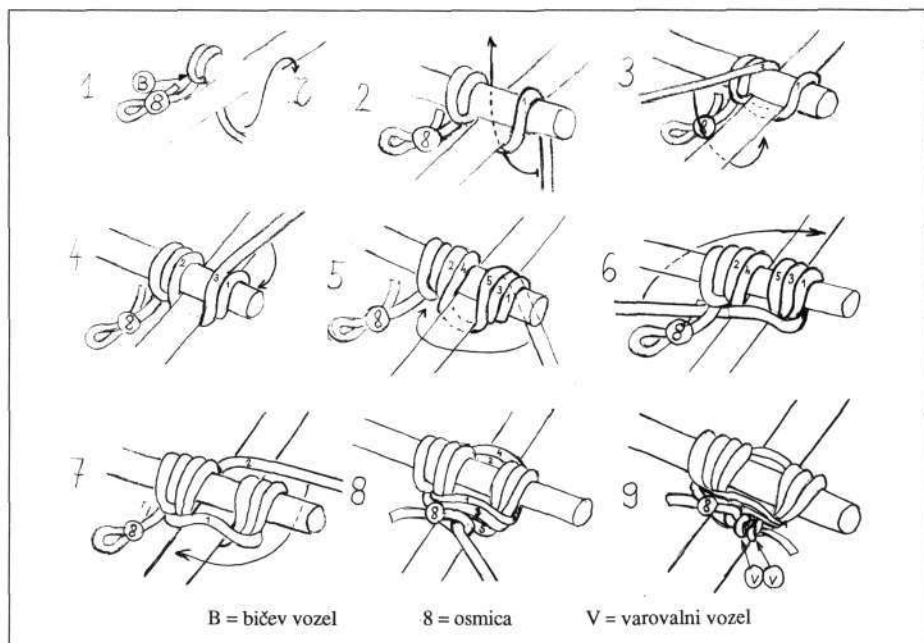
Opis izdelave nosil povzemamo po priročniku Tehnika gorske reševalne službe, ki ga je napisalo šest avtorjev (**M. Salberger, Z. Korenčan, J. Senegačnik, T. Kralj, A. Sazonov in J. Rožič**) in je izšel konec leta 1990. Izdelava teh nosil v naši literaturi do sedaj še ni bila predstavljena na takšen način. Ta improvizirana

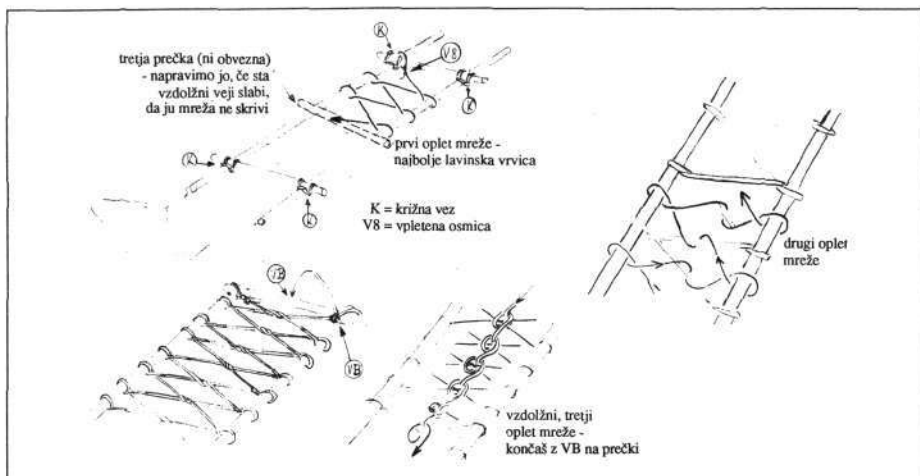
nosila niso uporabna samo za reševanje v gorah, ampak jih lahko uporabljamo tudi za reševanje pri različnih drugih nesrečah.

Nosila lahko izdelamo iz različnega gradiva, od vej do smuči in palic ter cepinov.

Najprej izberemo vzdolžni veji – paziti moramo na pravilno dolžino in jakost. Prečni veji (lahko še tretjo, če sta vzdolžni slabi in bi pri obremenitvi zlezli skupaj) privežemo na vzdolžni s križno vezjo. To je poseben, pri vseh improviziranih nosilih uporaben način.

Izdelava križne vezi: Na koncu pomožne vrvice napravimo malo osmico, s katero bomo na koncu zategnili vezavo. Tik za osmico okrog prečke vpletemo bičev vozle, nato pa vrvico

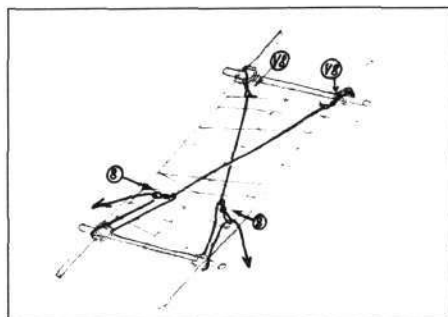
zategujemo okrog vzdolžne veje pa čez prečko in nazaj okrog vzdolžne veje. Pri prehodu čez prečko vrvico nategnemo znotraj prejšnjega opleta, tako da tega odrinemo ven (in s tem še bolj zategnemo). Po treh opletih prečke (na vsaki strani) z vrvico 3-krat močno zategnemo vezavo (vmes med prečko in vzdolžno vejo). Vrvico nato speljemo skozi malo osmico in močno zategnemo. Vezavo končamo z dvema varovalnima vozloga (zanko za prvega moramo pripraviti, še preden vrvico dokončno zategnemo skozi osmico).

Ko so prečke privezane, spletemo mrežo. Za to je najbolje uporabiti lavinsko vrvico.

Z vpleteno osmico pričnemo v oglišču – med vzdolžno in prečno vejo. Nato vrvico vlečemo preko nosil in okrog vzdolžne veje, jo prekrizamo in potegnemo nazaj prek nosil, okrog nasprotnih veje ter prekrizamo spet nazaj. Ko tako opletemo prvi oplet do končne prečke, ga v oglišču zaključimo z bičevim in varovalnim vozlogom. Nato začnemo z bičevim in varovalnim vozlogom v nasprotnem oglišču in pletemo drugi oplet nazaj proti začetni prečki. Drugi oplet je enak prvemu, le da vrvico na sredi zdaj vedno ovijemo še okrog vrvico prvega opleta. Ko se z drugim opletom vrnemo do začetne prečke, ga končamo z vpletenim bičevim in varovalnim vozlogom v nasprotnem oglišču, kot smo začeli z mrežo. Nato vrvico potegnemo na sredo prečke in vpletemo še en bičev voz. Potem gremo z vrvico do nasprotnega oglišča, vpletemo bičev voz, se vrnemo nazaj do sredine in za tamkajšnjim bičevim vozlogom vpletemo še enega. Iz tega vozla pričnemo po sredini nosil še tretji oplet. Vrvico potegnemo okrog stika obeh prejšnjih opletov, zategnemo nazaj, prekrizamo in zategnemo naprej. V bistvu z vrvico vpletamo polbičeve vozle okrog stika obeh prejšnjih opletov in sproti zategujemo. Ko pridemo do končne prečke, zaključimo z vpletenim bičevim in varovalnim vozlogom.

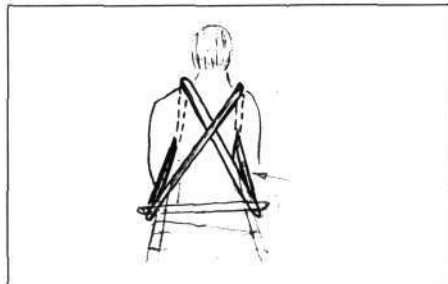
Nosila učvrstimo še z dvema diagonalnima škripčkoma oziroma napenjalnima vozlogoma. Najprej vpletemo osmico v oglišče, potem neke na sredini naredimo majhno osmico, nato vrvico

potegnemo okrog diagonalno nasprotnega oglišča in skozi malo osmico. Oba škripčka nato istočasno zategnemo in fiksiramo s po dvema varovalnima vozlogoma.

Na nosila privežemo še dva oprtnika, enega za pod glavo in drugega pod kolena ponesrečenca.

Oprt za lažjo nošnjo nosil napravimo iz daljše zanke pomožne vrvice (čim debelejše ali iz več pramenov), ki si jo reševalec prekrži na hrbtu in natakne čez rame, v nastali zanki pod pazduhama pa vtakne »ročaje« nosil. Dolžino zanke si reguliramo tako kot pri fiksiranju ponesrečenca za hrbet reševalca pri improviziranem reševalnem sedežu.

Ponesrečenca moramo na nosila seveda privezati.

IZRAZNI NERED V PLANINSKI »STROKI«

VODNIKI ZA GORNIŠKE POTREBE

SILVO KRISTAN

Izrazni red je konstitutivna prvina vsake znanosti, stroke ali dejavnosti. Nered na področju izrazja je kazalnik nereda v neki stroki ali dejavnosti (da o znanosti sploh ne govorimo). Vsaka stroka ali dejavnost si svoj izrazni red lahko uredi na dva kakovostno različna načina. Prvič, lahko se **dogovori** (konvencija), kako bo poimenovala posamezne prvine svoje dejavnosti, in drugič, lahko te prvine uredi v logičen izrazni red s pomočjo **znanosti**.

Prvi način je kakovostno manj vreden in se ga stroke ali dejavnosti oprijemljejo takrat, kadar vprašanja svojega izrazja ne morejo, ne znajo ali nočejo (npr. zaradi regresijskih ali emocionalnih razlogov) razrešiti na drug način. Zato si vsaka stroka ali dejavnost, ki nase kaj dá, poskuša svoj izrazni red urediti na bolj kakovosten **spoznavno logičen način**.

DELITVE PO ISTEM MERILU

Na podlagi uvodne iztočnice vzemimo pod drobnogled izraze za vodnike, ki delujejo v planinski organizaciji. Govorimo o mladinskem, planinskem in gorskem vodniku. V tem primeru gre za izrazni (ne)red, ki je nastal po konvenciji. Nekoč smo se na podlagi slovenjenja tujega izraza ali na podlagi »argumenta kakšne avtoritete« dogovorili, kaj bomo razumeli pod oznako mladinski vodnik, kaj pod oznako planinski vodnik in kaj nam bo pomenil gorski vodnik. Ta izrazni red pa seveda ne zdrži nobene resnejše semantične in logične presoje. To trditev je mogoče utemeljiti z elementarnim znanjem formalne logike.

Bistvo vsake klasifikacije je namreč v tem, da celotni razred pojavov oziroma višji pojem razdelimo na njegove člene. V našem primeru je višji pojem »vodnik«, delitveni členi tega pojma pa so »različne vrste vodnikov«. Seveda pa višjega pojma ne smemo deliti na njegove člene, kakor nam pade v glavo, temveč moramo upoštevati nekatera logična pravila.

Eno od pglavitnih pravil formalne logike zahteva, da višji pojem delimo na njegove člene po **enotnem načelu**, se pravi po **enem in istem merilu** delitve. Vsak člen delitve mora biti torej izbran na podlagi enega samega kriterija. To pomeni, da mora biti višji pojem »vodnik« razdeljen na svoje člene, se pravi na »različne vrste vodnikov«, po enem samem kriteriju.

Naš primer tega logičnega načela ne upošteva. V našem primeru se pri delitvi višjega pojma (»vodnik«) v njegove člene (»vrste vodnikov«) mešata dva kriterija: geografski (planinski in gorski vodnik) in starostni (mladinski vodnik). Zato je klasifikacija, ki označuje vrste vodnikov, ki delujejo v planinski organizaciji, nečista, nelogična, neznanstvena, pravzaprav nesmiselna. Če hočemo obravnavano vprašanje smiselno

postaviti na pravo mesto, moramo klasifikacijo vodniškega kadra opraviti na podlagi enega samega kriterija. Če se odločimo za »starostni kriterij«, potem lahko ohranimo naziv »mladinski vodnik«, hkrati pa si moramo izmisliti še imena za vodnike drugih starostnih skupin (otroški vodnik, vodnik odraslih, vodnik starostnikov). Če pa se odločimo za »geografski kriterij«, potem sta neoporečna »gorski« in »planinski vodnik« (če ne upoštevamo spornih vprašanj gornišvo-planinstvo), mladinski vodnik pa v to klasifikacijo ne sodi. Seveda bi si morali izmisliti še izraz tistega, ki ne vodi niti v planine niti v gore.

Klasifikacija vodnikov, o kateri teče beseda, pa tudi ni notranje usklajena z izrazi, ki se uporabljajo na nekaterih drugih izsekih delovanja planinske organizacije.

Primerjajmo tile dve klasifikaciji:

mladinski vodnik . . . ?

planinski vodnik . . . inštruktor planinske vzgoje

gorski vodnik ?

? inštruktor alpinizma

Ti dve klasifikaciji nista usklajeni, čeprav bi morali biti, saj gre le za različne delovne naloge v okviru **iste** dejavnosti. Po eni plati manjkata v drugem stolpiču »inštruktor za mladinske vodnike« in »inštruktor za gorske vodnike«, po drugi plati pa v prvem stolpiču manjka »alpinistični vodnik«.

Kakorkoli obračamo, ugotavljamo izrazni nered. Na prvi pogled se zdi, da je rebus nerešljiv, čeprav ni tako.

ODVEČEN »MLADINSKI VODNIK«

Kako torej kolikor toliko razrešiti obravnavano izrazno zadrego?

Dejali smo, da je pri snovanju klasifikacije treba višji pojem deliti na njegove člene po enem samem kriteriju. Če se dogovorimo o tem kriteriju, smo zadevo razrešili.

Zdi se, da bi v našem primeru lahko uporabili kriterij »zahtevnost oziroma težavnost naloge, ki jo vodnik opravlja«. Če je za planinarjenje značilna hoja po označenih in zavarovanih poteh ter po lažjem brezpotju, za alpinistiko pa gibanje po zahtevnem brezpotju ter po neoznačenih in nezavarovanih stenah, je prav gotovo alpinistika zahtevnejša od planinarjenja. Sama od sebe se ponuja delitev na **alpinistične** in **planinske** vodnike. Alpinistični vodnik je usposobljen za vodenje po zahtevnejšem brezpotju in po različnih plezalnih smereh, planinski vodnik pa lahko vodi po lažjem brezpotju in po označenih in zavarovanih stezah. Alpinistični vodnik torej opravlja delo, ki ga je doslej lahko opravljal gorski vodnik.

Tako planinski kot alpinistični vodnik pa seveda lahko vodita mlade, manj stare in bolj stare.

Poseben mladinski vodnik ni potreben, razen če ne gre za uveljavljanje posebnih fevdov znotraj planinske organizacije.

Če sprejmemo delitev na planinske in alpinistične vodnike, smo s tem tudi navzoter dosegli izrazno skladnost kar na treh ravneh:

osnovno delovno torišče
planinske organizacije

vzgojni (inštruktorski)
kader

vodniški kader

planinstvo
alpinistika

inštruktor planinske vzgoje
inštruktor alpinistike

planinski vodnik
alpinistični vodnik

Predlagani izrazni sistem je po horizontali in po vertikali logično kompatibilen. V njem ni prostora za mladinskega vodnika. Izraz mladinski vodnik je nelogičen in nerazumen.

Tudi teza, naj mlade vodijo mladi, ni niti strokovno niti logično utemeljena. Mlade mora voditi najboljši, najbolj izkušen, najbolj odgovoren

vodnik in seveda tak, ki zna z mladimi navezati pristen stik in mu vesela mladost ne gre na živce. Merilo za vodenje mladih mora biti **kakovost**, ne pa mladost. Rosna leta s kakovostjo, izkušnostjo in odgovornostjo niso vedno v sozvočju.

Seveda pa so lahko še znotraj vsakega vodniškega razreda različne ravni, npr. A, B in C. To je pravzaprav nujno potrebno. Tako je, npr., A začetniška stopnja planinskega vodenja (ne glede na starost), B licenco lahko dobijo že bolj izkušeni, s C licenco pa je mogoče voditi po najbolj zahtevnih zavarovanih plezalnih stezah.

PRIPOMOČEK, ČE JE ČLOVEKU NA POTI DOLGČAS

PEDOMETER ZA NATANČNE HODCE

BOŽO JORDAN

V lanski deveti številki PV je **Tomaz Banovec** zapisal nekaj o statistiki smeti na naših planinskih poteh. Omenil je hodomer, s katerim je štel število korakov in s tem ugotovil pogostost smeti. Kako se to prav imenuje, res ne vem. Stari pravopis tega izraza nima, **Verbinčev** slovar tujk ima »pedometer«, pripravo za merjenje korakov, isto ima tehniški slovar (1978), za hodomer ima zapisano »instrument za merjenje opravljene poti«. (V ruskem slovarju je šagomer – stopomer, vendar ta izraz izgine v novem; leta 1986 je merilec korakov, merilo za navoje, nem. Schrittzähler, Schrittmesser, ang. step counter).

ZVONKO ČEMAŽAR

Alenki Svetelovi

*SVetli se izza gor, ti že med njimi
Enako čutiš kot robovi ostri;
Tam v dalji so gozdovi tvoji gosti.
Eh, kaj ti mar, če goli so pozimi!*

*Lomila trhle veje si pod sabo,
Ovila venec krog glave iz borovja;
Veseli vrisk je planil med skalovja
In tam odbil se, prismehljaj za tabo.*

*Azur neba se brati tam z belino,
Lesketajoči sneg pozdrav mu vrača,
Eol spoštljivo b'di nad pokrajino.*

*Naj hrepenenje tvoje ti poplača –
Kaj veš, morda se v tvojem skriva moje –
Iskren sonet, ki z goro tebi poje.*

Stari mehanski števcji so izdelani tako, da štejejo število korakov (udarcev ob tla). Skali sta bili lahko dvojni. Na eni so na štirih številčnicah (0–100, 100–1000, 1000–10000 in zadnja 10000–100000) kazalci kazali število korakov ne glede na njihovo dolžino. Drugi so imeli kazalca, na skali pa napisano razdaljo pri določeni dolžini koraka. To naj bi bil hodometer, saj meri opravljeno pot. Zdi se mi, da je boljša prva izvedba, ker si lahko dolžino svojega koraka izmeriš sam in si tako bolje »zadel« prehojeno razdaljo. Obešen pa mora biti na tebi čim bolj navpično.

Danes imamo že elektronske hodometre z digitalnim odčitavanjem. Osnova je še vedno štetje »udarcev«, ki se pokaže na zaslonu. Pri nastavljenem pedometru se izmenično prikazuje število korakov (step) in ustrezna dolžina (v kilometrih, km) v presledku treh sekund. Možni sta dve nastavitvi, hoja in tek (walk, run). Ta digitalni pedometer nam kaže tudi čas (time), torej je še ura.

Dolžina koraka se da nastaviti od 32 do 213 centimetrov. Priloženo navodilo nam razloži nastavitve s stikalom »mode« in »set«, s sočasnim pritiskom na oba pa postavimo izhodišče.

Še nekaj za razmišljanje. Pravijo, da je hitrost hoje po ravnem od 4 do 5 kilometrov na uro. Podatek za parni korak je 1,5 metra, torej za korak polovico manj, le 0,75 metra. Iz tega dobimo pri hitrosti 4,5 kilometra na uro 6000 korakov na uro. Nekaj pod sto korakov na minuto bo kar dovolj, če ne celo preveč! To velja za gibanje po strmini do 10%. Za klanec med 10 in 17% se zniža hitrost za kilometer na uro. Nad tem dodajamo uro za vzpon od 300 do 400 metrov. Če to malo preračunamo in upoštevamo pri naši hoji v gore, dobimo hitrost okoli dva in pol kilometra na uro. Če pa

ste kdaj šteli korake, ste dobili okoli 55 korakov na minuto.

Ko smo šli na eni izmed vzgojnih akcij od Valvasorjevega doma na vrh Stola v družbi **dr. Mihe Potočnika**, ki mi je to povedal (Danilo je imel »šagomer«), smo to tudi res preverili. Navdilo, ki ga dobimo s pedometrom, ima še napisano tabelo porabe energije pri različni hoji po ravnem in različno hitrem koraku. Malo prirejena je tu zapisana.

Vrsta	Hitrost	Korak	Moč W	Porabimo 100 kJ v času
spre-hod	81 kor/min	počasni	200	8 minut
	60 m/min			
hoja	3,6 km/h			
	114 kor/min	hodni	280	6 minut
hitra hoja	85 m/min			
	5,1 km/h			
hitra hoja	130 kor/min	živahen	418	4 minute
	98 m/min			
zelo hitra hoja	6 km/h			
	163 kor/min	čvrst	628	3 minute
tek	122 m/min			
	7,3 km/h			
	163 kor/min	čvrst	523	3,2 minute
	122 m/min			
	7,3 km/h			

Iz podane moči (W) lahko dobimo porabljeno energijo v času ene minute, če to pomnožimo s 60 (npr. $200 \text{ W} \times 60 \text{ s} = 12 \text{ kJ}$).

Cena digitalnega pedometra PCS 5000 je okoli 20 DEM.

Omejeno nabiranje mineralov

Iskanje mineralov pušča tudi zaradi vse večjega števila zbiralcev vse močnejše sledove v naravi. V nekaterih predelih švicarskih gor, kjer je mineralov še posebno veliko in od koder so odnašali to »kamenje«, čeprav so najdišča ponekod v naravnih parkih, so zadnji čas takšnim zbiralcem močno stopili na prste. Tako so posebno v kantonu Bern, kjer so nekateri podjetni zbiralci in prekupevalci prišli v gore kar z razstrelivom, velikimi macolami, dieti in svedri, njihovo delovanje pa je v naravi pustilo hude rane, popolnoma prepovedali iskanje mineralov s tehničnimi pripomočki. Na nekaterih območjih, ki niso zavarovana kot naravni ali krajinski parki in kjer se ni treba bati, da bi minerale izropali, je pri izkopavanju dovoljena uporaba do 60 centimetrov dolgih diet in do 40 centimetrov dolgih kladiv, težkih največ en kilogram.

Kritizirani snežni topovi

Avstrijska planinska zveza odklanja umetno zasneževanje celih smučarskih prog. Uporaba snežnih topov na izpostavljenih krajih naj bi bila zaradi turizma in smučanja dovoljena. Vendar naj bi bilo izdelovanje umetnega snega na nadmorski višini pod 1000 in nad 1800 metrov le izjemoma dovoljeno. Avstrijska planinska zveza kritizira snežne topove velik del zaradi ogromne porabe električne energije, ki jo bo treba že v bližnji prihodnosti uvažati (in seveda drago plačevati). Poleg tega je treba vedeti, da negativnih ekoloških učinkov, ki bi se lahko pokazali dolgoročno, doslej seveda še ni nihče natančno preiskal.

Volk

1987

Megleno sobotno jutro. Divača še spi, ko skozi mesto hitiva do križišča z markacijo in oznako »Vremščica«. Zavija na ozko stezo, ki se prične počasi vzpenjati. Zatopljen sva vsak v svoje misli. Molčiva, toda oba veva, da vsak zase govori v sebi. Više ko se vzpenjava, gostejša je megla. Ovija se okoli naju in nama moči lase. Ničesar ne vidiva razen nekaj metrov steze pred seboj. Zares turoben dan – in takšne so najbrž tudi njegove in moje misli.

Drevje postaja zaledenelo, veje ponujajo očem različne oblike, ki jih je ustvaril led. Tu pa tam opazim stopnje živali v snegu. Znane in neznanne, morda od zajca, srne, divje svinje. Počutim se čudno, nekam samotno. Vse se mi zdi skrivnostno. Molčim, ne upam si spregovoriti in zmotiti grozeče tišine.

Prideva iz gozda in megla se razredči. Bolj slutiva kot vidiva vrh Vremščice. Istočasno se ustaviva, da si malo oddahneva. Ozrem se naokoli in telo mi otrpne. Nasproti naju, na nasprotni planoti, stoji v snegu in naju opazuje – volk, za njim pa je temno modro nebo. Kot kulisa. Bo prišel do naju ali kaj bo storil? Strah me je. Volk pa stoji, gleda, vztraja. Midva molčiva; za sebe vem, da sem prenehala celo misliti. Le srce mi utripa hitreje. Pet ali več minut? Ne vem. Vem le, da se sprostim in čutim, da tudi Petrovo telo spregovori, ko vidiva, da se je volk premaknil – počasi, premišljeno. In sicer naprej, proti temnemu gozdu, ne proti nama. Koga je bilo bolj strah, njega ali naju, se pozneje vprašam.

1990

Po dolgem času sva se odločila, da bi bilo lepo in prav zopet iti na Vremščico. Decembrsko sobotno jutro sicer ni bilo tako megleno kot pred leti, a sonca tudi ni bilo. Že ob vznožju Vremščice sva se ustavila in Peter je urezal dve palici, manjšo za mene, večjo za sebe. »Za vsak primer, če bova zopet videla volka,« je rekel z ironičnim nasmehom. Vedela sem, da je bilo v teh besedah tudi nekaj malega strahu. Ga bova zopet videla?

Začela sva se vzpenjati. Snega je bilo malo – le toliko, da je bilo pokrito listje in trava. Tudi drevesa niso bila zaledenela in ne tako lepa kot prvokrat. Stopinj živali ni bilo, le od kakšne miške in zajca. Vrh Vremščice je bil v megli, pihal je tudi močan veter.

Ko sva prispela na plano, kjer sva v mrzlem sobotnem dnevu leta 1987 zagledala samotnega volka, sva se nehote ustavila. Toda ničesar nisva videla, pa sva pohitela proti meglenemu vrhu. Vse je šumelo in ječalo zaradi močnega vetra. Žigosala sva dnevnik in brž krenila nazaj proti Divači.

Palici sva obdržala do grebena, od koder se vidi v dolino in na Divačo. Tu sva postala, nekaj pojedla in se sproščeno spustila v dolino.

Marinka Petančič-Jecej

ŽIVA LEGENDA ADRIAN BURGESS

NUŠA PODOBNIK

Ob predstavitvi angleškega alpinista **Adriana Burgessa** in njegovega dvojčka **Alana** je revija *Outside* zapisala: »Kamorkoli v Nepalju greš, te ljudje neprestano sprašujejo, ali poznaš Burgessa, ali poznaš Burgessa.« – Fanta sta živi legendi na vseh štirih kontinentih. In prav ta živa legenda, Adrian Burgess, je bil poseben častni gost 15. mednarodnega festivala gorniškega filma v kanadskem Banffu. Skupaj s predavanjem je predstavil tudi pomembno serijo diapozitivov pod naslovom »Raziskovanje Everesta«, ki jo je spremljala izbrana glasba in izjemni, tudi humoristično obarvani komentarji.

Adrian se je rodil v Angliji, v deželi Yorkshire Pennine Moorlands. S plezanjem se je pričel ukvarjati s 14 leti, ko je materino vrvo za obešanje perila uporabil kot plezalno vrvo.

Ko se je sredi sedemdesetih let preselil v Kanado, da bi v Calgaryju delal kot obrtnik, je opravil vzpone na skoraj vse največje svetovne vrhove, obenem s ponovitvijo problema, ki ga je kot prvi preplezal legendarni **Walter Bonatti**. Seznan podvigov je dolg, na njem so Rdeči steber Brouillarda, severna stena (direktna smer) Troileta (drugi vzpon), Fitzroy, McKinley (Cassinov žleb – prvi alpinistični vzpon), Huascaranova severna stena, Logan in Grandes Jorasses.

Leta 1973 sta se dvojčka odpravila v Indijo in od tam v Himalajo. Rezultat tega potovanja je bil vzpon po 1400 metrov visoki zahodni steni na Ali Rattna Tibbo, ki je dotlej še ni uspelo preplezati nikomur. Leta 1989 je Adrian Burgess osvojil vrh Everesta v treh dneh in vsega skupaj 17 urah in pol plezanja.

Oba brata sta profesorja; skupaj sta bila člana v več kot 25 odpravah; Adrianova zadnja odprava (poleti 1990) ga je vodila na Nanga Parbat.

POSVETOVANJA O TREH TEMAH

Da bi postal festival v Banffu še bolj privlačen za obiskovalce in goste, so organizatorji pripravili kar tri različna in izredno zanimiva posvetovanja – od Gorniška literatura kot posebna zvrst umetnosti do Nacionalizem in odprave, vmes pa še posvetovanje o ekoturizmu oz. o iskanju ravnotežja v turizmu.

Svet prostranstev in visokih gora je pisateljem pogosto nudil teme za njihove knjige – od čisto avanturistični zgodbi (**Shipton in Bonington**) do bolj poglobljenih filozofskih študij in odgovorov na odprte probleme (**Messner, Anne Sauvy**). In vse te probleme so skušali vplesti v to posvetovanje, ki naj bi na koncu tudi dalo odgovor, ali ima gorniška literatura svojo identiteto, in če jo ima, kako pomembne so mednarodne meje znotraj te identitete.

V preteklosti so se velike odprave skoraj vedno imenovala po državah: britanska odprava v

severozahodno steno Everesta, nemška odprava na Nanga Parbat, norveška odprava na Južni pol...

Vidiki nacionalizma v posameznih odpravah so številni in različni: članstvo je omejeno, komunikacija med člani je enostavnejša, finančna pomoč je učinkovitejša, pa tudi medijsko spremljanje je večje; vse te probleme so skušali razjasniti oziroma so jih želeli pojasniti prav s fenomenom nacionalne pripadnosti. Ob vsem tem so se pojavile še druge teze in dileme o narodnostno mešanih odpravah, v zvezi s tem pa problemi prilagajanja, mešanja različnih kultur, problemi s hrano, organizacijo... Kot tipičen primer take mešane odprave so omenili vzpon na Everest kot prispevek k svetovnemu miru. Posamezne naveze te odprave so sestavljali Američan, Rus in Kitajec in njihovo vodilo je bilo, ali vsi trije na vrhu ali nihče... Prave formule za takšne ekspedicije niso našli, zato pa se je veliko sodelujočih ogrevalo za solo vzpone oziroma že preizkušene in uveljavljene oblike sestavljanja posameznih odprav.

Zaradi vse pogostejših zahtev po turistični ponudbi v neokrnjeni naravi so se tega izziva lotili tudi na festivalu v Banffu in pripravili posvet o ekoturizmu. Glavna debata se je vrtela okrog vse večjega povpraševanja po ekoturizmu in potrebi po ohranjanju naravnega okolja, ki naj bi prav zaradi teh svojih vrednot domačinom omogočalo boljše pogoje za življenje in nadaljnji razvoj, turisti pa naj bi tudi na ta način skrbeli za zaščito naravnega okolja.

FILMI IN NAGRADE

Banffski festival je tokrat pritegnil producete iz 23 držav z vsega sveta, da so poslali svoje filme; ob strogi selekciji se je 37 avtorjem uspelo uvrstiti v tekmovalni program, ki si ga je ogledalo prek 6000 gledalcev. Med temi je bil tudi film **Boštjana Korbarja** »Cerro Torre – južna stena« v produkciji **Silva Kara** in **TV Slovenije**.

Posebne pozornosti sta bila deležna že uveljavljena avtorja – nagrajenca podobnih festivalov v Evropi, in sicer **Gerhard Baur** s filmom »Nanga Parbat, usodna gora« (film je nekakšen kronološki zapis dogodkov ob nemških odpravah na to goro, »fil rouge« pa je njihov zadnji vzpon po Diamirski steni), in **Philippe Bernard** iz Švice s filmom »Nori Max II.«, ki je enkratna parodija na športne aktivnosti v gorah; kljub temu, da je **Alan Hughes** iz Welsa razmeroma neznan v svetu te filmske zvrsti, pa je na festivalu predstavil kar dva svoja filma, in sicer »Kamnita opica« in »S kajakom po slapovih«.

Filmski program so obogatili še avtorji iz Francije, Anglije, Kanade, Španije, Amerike, Japonske in Poljske.

Mednarodna žirija, v kateri so bili režiserji, producenci, alpinisti, strokovnjaki za ekologijo,

predsedoval pa ji je Kanadčan **Victor Sarin**, režiser in direktor fotografije, ki je v petindvajsetletni karieri posnel in zrežiral prek 200 dokumentarcev, je glavno nagrado podelila ameriško-japonskemu filmu »Možu, snežna opica« režiserja **Masanorija Iwasakija**. Za najboljši film o gorništvu je bil proglašen Baurjev film »Nanga Parbat, usodna gora«, kot najboljši film na temo o športu v gorah pa je bil izbran poljski film »Moj mali Everest« režiserja **Miroslava Dembinskega**.

Nagrada publike – izlet s skupino Nahanni River Adventure po reki Nahanni – je pripadla amerškemu avtorju **Don Briggsu** za film »Ali ima ta vlak restavracijo za mule?«. To je avanturistična zgodba o prigodah in nezgodah ob popotovanju od Grand kanjona do reke Kolorado na muli!

Festival je ob vseh teh programih pripravil še številne razstave, prodajni sejem kratkih filmov, srečanja z znanimi alpinisti in umetniki, program najboljših filmov pa so takoj po zaključku prireditve prikazali še v 20 mestih od zahodne do vzhodne kanadske obale in v Ameriki.

Organizatorji so na tiho izrazili željo, da bi lahko drugo leto kot častnega in posebnega gosta pozdravili **Toma Česna**, želeli pa bi tudi prikazati kar največ naših filmov.

POLET NAD NORMALNIMI POTMI

ZA TRENUTEK SMO SE DOTAKNILI NEBA

JURE MARKIČ

Prek prelepih tolmunov, po krušljivih grapah in prek strmih skokov se povzpemo pod greben. Kot iz globočin razpoke ob njenem vznožju se pred nami dvigne črna, hladna stena, katere vrhovi se nekje nedosegljivo daleč stapljajo z življenjem jutranjega dne. Monolitni stražar varuje skrivnost sončne poti, ki nam skuša podati roko. Prelisicimo ga in se po njegovem boku splazimo v kraljestvo kamnitih špic. Do koder nam seže pogled, se vzpenjajo višje in višje v zvezdnato neskončnost. Tam nekje daleč za vsemi gorami je tisto hrepenenje, ki te vleče vedno naprej in naprej, hrepenenje, ki ti kaže pot in vedno znova obuja izgubljeno upanje. Greben.

Prelijejo nas sončni žarki, veter nam kuštra lase. Visoko nad nami zaplavata pisani kupoli in naši občudujoči, zavidajoči pogledi ju spremljajo, ko nekajkrat zakrožita in se potopita v megleno vsakdanjost.

Tudi mi smo se povzpeli daleč nad običajne poti in bomo sedaj zaplavali po zračnem grebenu. Pogled nam ponese od Kalškega grebena do mogočne Planjave, od koder se spusti daleč pod nas v Repov kot, kjer na zeleni zaplati malo nad rumenečimi macesni skupinica išče zadnje tople žarke jesenskega sonca. Zazre se v melišča, ki se vzpenjajo do Srebrnega sedla in se na drugi strani spusti do Korošice, občudujoče poboža ostenji Lučkega Dedca in Vršičev ter se odpočije na Petkovih njivah, nato pa se pod

monolitno steno Vežice spusti čez Šraj peske in zasluti nekje daleč spodaj Orglice.

Kot bi se odprl silen izvir, nas preplavi reka spominov. Kot zlata zrnca na situ se zableščijo trenutki, ki jih je že davno prekrila patina.

Sonce neumorno hiti po svoji nebeški poti in nas sedaj pozdravlja že iznad Staničevega vrha. Ni več sledov odbijajoče črmine, s katero nas je pričakal; ves ožarjen se nasmehne lepemu dnevu in le globoka, dolga rana mu kazi beli obraz. Iz zajede ob moji nogi je nekoč davno zimska zmrzal potisnila skalo, ki je zletela nekaj sto metrov nižje na prvo melišče. Tam še sedaj počiva izgubljena, pozabljena. Nemirni spomladanski vetrič je poplesaval okoli skal in previdno odložil v špranjo nekaj zrcr prsti. Bilo je dovolj za gorsko krasoto, ki svoj žametno beli cvet upogiba ob sunkih vetra.

Vzpenjamo se na skalne špice, ki se kot stražarji dvigajo visoko nad greben, spuščamo se v škrbine, iz katerih kot iz sveže zasekanih ran tečejo globoko navzdol kamnite reke. Že stoletja mrz, led in parajoči bliski, ki v temnih, viharjih nočeh sekajo v najvišje vrhove, odpirajo sveže izvire okamenelih hudournikov daleč spodaj. Sprva smo se počutili kot tujci, ki smo nasižno vdrlji v sveti hram, a sedaj vedno bolj spoznavamo, da smo le del vsega okoli nas, del narave. Globoko v sebi začutimo to, od česar bežimo tisočletja.

Mudi se nam, saj sonce že izginja v bledeh meglicah nad Kalškim grebenom. Veter je po-nehel, vse okoli nas je mirno, tiho. Celo ljudi,

ki so prej kot mravljičice lezli po poti skozi Repov kot, ni več; skupinica, ki je počivala na travniku, je že zdavnaj odšla.

Ostrina počasi popusti, pobočja se sedaj ne izgublajo več v globino, v neskončnost melišč, temveč nas mirno, previdno spustijo na Srebrno sedlo. Smo veseli, da smo na koncu? Žalostni, ker je vse za nami? Otopelost nam počasi popušča šele, ko iščemo prehode proti Repove-mu kotu. Začutimo igriv potoček, ki se malce nižje preliva iz tolmana v tolmun in se končno prek visokega skoka požene v globoko negotovost. Veselimo se ponovnega snidenja.

NA VELIKI DRAŠKI VRH

SIVI OČAKI, KAMORKOLI SEŽE POGLED

IVANKA KOROŠEC

V sončnem julijskem jutru sva se odpeljala na Pokljuko, pod vznožjem Viševnika, le malo naprej od gozdarske kočice, pa sva zavila na levo navkreber v gozd. Pot se v loku vije okrog gozdnatega hriba in se nato spusti do roba travnikov planine Konjščice. Hodila sva po senčni, hladni poti, spodaj pa se je planina kopala v soncu. Po uri in pol zares prijetno, že skoraj počasne hoje sva prispela do Jezerc, kjer sva srečala dva pastirja in trop ovc, ki se je valil navzdol s Studorskega prevala. Blejajoč in meketajoč so naju ovce in jagnjeta obkrožila in zagrnila, a se takoj nato pognala za pastirjema. Povedala sta, da jih ženeta prek Srenjskega prevala na sočne travnike pod Viševnikom. Pol ure sva porabila od Jezerc do Studorskega prevala. Tu sva malce posedela: ne toliko zaradi potrebe po počitku, kolikor zato, da se napa-sejo oči. Med skalami je cvetel avrikelj, ki naju je »pozdravljaj s srajčko rumeno«, na medeno sladkem cvetu pa čudež in lepota: metulj z rdečimi očesci na spodnjih krilih.

SVIZCI IN KOZOROGI

S Studorskega prevala (1892 m) sva zavila na desno na pobočje Velikega Draškega vrha. Tako visoko in tako daleč je bil, da se mi je zdel skoro nedosegljiv. Čez rušnato vznožje sva se vzpela do položnih skal, ki pa sem jih kljub kratki sapi in odvečnim kilogramom lahko preplezala. Greben se je nato položil v zložno, enakomerno napeto sleme, ki vodi naravnost na vrh.

Draški vrh je redko obiskana gora. Množice, ki hite spodaj proti Vodnikovim koči in dalje na Triglav, ga pogosto kar spregledajo. Kdor misli, da na vrhu Velikega Draškega vrha (2243 m) ni nič ali samo veter, se pač moti. Kaj je to, pa mora odkriti vsak sam. Morda te za napor

Malo pred gozdom se še zadnjič ozremo proti obrisu Grebena, ki se riše na večernem nebu. Tam gori smo danes poleteli... Poleteli smo nad vse vsakodnevne nepomembnosti in se rešeni spon vzdignili daleč nad normalne poti – se za trenutek dotaknili neba. Druga za drugo se prižgejo tri luče in poplesava- vajoč odhite v temo jesenskega gozda.

(Prelesti Zeleniških špic smo se dotaknili Andreja, Jure in Matjaž 14. oktobra 1990.)

poplača srečanje s svizcem, ki bo prikukal iz svojega skrivališča, ali pa pogled na gorsko cvetje. V tem skalnem morju, kjer ponekod še ležijo zaplate snega, je moč odkriti sledi nekdanjih Zlatorogovih vrtov. To je bajni kraj, kjer so bili nekoč začarani vrtovi rojenic, dobrih triglavskih vil.

Svizca žal nisva videla, zagledala pa sva skupino kozorogov, ki so poležavali med skalami. Ko sva se jim približala, se je trop počasi in dostojanstveno umaknil.

Kozorogi so bili že močno ogrožena živalska vrsta. V 17. stoletju so bili znani recepti za pripravljane raznih zdravil iz njihove dlake. Posebno vrednost je imel srčni križ, okostenelo vezno tkivo med preddvori in prekati v srcu, ki se pojavi pri kakšnih 10 odstotkih ostarelih samcev. Z njim so zdravili vse – od nesrečne ljubezni do vnetja ledvic. Prav te živali, ki kljubujejo plazovom, nevihtam in snežnim viharjem, je pohlepen in naravi odtujen človek skoraj iztrebil. Zdaj še žive pri nas in kadar jih vidimo, smo lahko veseli, da vlada med živalskimi vrstami v naravi ravnotežje, ki ga ne smemo nepremišljeno porušiti.

Veliki Draški vrh je visok 2243 metrov, kar je 7 metrov več kot Stol. Razgled z njega je prekrasen. V panorami se razporejajo Tosc, Vernar, Mišelj vrh, Kanjavec, Planika in Kredarica pa čepita na skalah ravno nasproti, tako rekoč na dosegu rok. Vrh Triglava se je ovil v rahle meglice in ob pogledu nanj se me je lotilo prav poetično razpoloženje.

Še in še sva občudovala skalnato kraljestvo. Življenje in hrup sveta sta tako daleč, noben glas ne seže semkaj. Prisuškuješ in slišiš samo lastno srce. To je kraj, kjer si z njim lahko sam.

Polagoma sva se spustila prek pobočja, poraslega z nizkim rušjem, travo in cveticami, in se ob vznožju srečala s spodnjo potjo, ki vodi čez pobočje.

HOJA NAD 2000 METRI

S travnate planjave med Velikim in Malim Draškim vrhom je prekrasen razgled v dolino Krme. V soncu se je svetila Kovinarska koča pod

Vse prispevke v Planinskem vestniku honoriramo in denar izplačamo takoj po izidu številke. Že z manjšim člankom boste lahko plačali naročnino na Planinski vestnik, nekoliko daljši pa bo že zadostoval za kritje stroškov kar lepe gorske ture. Sodelujte torej kot sooblikovalec edine slovenske planinske revije!

Debelo pečjo. Legla sva na trebuh in strmela dol v vrtoglav prepad. Zdelo se mi je, da se zemlja pod mano trese in da se bo zdaj-zdaj odlomila pod najino težo... V tako napet, daljni, neskončno visok, brezglasen prostor je udaril jek kamna, ki je padel čez steno. Zdaj se je šele tresla zemlja!

Začela sva se vzpenjati po pobočju Malega Draškega vrha (2132 m). Pot je varna in udobna, na nekaterih mestih pa je zavarovana z žično vrvjo. Na desni so naju ves čas spremljale Bohinjske gore. Nasprotna stran gore je čisto drugačna: ostra, neprijazna, nevarna. Stena je krušljiva in je zahtevala že več smrtnih žrtev. Zatorej le varno po tej strani!

Prek Srenjskega prevala (1959 m) sva se povzpela še na Viševnik (2050 m). Zaradi udobnega pristopa in lepih razgledov je precej obiskan, posebno pozimi, saj spada med najlepše smučarske vrhove naših gora. Na vrhu je bilo vetrovno, zato sva si poiskala za počitek zaveten prostorček pod skalami med bujnimi šopi trav. Vsa širna Pokljuka je bila pod nama: naša

najlepša gorska planota s temnimi smrekovimi gozdovi, pašniki in planinami, senožetmi in redkimi zaselki, kot so Zajamniki, Javorniki, Koprivnik, Gorjuše... Pogled, da težko najdeš lepšega.

Sledil je spust navzdol, prek travnatih pobočij in skozi gosto ruševje, v katerem se čisto skriješ. Veje se stegujejo za tabo, kot bi te hotele zadržati in te oplazijo po nahrbtniku, ker hitiš dalje.

Spuščala sva se vedno bolj navzdol in se ustavila pri studencu, kjer sva si sprala prepoten obraz in si ugasila žejo. Nato sva ob poseki ob vlečnici kmalu dosegla cesto. Tu sva se ponovno srečala s tropom ovac izpod Studorskega prevala. Hotele so kar za nama; pustile so pašo in se usule po najinih stopinjah, tako da sva jih komaj odpodila nazaj.

Hodila sva skoraj šest ur, a ker tura ni bila naporna in ker tudi ni bilo prevroče in presoparno, sva se počutila tako sveže, da sva se na poti domov še zavrtela pri Šobcu, kjer je bil dan zabave in veselja.

ZGODILO SE JE LANSKE ZADNJE AVGUSTOVSKÉ DNI

NORI NESTHORN IN NORA PLEZALCA

VANJA A. FURLAN

Deset norih dni je za meno. To pomeni, da sem bolj nor. Pa tudi Zvone. Nesthorn pa še bolj. Posebno na severu.

Petek ob 14. uri:

Sestopava po ledeniku. Oblačno; hribi v megli.

Zvone v ozebniku Nesthorna

Premočena sva in pijana. Ne vem, ali od utrujenosti ali čiste radosti, da hodiva po tem kosu ledu. Telo naenkrat ni več moje – nekdo drug hodi namesto mene. Jaz sem nekje gori in vse skupaj nemo opazujem. Hip zatem se zopet vrnem.

Pogosto pogledam Zvonetu v oči in občudujem plamen. Upam, da tudi meni tako žarijo. Izsuše-

na, zasanjana obraza, nore oči, na ustnicah blažen nasmeh.

Premočeno obleko in opremo razmečeva po balvanih. Šotor, spalna vreča, hrana. Ponovno začne deževati. Oprema? Naj jo kar pere! V šotoru je prelepo. Dajva še enga skadit, preden zaspi!

Četrtek ob 4. uri:

Prehitro sva pod težkim predelom. Dve uri je do svita. Vseeno hočem poskusiti, a potrebujem dober štant. Narediva ga in zaplezam raztežaj, kakršnega še nisem. Sneg, led, skala. Dve uri plezarije na meji.

Ko se zdani, snameva dereze. Čvrst granit, bogat z oprimki, tu in tam požlejen. Jasen dan – edini v tem tednu. Nihajna prečka. Ozek ozebnik. Naklon 80 stopinj, malo gnilega snega na gladkem granitu. Zvone gara. Vrhnja flanka.

Bernske Alpe, Nesthorn (3824 m), S stena, smer Jeffa Haleya, prvenstvena smer, Vanja Furlan in Zvone Požgaj (oba AOŽ), 29.–31. avgusta 1990.
ED (VI), 900 m, VI+, A1, 80°/60°, 18 ur.

Z opremo naju je podprl Technosport iz Trsta, za kar se mu zahvaljujema.

Megla. Utrujenost. Greben. Vrh. Leživa v snegu in loviva sapo. Ne vem, katerikrat rečem: »Norro!« Ura je pet popoldne, pustolovščina pa se še le začenja.

Sestop. Poskušava plezati navzdol, a kmalu ugotoviva, da ne bo šlo. Za nama je 18 ur vzpona. Prvi spust ob vrvi na roglu. Megli se pridružita noč in sneg. Zaneseva se na kompas in višinomer. Moja luč je fuč, ker jo je izpil tisti prvi jutranji raztežaj. Zvonetova brli. Pod ledom slišiva žuborenje vode. Ne prizanašava strojem in kmalu liževa mokro skalo. Vrvi se zataknela. Splezam gor, ju sprostim in odplezam dol. Zgrešiva prehod v vzhodno steno in se znajdeva v granitnih ploščah severne. Skrb! Odgovornost! Opazujem Zvoneta. Utrujen je, a priseben in suveren. Vem, da bova zmogla.

Še nekaj spustov ob vrvi in s svetilko je konec. Bivak! Na zadnji klin obesiva opremo in zlezeva v bivak vrečo. Tri mrzle ure do svita. Še vedno sneži. Zmrzuje. Stiskava se in drgetava.

Zjutraj začnejo drseti prvi plazovi. Eden od njih verjetno odnese moj cepin, čeprav sva ga pripela. Drugi nama odnese raztrgano bivak vrečo. Hitiva. Še 600 metrov stene je pod nama. Ob devetih sva na snežišču. Plezava navzdol. Zadnji spust ob vrvi na cepinih čez serak. Cepini zmrznejo in vrvi ne moreva potegniti za sabo. Odžimarim gor in se spustim na zakopanem lednem vijaku. Še sto metrov in sva na ledeniku. Odkar sva vstopila v steno, je minilo 36 ur. Do šotora sta še dve.

Sobota zjutraj:

Sušiva opremo in jo zlagava v nahrbtnike. Slabih 30 kilogramov bo treba nesti štiri ure daleč. Med potjo vzameva možica za spomin. Ko v dolini poženeva hladno pivo po grlu, sva najsrečnejša norca na tem čudovitem svetu.

Saj je biti malo nor nekaj pozitivnega, kajne?

PAPEŽEVE POČITNICE

Že tretje leto se je papež **Janez Pavel II.** lani podal v osrčje ledenikov doline Aoste in preživel počitnice na številnih izletih, med razmišljanjem in molitvijo. Leta 1989 je govoril o »sinodalnosti« alpinizma in o »mistiki« gor, pozivajoč človeka, naj ne zmaguje nad samim seboj le v gorah, ampak tudi pri iskanju nadnaravnega. Lani se je na Barmascu spominjal prvih osvajalcev Matterhorna in po vožnji s helikopterjem na Col Major, prišel čisto blizu vrha Mont Blanc. Prvič je papež prišel v dolino Aoste poleti 1986, in sicer na proslavo dvestoletnice prvega vzpona na Mont Blanc. 8. septembra istega leta je dejal, potem ko je s helikopterjem prispel na več kot 3500 metrov visok greben med Cirque Maudit in kotlino ledenika Brenva: »Kakšni vtisi se ti nudijo, ko gledaš svet z višine in uživaš ta veličasten razgled! Oko se ne zasiti občudovanja, niti ne srce vzpenjanja še višje.«

Očaran od pogleda na Mont Blanc s pobočja Brenve je rekel spremljevalcem: »Nikakor se ne smemo dvigniti na vrh s helikopterjem.« Morda je bil v mislih pri svojem predhodniku **Piju XI.**, ki je leta 1980, ko še ni bil papež, dosegel vrh po smeri Rocher de la Tournette in sestopil po grebenu Aiguilles Grises.

Papež Wojtyła se je vrnil v dolino Aoste poleti leta 1989. V spremstvu predstavnikov Gozdnega korpusa Aoste se je podal na številne izlete v sredogorje, kjer se je izkazal kot dober planinec. Izpustil ni niti poleta na Rutor s helikopterjem Civilne zaščite in kratkega sprehoda po ledeniku in spremstvu alpinističnega vodiča **Stefana Epineya**.

Kancler kurije v Aosti **Alberto Maria Careggio** se počitnic njegove svetosti Janeza Pavla II. v dolini Aoste spominja takole: V desetih dneh je papež dokazal, da je pravi hribovec. Med prijateljskim pogovorom nam je pripovedoval: »Ko sem bil mlad duhovnik, so me fantje imenovali ‚stric z dolgim korakom‘, toda sedaj...« Vendar ga je dvakrat zapored korak popeljal višje, kot je bilo predvideno. Ko bi morali ostati v načrtovani smeri, je zapustil pot, ki se vzpenja na Fallère, in z glasom, ki je izdajal slabo prikrito željo, vprašal: »Danes pa vrh, ali ne?«

Med lanskimi počitnicami se je ponovil urnik iz 1989. Sestavila sta ga **monsignor Careggio** in **Albert Carise**, funkcionar Gozdnega korpusa Aoste. Residenca papeža Wojtyły je bila, kot že v prejšnjih letih, v vojašnici Gozdnega korpusa v kraju Les Combes di Arvier. Med načrtovalnimi dejavnostmi je bilo tudi srečanje s prebivalci Val d'Aoste v Barmascu v Valle d'Ayas. Med maševanjem in pridigo papež ni pozabil omeniti naveze **Jean-Antoine Carrel**, **Ame Gorret**, **Jean-Baptiste Bich** in **Jean-Augustin Meynet**, ki je 17. julija 1865 preplezala greben Leone del Cervino in počastiti 125. obletnice osvojitve vrha »Gran Becca«.

Papež Janez Pavel II. med gorami

Tudi lani je Janez Pavel II. opravil nekaj izletov, med drugim k jezeroma San Grato v Valgrisenchi in Mont Fallère pod Vétanom, na Pointe de la Pierre da Ozein in Colle Falita da Vertosan. Monsignorja Careggio smo vprašali, po kakšnih kriterijih so bili izbrani cilji in kaj je papeža na izletih zanimalo. »Na prvem mestu je bila nujno varnost,« je odgovoril, »in potem seveda lepota in razgled na izbranih krajih. Papež je razen za čudovite razglede pokazal zanimanje tudi za krajevna imena in potrdil svoj smisel za orientacijo.« Na koncu papeževega počitka v dolini Aoste je program upošteval njegovo željo, da bi se približal vrhu Mont Blanca. Tako ga je pilot Gorske reševalne službe (Soccorso Alpino) **Roberto de Alessi** s helikopterjem prepeljal na 4750 metrov visok Col Major nedaleč od vrha. Pri hoji po ledeniku mu je pomagal še alpinist **Franco Garda**, predsednik Gorske reševalne službe (Soccorso Alpino) CAI. »Bilo je nepozabno doživetje,« je pripovedoval Garda, »toda postopal sem tako, kot bi storil vsak alpinist: pazil sem predvsem na varnost tistega, ki je bil v navezi z menoj.« Garda se spominja: »Papež je v bližini vrha Mont Blanca kazal presenečenje in občudovanje nad lepoto kraja; toda to je storil le z nekaj enostavnimi vzkliki. Lahko bi rekel, da je bil kljub vidnemu izrazu zadovoljstva na obrazu kratkobeseden.

Na koncu smo Gardo vprašali, zakaj helikopter ni pristal na vrhu Mont Blanca. »Če bi storili to,« je odgovoril, »bi odprli mednarodno vprašanje. Razen tega je papež sam poudarjal, da se na vrh ne sme priti s helikopterjem. Ko smo pristali na Col Majorju, kjer smo videli naveze, ki so se s trudom vzpenjale proti vrhu, je še enkrat potrdil to svojo misel.«

(Alp)

SPOMINJAMO SE GA NA VALENTINOVO, 12. FEBRUARJA

STO POKLICEV VALENTINA STANIČA

DUŠICA KUNAVER

Valentino – 12. februar. »Valentin prinese ključ od korenin« – tako pravi stara modrost. Leta 1774 nam Valentin ni prinesel le »ključa od korenin«, ampak smo tedaj Slovenci dobili korenjaka, ki je »od korenin« dvignil slovensko gornišvo – pa ne le to, še marsikaj drugega. O **Valentinu Staniču** bi glede na seznam del in dejavnosti, ki so v njegovem času bile v navadi, morali vprašati, le kaj Stanič ni bil, le česa neki ni počel.

Po poklicu je bil **duhovnik**, v resnici pa je bil še marsikaj drugega. Kaplan v Banjšicah pri Kanalu je svojim faranom želel biti predvsem **učitelj**. A kaj ko Banjšice niso imele šole! Zgraditi jo je bilo torej treba. Valentin Stanič je postal **zidar**, **tesar**, **mizar**. Nosil je kamenje, mešal malto, pri delu so mu pomagali domačini in šola je kmalu stala in pouk v njej se je pričel. Stanič je učil otroke in odrasle, in sicer vse drugače, kot je predpisoval šolski sistem tistega

časa. Moderniziral je pouk po svojem preudarku in obveznim šolskim predmetom dodajal ure telovadbe in petja, učil je umnega gospodarjenja, kmetovanja, sadjarstva.

Ko je leta 1809 postal vikar v Ročinju, je ustanovil in sezidal šolo tudi v tej vasi. Domačini so mu pomagali, vodil jih je pri delu in jih spotoma učil stavbarstva. Šoli je manjkal le še pod, ko je Stanič moral za daljši čas v Gorico. Tam je nadaljeval delo. Dobil je deske, jih pooblal, naredil pod – a ni imel voza, da bi jih prepeljal v Ročinj. Torej mu ni ostalo drugega, kot da je postal mizar in **kolar**: naredil je voz, naložil nanj pod za šolo, ga prepeljal v Ročinj, ga tam sam lastnoročno položil v učilnico – in že je šola lahko sprejela prve učence.

V Gorici je Stanič ustanovil gluhonemnico in bil njen duhovni in resnični vodja vse do svoje smrti. Ko je postal **višji šolski nadzornik**, si je zastavil nalogo, da bo šole v svojem šolskem okolišu opremil s knjigami, saj tedaj ne učitelji ne učenci niso imeli dobrih knjig.

Treba jih je bilo napisati, natisniti in nato še prodajati. Stanič je tako postal **pisatelj, pesnik, prevajalec, tiskar in knjigotrzec**. Napisal je vrsto besedil, pesmi, prevajal je iz nemščine. Svoje knjige je lastnoročno tiskal in vezal in v Gorici ustanovil prvo slovensko tiskarno in jo tudi vodil. Ta Staničeva knjigarna je imela za razvoj slovenske narodne zavesti med goriškimi Slovenci ogromen pomen.

Pisatelj **Levec** piše: »Staničeva vseobsegajoča delavnost za goriške Slovence je neizmerno znamenita in plodonosna. On je brez ugovora pričetnik narodnega življenja in gibanja v naši deželi, zato se slovenski liberalci in klerikalec lahko združita, kadar gre častit spomin tako vrliga moža...«

KMETOVALEC, ZDRAVNIK IN KOVAČ

Naslednja Staničeva naloga je bila: dvigniti raven kmetijstva v zaostali in revni soški dolini. V šoli in v cerkvi je delil nauke o kmetijstvu in tudi sam postal **kmetovalec**. Na Banjšicah je ustanovil vzorno kmetijo in na njej sam vodil in nadzoroval delo. V Ročinju se je začel ukvarjati s sadjarstvom. Ustanovil je znamenito drevesnico in tako v kanalskem okraju dvignil sadjarstvo na visoko raven. Bil je tudi **odbornik Goriške kmetijske družbe** in dolga leta njen podpredsednik. Širil je »Kmetijske in rokodelske novice«, ki so prinašale kmetijske nasvete.

Kanalska dolina v Staničevih časih ni imela zdravnika, zato je Stanič postal **zdravnik**. Bil je prvi, ki je v naši deželi cepil proti kozam. Ker ni imel igle, je uporabljal trnje. Serum si je pripravil sam in tako mnogim ljudem rešil življenje.

Nepal »odpira« gore

Pet naslednjih vrhov je pred nedavnim dala vlada v Katmanduju na voljo alpinističnim in drugim odpravam, tako da je zdaj v Nepalju v celoti 127 gor (od tega 18 izključno za trekinge), na katere se smejo povzpeti tuji alpinisti in drugi gorniki. Zadnji čas je mogoče dobiti dovoljenje tudi za vzpona na Gang Chempo (6387 m), Gur Kapo Ri (6891 m), Urkinmang (6151 m), Bhemdang-Ri (prej Morimoto, 6150 m) in Gandharva Chuli (6248 m). Vseh pet vrhov naj bi bilo še »nedolžnih«, vsaj uradno; v zadnjih letih se namreč vse pogosteje dogaja, da »prvovrstopnike« preseneti na vrhu njihove sanjske gore mozič – v vsakem primeru brez vizitke tistega, ki ga je postavil.

Nevaren Peru

V nemških gornjskih revijah opozarjajo popotnike, ki so namenjeni v gore Peruja, naj bodo karseda previdni, ker obstaja tam nevarnost, da bi se jim lahko kaj zgodilo, ker so v različnih predelih države vse pogostejši primeri kriminala in terorističnih napadov. To opozorilo velja predvsem samotnim popotnikom. Lanskega septembra so na primer dvema nemškima trekingašema pokradli vso opremo in prtljago. Nemško veleposlanstvo v Peruju je v dveh tednih registriralo še nadaljnjih sedem primerov, ko so prišli nemški gorniki tam v težave. DAV (Nemška planinska zveza) je pred kratkim izdala priročnik z navodili, kaj naj gorniki storijo, če bi se jim v tej državi primerilo kaj nepredvidenega. Tisti naši planinci, ki nameravajo iti ta čas v perujske gore in na trekinge, naj si pred odhodom oskrbijo to gradivo.

Ob svojem posluhu za trpljenje človeka Stanič ni pozabil niti na živali. Da bi nepodkovanim konjem preprečil bolečine, je Stanič postal **podkovski kovač** in začel ročnjskim kmetom lastnoročno podkovati njihove konje. Če je videl kakšnega Ročinjca z bosim konjem, ga je ustavil, ga peljal domov in mu podkoval konja. Med delom je kmeta učil, kako je treba z živino človeško ravnati in koliko bosa živina trpi.

Ko je v Raštelu pri Gorici Stanič nekoč videl voznika, kako neusmiljeno udriha po volih, ki niso mogli speljati težkega voza, je voznika najprej hudo oštel, nato pa se je širokopleči stolni kanonik uprl v voz in volom pomagal, da so ga premaknili.

Take in podobne prigode so o Staniču krožile med ljudstvom še dolgo po njegovi smrti.

Nad Solkanom pod Sveto goro je dal Stanič napraviti korito, da so vozniki lahko napajali upehano živino.

Valentin Stanič je bil prvi, ki je v Avstro-Ogrski ustanovil društvo proti mučenju živali.

Leta 1819 je Stanič postal stolni kanonik v Gorici, a ostal je isti Stanič, ki je vedno s svojimi farani delil vse dobro in hudo. Dušni pastir se tudi po zunanosti v delovnih dneh ni prav nič razlikoval od svojih ovac. Oblečenega v kmečko nošo visokoraslega kanonika ni bilo lahko ločiti od kmeta.

Živel je preprosto, spal na slamnjači in rad prepeval kranske pesmi, svojim učencem pa je bil najbolj všeč, kadar je na svojem dvorišču v Šolski ulici za cerkvijo Sv. Ignaca cepil drva. Prav pri tem delu so ga nekega dne našli trije gospodje z Dunaja, ki so prišli na obisk k stolnemu kanoniku Valentinu Staniču. Vprašali so ga, če morda gospod Stanič stanuje v tej hiši.

»Da!« pravi Stanič, »precej ga pokličem!«

Pusti delo, pelje gospode v hišo in jih prosi, da malo počakajo. Nekaj minut kasneje so dunajski gospodje osuplo strmeli v istega moža, ki jih je smejoč se pozdravljval. Pred tem si je nataknil rdeče nogavice, oblekel talar in obesil zlat križ za vrat.

ŽAGAR, TESAR IN INŽENIR

Staničeva zunanost nam njegov življenjepisec, pisatelj Levec, takole opisuje:

»Stanič je bil velik, košen, suh, močan mož. Glavo je nosil nekoliko naprej nagnjeno, čelo je imel visoko, obraz podolgovat. Govoril je naglas in zelo trdo. Od nekdaj je bil velik prijatelj peš-koraka. V hoji in delu, ki zahteva trdno telesno konstitucijo, ga ni kmalu kdo prekosil. Vzdignil in nesel je več nego marsikateri težak. Bolan ni bil nikoli v svojem življenju.«

Stari Banjškarji pa so Staniča v Levčevi knjigi takole popisali:

»Bil je gospod, bil je zdravnik, bil je kmet, zidar, mizar. Za vsak nauk je bil, pa bil je tudi šaljiv. Bil je oster, pa tudi otročji, dober, pa tudi hud, potrpežljiv, pa tudi nagle jeze. Nikoli ni bil pri miru. Vse je delal, vse skušal, vse uganjal. Nobeno delo ni bilo preveliko, da bi ga ne bil pomagal, nobeno premajhno, da bi se ga ne bil poprijel. Vse, kar je videl in slišal, vse je hotel tudi sam znati, delati, narediti, vse, vse! Hip

časa ni potratil, vedno je imel kaj v rokah, bodisi še tako malenkost. Vedno je delal. Z vsakim je moral govoriti, bodisi tudi otrok v srajčici. Če ni imel drugega opravka, se je igral in norčije uganjal z njim. Vsakega je ustavil na potu ter ga kaj povprašal brez razločka na spol, starost ali osebno veljavo – vsi so mu bili enaki.«

Po napoleonskih vojnah je v naši deželi nastopila huda lakota. Predvsem v zimi 1816/17 je bilo tako hudo, da so ljudje kuhali travo. Mnogo jih je tedaj od lakote umrlo.

Stolni kanonik Stanič je uredil, da so enkrat na teden pri njem dobili kosilo vsi največji reveži njegove fare. Vedel pa je, da s tem kosilom ne more soške doline rešiti pred lakoto. Ljudje potrebujejo predvsem delo! Napisal je ognjevito pismo in ga naslovil na samega cesarja na Dunaju. V pismu je cesarju popisal nepopisno revščino soške doline. Za stradajoče ljudi je zahteval dela in zaslužka. Predlagal je gradnjo mostu čez Sočo pri Kanalu. Ob umiku so namreč francoske čete za seboj porušile most. Svoje pismo cesarju je Stanič končal z besedami:

Uns drückt Not	Mi smo v stiski,
Franz, gib Brot!	Franc, daj kruha!
Sonst, o Gott!	Sicer, o Bog,
Schneller Tod!	bo nagla smrt!

Ko je Staničevo pismo prišlo v roke cesarju Francu, je nemudoma ukazal, da pri Kanalu začno zidati most. Soška dolina je prišla do dela in jela.

Cesar bi se nemara še hitreje odločil, da ugodi Staničevi želji, če bi vedel, da mu v zakotno dolino na robu svojega cesarstva ne bo treba poslati nobenega strokovnjaka. Saj je dolina vendar imela Staniča!

Lesen most, izdelan po načrtu kakega izvedenca, bi bil zelo drag, zato je vzel Stanič vso stvar sam v roke.

Najprej je bilo treba izmeriti globino Soče. Ker

ni bilo čolna pri roki, je dal Stanič napeti čez Sočo vrv in privezati nanjo sod z izbitim zgornjim delom. V ta sod je stopil Stanič in z dolgim drogrom izmeril globino vode. Nato je sedel doma za mizo, narisal načrt za most, naredil predračun in že se je pričela gradnja. Stanič je bil s sekiro in žago v roki ves čas med delavci kot **delavec, žagar, tesar in gradbeni inženir.**

»IN NA VSAKO VISOČINO SE JE SPLAZIL«

Ob tolikem delu ni imel časa, da bi se kdaj pa kdaj pogledal v ogledalo. Nekega dne je na poti v cerkev začudeno gledal, kako se ljudje okoli njega veselo muzajo, a nihče ni nič rekel. Le kdo bi si drznil stolnemu kanoniku povedati, da si je k hlačam svoje kanoniške uniforme oblekel *eno belo in eno rdečo nogavico!*

No, napačno nogavico je Stanič zamenjal, a brez ogledala in časa je ostal še kar naprej. Ko tako ni imel časa, da bi v ogledalu videl, kako čas hitro beži, je pozabil šteti leta. Nekega dne je na vrtu svoje gluhonemnice v Gorici hotel prevalliti težak kamen. Nevajen težaškega dela se je upri vanj, a za 73-letnega moža je bil kamen pretežak. Vrgel je Staniča v posteljo, iz katere ni več vstal. Devetindvajsetega aprila 1847 se je bolnik prijel za žilo na roki, štel udarce in dejal: »Ravno zdaj umrem!«

»In ni ga bilo več – tako znamenitega moža!« piše njegov življenjepisec Levec. »Pravi mož, kolikor ga je bilo! Najboljši voditelj, pravi ljudski učitelj v najširšem pomenu besede.«

Stari Banjškarji dodajajo:

»Vse je pregledaval, vse prehodil, na vsako visočino se je splazil, vsako norčijo uganjal, a vedel je vse s svojo šegavostjo osoliti, da se mu je moral vsak smejeti.«

Da, »na vsako visočino se je splazil« – in tu se šele pričinja tisti Valentin Stanič, ki ga planinci poznamo.

(po Franu Levcu)

KOČA NA NANOSU JE BILA ZAPRTA – PA KAJ!

TEČAJ AKROBATSKEGA LETENJA

LJUBO MEDEN

Pravzaprav se mi tiste nedelje ni dalo kam višje; hotel sem le videti, kako napreduje obnova Vojkove kočice na Nanosu.* Ker pa je do nje iz doline le dobri dve uri in iz Razdrtega še manj, bi bil prehitro doma, zato sem si izmislil nekaj ovinkov, da bo poti za ves dan. Po nanoški planoti pa lahko hodiš, da te začno noge boleti, a ne prideš prav nikamor; je prostrana, ravno prav je poti gor in dol in je kot nalašč za jesensko ohranjanje kondicije.

Zaradi nočnega dežja je bilo vse mokro, pa sem jo za začetek ubral kar po gozdni poti na gorsko cesto. Na ložiškem ovinku se na desno odcepi pot, star kolovoz, ki so ga uporabljali pred kakšnimi sto petdesetimi leti. Zaradi strmine so po njem vozili le s prednjimi premami,

* Prispевek je bil napisan pred lanskim koncem novembra, ko je bila kočica obnovljena in je spet odprta

zadaj pa so bile nekakšne sanice, ki so bile tudi za zaviranje. Zdaj je sicer za vožnjo neuporaben, posebno še višje, v skalah, zato pa gre lahko po njem planinska pot iz Podnanosa na Nanos – ali pa obratno, kot kdo želi. Poleti je precej vroče, kot nasploh vsa južna pobočja, jeseni in pozimi pa utegne biti včasih prav prijetno. Na vrh pripelje pri lovskem domu Na vrhu in se izteče na cesto.

Možnosti za naprej je več: proti Strgarju, Abrammu in Podkraju, Vojkovi koči ali samo do pred kratkim prenovljene cerkve sv. Hieronima pod Grmado, skozi Planote na Suhi vrh in v Podgoro ali kar tako, čez hribe in doline ter malo okoli domačih gmajin. Pri tem je precej možnosti, da bi srečali divjad, posebno zgodaj zjutraj, vendar je za to treba imeti nos, nekaj izkušnje in sreče. Lahko se pohvalim, da mi včasih uspe kar lep posnetek živali – pa saj vlačim s seboj cel top, posebno še okoli doma. Tudi ta dan se mi je

nasmehnila sreča in sem na film spravil nekaj srnjadi, ki se je mirno pasla, čeprav so le streljaj od nje, na drugi strani grebenčka, jagri lovili zajce ali kar bi jim pač že prišlo pred cev.

PLANINCI NAJRAZLIČNEJŠIH PROFILOV

Mimo podrte bajte grem proti Hribačem in na transverzalno stezo, po kateri nadaljujem pot proti vrhu Nanosa. Ker jo ima v oskrbi domače društvo, jo premerjam z večjo pozornostjo. S stanjem sem kar zadovoljen, le za nekaj gozdnih vlak so posekali drevja z markacijami, na novo zgrajeno pot pa je uničil del trase. Za dobre planince ni to nič posebnega, manj večji pa bi se lahko nekoliko lovili, zato bo imel markacijski odsek pač nekaj dela.

Ugibam tudi, kdaj se bo kdo spomnil in v Vodnik po slovenski planinski poti vstavil opis poti, ki bo poti v naravi tudi v resnici ustrezal. Čez Nanos namreč že nekaj let ne pelje več po trasi, opisani v Vodniku. Sam sem na to opozoril uredniški odbor Vodnika že pred leti, dodal tudi opis nove poti, sedanje, pa se je moralo vse skupaj nekje izgubiti, saj izhajajo nove izdaje, v katerih je besedilo natančno prepisano iz starih, prejšnjih izdaj. Zdaj pa je opis v Vodniku res že zelo zastarel, kajti pot se je že marsikje spremenila in tako marsikateri podatek ne ustreza več. Prav bi bilo, da bi se v novi izdaji stvari naposled le uredile, da bi bila med planinci manj hude krvi.

Kakšnih petnajst minut pred kočo pridem na cesto, ki so jo zgradili zaradi televizijskih naprav na Pleši. uporabljajo pa jo tudi turisti in »planinci«, da si kar z avtomobili skrajšajo hojo. Nekeč sem bil priča neverjetnemu prizoru, ko je skupina italijanskih »planincev« pred kočo izvlekla iz prtlačnika cepine, vrvi in drugo alpinistično opremo in se skupaj z njo odpravila v kočo za dobro obloženo mizo. Na srečo so taki prizori izjemni, niso pa izjema hrupni divjaki na motorjih za kros, ki so tudi mimo mene prihrumeli

malo pred vrhom. V glavnem so iz Italije in so postali v našem prostoru velika nadloga, saj jih je povsod polno. Vedo za še tako skrite poti in celo cevovod proti Sežani jim prav pride. Ker imajo doma ostre in neizprosne zakone, se tam ne smejo voziti, kot bi se jim zahotelo, zato pa pride njihova športna vnema pri nas do polne veljave. Sam sem že bil v veliki nevarnosti, ko je takle krosovec pridrvel za menoj po planinski stezi iz Razdrtega na Nanos, pa se mu nisem imel kam umakniti. Verjetno bi se vse skupaj precej drugače končalo, če bi bila na mojem mestu skupina otrok.

Na srečo je bila koča zaradi obnove zaprta in prav privoščil sem jim, ko so morali odropotati, od koder so prišli, namesto da bi bili postreženi; v slabo voljo pa so me le spravili.

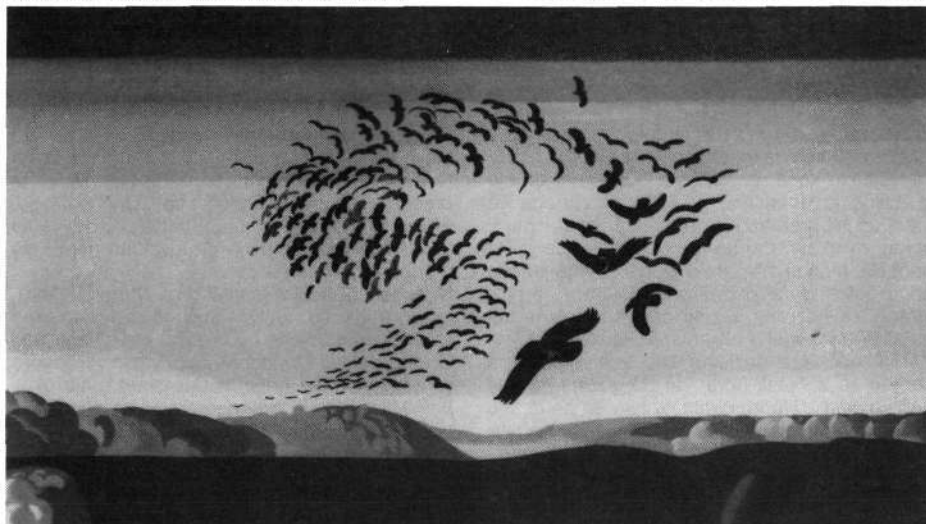
POSEBNI TRENAŽNI POLETI

Čeprav je bila koča zaprta, sem se vendarle nekoliko sprehodil okoli nje in malo poškillil skozi okna. Kar lepa se mi je zdela, prijaznejši videz je dobivala, za kar pa je že bil skrajni čas, saj je bila dotlej že precej zapuščena ter bolj prepuščena dobičkarstvu in gostinstvu kot pa planinstvu in planincem.

Stopil sem še na vrh Pleše na dolg požirek razgleda. Od tod so se očem ponujala daljna obzorja: Postojnsko-Pivška kotlina z Javorniki in Snežnikom, prek Brkinov in Čičarije je Učka, tam so zgornja Istra in Kras z morjem, pod nogami pa Vipavska dolina in dalje Furlanija, ki jo zagrajujejo Dolomiti; na drugo stran so Trnovski gozd, Tolminska in čez vse Julijci s Triglavom, tokrat v čistem, novem snegu, ki so se bleščali kot z razglednice na modrem nebu.

Pa šine senca nad menoj in se hkrati zareže v sončno tišino hreščeči »krok-krok«. Glej, dva krokarja se vozita v vzgorniku, in sicer tako nenavadno plahutáje, da sem postal pozoren. Spremljati sem ju začel s teleobjektivom in začuden ugotovil, da se izmenoma prevračata na hrbet; očitno sta se učila leteti hrbtno. Krožila

Franc Novinc: Koridor v prirodi, 1972; olje na platno

sta sem in tja po pobočju in vadila – druge besede za to njuno početje pač ne morem najti. Nikakor nisem mogel ugotoviti, ali je to igra ali resen opravek, v vsakem primeru pa je bilo izjemno zanimivo gledati to njuno prevačanje. Nekako takole je bilo: vsaka ptica posebej je v rahlem spustu pridobila hitrost, se oglasila s kratkim »krok-krok«, se prevalila na hrbet, vendar vedno tako, da je letela proti pobočju, vztrajala nekaj sekund v hrbtnem letu, nato pa se je nagnila na kljun, se zravnila in zavila, tako da je spet letela v smeri prvotnega leta. To se je ponavljalo neprestano, vendar je »pikiral« izmenoma vedno le ena ptica, druga pa kot da bi ocenjevala in nadzorovala, če so vse operacije dobro opravljene.

Nekoč prej sem na istem mestu prav tako opazoval dve ptici – morda je bil celo isti par. Takrat je eden od krokarjev nosil v krempljih nekakšno konzervno škatlo in nekaj pobiral iz nje. Da je s kljunom dosegel kremplje, je napravil preval naprej, se zravnil in ponovil manever. Tokrat pa ni nobena od ptic nič nosila. Nemara sta trenirali nekaj, kar bi jima lahko kdaj pozneje prišlo prav; čemu bi sicer uprizarjali take akrobacije, če bi jima nič ne koristile! Človek bi pomislil, da se enako kot letalci, kot ljudje učijo obvladovati let v vseh kritičnih fazah. Opazoval sem ju skoraj pol ure, pa še po poti proti domu mi je prihajal na uho vztrajni »krok-krok« akrobatskih ptic.

Ob takšnem doživljanju pač lahko pozabiš na vse temnejše misli.

Le kakšne skrivnosti še hrani narava in kako srečen je lahko človek, če mu uspe odškrniti delček zastora in pogledati v njena veličastna dogajanja!

Žičnica namesto ceste

Švicarski prometni klub je v eni od študij pojasnil tehnične, pravne, finančne in ekološke možnosti in meje, da bi z žičnicami odprl svetu nekatere kraje in predele. Pri tem se je izkazalo, da ima žičnica v primerjavi s cesto celo vrsto prednosti. Žičnica je hitrejša in pelje bolj naravnost, ne onesnažuje toliko okolja, po njej je mogoča vožnja tudi pozimi in je mnogo tišja od ceste. Tudi poseg v okolje je v največ primerih manjši kot s cesto. Kar pa zadeva varnost, je žičnica 60-krat varnejša kot prevoz po cesti in dvakrat varnejša kot železnica.

Da je povezovanje krajev in predelov z žičnicami mogoče in da se je obneslo, so dokazali že marsikje. Zadnji primer: od minule zime povezuje gondolska žičnica prebivalce kraja Isenfluh pri Lauterbrunnenu v Švici z dolino. Med neurjem je namreč predlanskim odneslo del ceste, ki povezuje kraj z dolino in je bilo 500 metrov ceste popolnoma neuporabne, ljudje pa so lahko prišli iz vasi v širni svet in iz njega v vas le peš.

Kar zadeva povezavo naselja z žičnico, predpisuje Prometni klub Švice vendarle nekatere omejitve. Tam, kjer že obstaja cesta, kjer bi bilo drugo javno prometno sredstvo konkurenčno ali kjer bi lahko postavili nihalko samo z velikanskimi posegi v naravo, bi se morali žičnici kot prometnemu sredstvu pač odpovedati, kot je natančno zapisano v študiji.

Prometni klub Švice predlaga, da bi se koordinirano prometno politiko ustvarili nove pravne podlage, po katerih bi lahko bencinski davek šel tudi za gradnjo žičnic namesto za gradnjo cest.

TRIJE ŠTAJERCI V HRIBIH, DA O DVEH GORENJCIH NITI NE GOVORIMO

HUDIČKI Z OSTRIMI ROŽIČKI

ALEŠ POTISK

Morda je oče naredil napako, ko me je komaj štiriletnega fantička vlekel s sabo peš čez Pohorje. V opankih. Pa šestletnega čez Smrekovec in na Raduho, devetletnega pa na prečenje Kamniških Alp. In tako se je naselil v meni majhen hudiček posebne, planinske vrste z ostrimi rožički, ki zbada in pika in se – začuda – pomiri le v hribih.

Lansko jesen pa sem ta svet hotel pokazati tudi dvema prijateljema. Prišlo je vse skupaj tako daleč, da smo sklenili že koj naslednji dan odriniti v Logarsko dolino, od tam na Kamniško sedlo, na Brano in potem dol v Kamniško Bistrico.

Pa pride tako prijatelj Matej lepega sončnega septembrskega popoldneva domov, stopi v kuhinjo, naredi silno možat in odrasel obraz in ustrelj: »Mama, jutri grem v planine!«

Mama gre raje sedet na stol in postane nekoliko zaskrbljena za zdravje svojega sina. Potem pa

le pobara, s kom je skoval tako visoko leteče načrte. »Z Damjanom in Alešem,« pride usodni odgovor.

Na, pa še to! Ne le, da rine edini sin konec septembra v hribe, ko je vendar splošno znano, da v tem času zgoraj izdatno sneži in veter in mraz plešeta naokoli in bela smrt v obliki plazov in viharjev pustoši med mladimi predrzneži, da o različnih divjih, dinozavrom podobnih zvereh, ki prežijo na popotnika, sploh ne govorimo, ampak gre celo z Alešem, s tistim mentalno hudo oporečnim gorolaznikom, ki mu ni nikoli dovolj brezplodnega divjanja po gorovju! Take in podobne misli se pletejo po glavi skrbne mamice, oče pa je medtem že telefoniral na PZS, najrazličnejšim prijateljem, na kakih deset planinskih društev in na meteorološki zavod. Izvedel je, da so vremenske razmere dobre, da je koča še odprta, da so dinozavri že izumrli in da naj dereze, cepine in lavinske žolne raje pustimo doma. Dovoljenja kljub temu še ni bilo, ampak Matej si tega ni preveč gnal k srcu. Da gre v hribe in konec, je zaključil.

Istega popoldneva smo se skupaj odpeljali v Avstrijo po nakupe. Kolegoma sem dejal, naj raje neseta kakšno kilo več, kot pa da ju potem zebe in da sta lačna. Te besede sta vzela hudo zares in sta si omisllila impozantne zaloge hrane in pijače. Ko sem še Damjana prepričal, da ni dobro, če si kupi nove planinske čevlje in gre jutri z njimi na turo, razen če so mu nohti in pete odveč, smo šli vsak po svoje še nekaj spanja spraviti pod kapo. Jutri bo velik dan!

ZAKAJ JE NAHRBTNIK TAKO POLN

Zjutraj sem potem lahko občudoval izjemne razsežnosti njihovih nahrbtnikov. Zakaj je bilo tako, sem kmalu zvedel. Že na vlaklu proti Celju je Damjan izvlekel svojo stekleničko za razkuževanje črevesja, jaz pa svojo. Črevesje smo v tistih dneh tako temeljito razkužili, da je še danes sterilno.

Pridemo torej okoli dvanajste v Logarsko dolino, kjer nas avtobus izbruhne pred planinskim domom. Ker smo imeli časa na pretek (vsaj tako smo takrat mislili), smo izdatno napolnili želodce in počasi krenili na pot. Že kar hitro pa se je na njihovih zaskrbljenih obrazih pojavil še spremljajoči efekt – oči so dosegle konico nosa, ki se je obarval v čudovito škrlatno barvo, da ne govorim o velikanskih količinah zraka, ki se je selil v pljuča in zopet ven.

Do Orlovega gnezda smo nekajkrat počivali in pri vsakem počitku izpraznili po eno pločevinko piva iz Damjanovega nahrbtnika, čigar teža je tako dobila otipljive vzroke. Razkazal sem jima okoliške hribe, pri Kamniškem sedlu pa se je zataknilo. Kako naj dopovem Damjanu, ki take strmine še svoj živdan ni videl, da pelje tam nekje pot, po kateri moramo iti, da pridemo tja gor in da sploh ni treba po zraku skakati in po vrhovih kvišku plezati! Potem enostavno rečem, da je to v bistvu sama ravnina, samo da se je pokonci postavila.

Na Okrešlju smo dolgo počivali, jedli in seveda pili pivo (da bi Damjanu olajšali nahrbtnik). Kaj kmalu se mi je tista pokonci postavljena ravnina začela bližati in se nekam čudno in nesimetrično dvigovati nad mano. Tam se nam pridružita še Vaso in Mare, oba nekje z Gorenjske, in pravita, da sta tudi onadva namenjena tja gor in da bo počasi treba iti, ker je že pozno in sploh ne kaže, da bi bila gor speljana žičnica ali kaj podobnega. Zato smo spili še vsak po eno pivo, da si nabereмо zaloge (in da Damjanu olajšamo nahrbtnik) in smo šli. Šlo pa je tudi pivo, in sicer pri vseh luknjicah in luknjah na čelu, hrbtu in na zadnji plati in grozilo odplakniti Okrešelj in poplaviti Logarsko dolino.

IZGUBLJENI OB MARKACIJAH

Prišli smo tako do križišča dveh poti. Mare je zavil levo in se vprašujoče ozrl, Vaso pa je le po gorenjsko varčno potrdil: »Kr pejt!« Čudni ljudje! Jaz bi lepo po štajersko rekel: »Kuj idi! Nene se sekiraj! Bomo ži neki vun prlezli. Še zmirom do zdaj smo, jal da?« Tako se govori!

Ampak minilo je deset minut in pot se je

spremenila v ljubko stezo, ta v komaj opazno stezico – in potem je izginila tudi ta. Prava pot je bila seveda tista desna, ki se sedaj beli med ruševjem kdovekje nad nami daleč stran. Stvari se torej zapletajo in se v tej smeri razvijajo. Izgubili smo se na več kot očitni poti, ki sem jo že ničkolikokrat prehodil, sence se daljšajo, hladno postaja, vrag šalo jemlje, skratka, kriza je in precej razlogov za paniko.

Ampak pot ne more biti daleč stran. Spili smo torej vsak po eno pivo (da Damjanu olajšamo nahrbtnik) in se zakadili po ruševju navzgor. Šlo je počasi, ampak šlo je. Po šodru, ki ga samo čudo drži skupaj, pa še strm je. Damjan je nad mano, nekajkrat mu pomagam navzgor, da ne bi on meni pomagal navzdol. Pot smo seveda našli. Damjan in Matej sta se sesedla vsak na svoj kamen in sploh nista več kazala znakov življenja; vsa muka in obup tega sveta sta jima bila zapisana na obrazih.

Dolgo smo tako počivali, potem pa je Vaso pripomnil, da avtobusi bolj poredko vozijo tod mimo in da je treba dalje.

Na Kamniško sedlo smo prišli ravno tedaj, ko je sonce še zadnjič s krvjo obilo Planjavo, da je bila taka, da bi se kar poročil z njo. Kot da bi skalna lepota zaslutila moje misli, je še bolj zardela in mi kratko malo zmešala glavo. Hip nato pa si je že zastrla obraz z mračno tančico.

V koči, če tej konzervni pločevinasti arhitektonski pokveki sploh lahko tako rečemo, smo povečerjali in potem se je začela predstava. Damjan je namreč rekel, da hoče uporabiti vse, kar je prinesel s seboj. Izvlekel je puhasto spalno vrečo, jo pred kočjo razgrnil po tleh in se za pol minute vlegel nanjo. Potem je šel poslušat walkman. Pokvaril se mu je, zato je nekje v nahrbtniku poiskal vse potrebno orodje in se lotil popravila. Skratka, njegov nahrbtnik je bil prava zakladnica nepotrebnih reči.

Na robu sedla smo potem zakurili kres, kar je pred zaprtjem tu v navadi. Strah nas je le bilo, da ne bi iz doline prihтели gasilci z lestvami in z vrvmi.

HEROJI SO UTRUJENI

Po dobro prespani noči sem bil deležen vseh pritožb in pripomb, kar si jih človek sploh lahko izmisli. Komaj sem prepričal prijatelja, da gremo še na Brano. Šli smo lahkotno in počasi, brez napora. Vesel sem opazil, da sta se oba hitro navadila preudarnih korakov, ki jih vsakega posebej spremlja trzaj, ko noga preizkusi podlago, in da imata previdnosti pravo mero. Tik pred vstopom na melišče je Matej našel palico in jo vzel s sabo, da bomo Damjana na vrhu krstili. Moral pa jo je pred njim skrivati, zato jo je vtaknil na hrbtni strani za hlače, kjer pa ga je žulila, da je kaj. Zato jo je vso pot prelagal z leve na desno ritnico in nazaj.

Dan je bil čudovit in naporu prejšnjega dne so bili pozabljeni. Posebno še, ko smo stopili na greben in se je odprl pogled proti Skuti, Grintovcu, na Dolgi hrbet in na ostalo družčino. Kot bi mignil smo bili na vrhu in prva stvar, ki smo jo zagledali, je bila dober meter in pol dolga in za palec debela palica, ki jo je nekdo tam pozabil.

Matej se je zamišljeno pogladil po oguljeni zadnjici, ki je zastoj trpela.

Krst je potekal po vseh pravilih, nato pa smo se predali užitkom. Strmeli smo zdaj v Grintovec in Skuto, zdaj v mogočno Planjavo, elegantne Rinke, prijazni Kalški greben in v z meglo in smogom prekrito Ljubljansko kotlino. Pa se je dan že začel nagibati k popoldnevu in treba je bilo iti. Toda glej ga zlomka: vse svoje politične sposobnosti sem moral uporabiti, da sem ju spravil gor, potem pa nočeta več dol, da bi ju vrag!

Videli smo tudi gamsa, ampak za Mateja je to bil kozorog in gams in divja koza, kar da je vse eno in isto in da on že ve, midva pa da nisva tako izobražena in da naj bova tiho in molče občudujeva njegovo znanje.

Pri koči smo bili kmalu in še hitreje pri melišču pod Planjavo. Na vrhu mogočnega melišča sta se mi oba samo nasmihala in me nekam pomilovalno pogledovala. Ampak šlo je super in hitro, če odštejemo Damjanovo puhasto spalno vrečo, ki se je naenkrat prikotalila mimo. Na srečo njen lastnik ni na isti način ponovil poti.

V dolini se nam je primerila še zadnja nesreča. Ker smo še pri koči použili kar precej črničevca, smo kar hitro sestopali in Damjan si je nekoliko poškodoval gleženj.

Nič hudega sluteč popotnik, ki nas je srečal, je imel pred očmi tole sliko: kot prvi jaz skrbno študiram vsako markacijo in preudarjam, ali je ni narisala hudobna roka, da bi speljala poštene planinca v pogubo. Za mano Matej opleta od drevesa do drevesa in si brunda tisto narodno: »Po tem hribovju jaz blodim, od doma sem pregan...« To dela s takim izrazom na obrazu, da človek ni povsem prepričan, če se ga ne lotevajo nizkotni nagoni. Nazadnje pa Damjan, skakajoč po eni nogi in javkajoč, da se človeku milo stori.

Prijazen, Francu Koširju podoben možakar nas je potegnil do Kamnika in kar hitro smo bili v Ljubljani, kjer nam je ušel vlak in smo uprizorili pravo pojedino, ker se je Matej smrtno bal karkoli prinesiti nazaj domov, češ da bo mama huda, ker ni dobro jedel.

In epilogo? Matej pravi, da si bo doma naredil umetno melišče, Damjan že špara za nove čevlje, oba pa se pritožujeta, da ju ne prestano nekaj pika in zbada.

Se še spomnite tistega hudička z začetka zgodbe?

odmevi

Slovenska planinska literatura

Zaradi mesta objave tega prispevka najprej nekaj besed o Planinskem vestniku, ki je s svojim kulturnim poslanstvom vsekakor del planinske literature.

Četudi gre pri planinstvu in zlasti pri alpinizmu v dobršni meri za šport, je duhovna komponenta teh dejavnosti prav tako močna. Tu pa se takoj srečamo s kulturo, točneje z literaturo – začeni s klasičnimi potopisi pa vse do najbolj globoke lirike. Vse to je Planinski vestnik – torej del kulture. Kultura naj bi človeka bogatila, za kar

je pogoj bogastvo nosilca te kulture. Zato bom tu nanizal nekaj pripomb na Planinski vestnik, kajpada z namenom, da bi bila revija v prihodnosti bogatejša in boljša.

Vsebina Planinskega vestnika je seveda stvar uredniškega odbora na čelu z urednikom. Ta izbira s kupčka, ki ga ustvarijo sodelavci in še kakšen poseben odmeven članek iz tujih revij je pred njim.

Najprej želim predlagati, da se z vsebino ne bi preveč oddaljevali od planinstva in dejavnosti, povezanih z njim. Pred časom je bilo namreč vsaj za moj okus nekoliko preveč jamarskih prispevkov (četudi so jame del gora); kot vemo, imajo jamarji svojo revijo (podobno kot je bilo povedano za lovce v znani polemiki o lovcih – PV 1/89, 4/89 in 6/89). Prav tako po mojem ni potrebno niti smiselno objavljati člankov, ki so bili že objavljeni kje drugje – zlasti če je to časopis s tolikšnim številom bralcev, kot je Delo. Tu mislim na članek Trideset vrhov prijateljstva (PV 11/90), ki smo ga po delih prebirali že poleti v Delu. Pripombo imam tudi na sliko, ki je poleg članka: tisto ni ledenik Pasterza, pač pa Hoffmannskees, pobočje takoj pod Adlersruhe. Pa tudi podatek, da je od Adlersruhe do vrha Grossglocknerja dve do tri ure, je krepko pretiran (po vodniku uro in pol, s prijateljem sva v snežnem metežu hodila eno uro).

Pri fotografijah je sploh treba biti pazljiv in si ne privoščiti takšnega spodrsllaja, kot je naslovnica istega avtorja v isti številki (PV 11/90). Kdor je bil kdaj pri koči Corsi, ve, da na sliki vsekakor ni Viš, pač pa so to Koštrunove špice.

Moti me še ena stvar: tudi sam sodim med naravovarstvenike, vendar se mi zdijo nekateri prispevki le pretirani oziroma pisani s preveč ozkega strokovnega stališča – od tega, kako naše gibanje poškoduje rušo (Igor Maher, PV 5/90) do učinkov smučanja in smučišč na okolico (Igor Maher, PV 12/90). Članki so, četudi zanimivi, le nekoliko preobsežni. V skrajšani obliki, toliko, da bralca opozorijo, pa so vsekakor dobrodošli.

Druga, mnogo bolj v nebo vpijoča stvar pa so nekatere slovenske planinske knjige, ki se zadnje čase kar usipajo pred bralce. Mislim zlasti na samozaložnike. Samo vsebino bo tako in tako ovrednotilo bralstvo. Tudi pri zunanjem videzu, vezavah in tisku ni nič narobe. Narobe, in to zelo hudo, pa je pri pravopisu. Vsaj ponekod tako manjkajo vejice ali pa jih je preveč, da je sicer dobra knjiga osiromašena in postanejo deli pomensko skoraj nerazpoznavni. Škoda! Kot primer navajam le zadnjo knjigo, ki sem jo imel v rokah. **Janka Kokalja** Trenutki pač niso videli lektorja niti od daleč. Pa tudi v knjigi Sam **Toma Česna** (trikrat kapo dol!!!) sem kar pogrešil kakšno vejico. Ne znajo (znamo) vsi povsem prav postavljati vejic in pisati pravopisno in skladensko pravilno, toda obstajajo poklicani za to. Lektor je pri takih knjigah tako majhen strošek, da bi ga zaradi tega nikakor ne smeli izpuščati. Če pa je to storjeno iz samozadostnosti, je to že hujiš greh. Ne dovolite torej, da bi vaše (večinoma) lepe knjige pri bralcih izgubljale vrednost! Toliko poudarjamo slovenstvo – naj bodo vaše knjige

pisane v pravilni slovenščini, saj bodo s tem le bogatili literarno zakladnico našega naroda in ga dvigale na raven, na kakršno ste ga dvignili s svojimi alpinističnimi dejanji.

Naj veljajo te besede vsem, planincem in alpinistom, vsem tistim, ki svoja občutja radi prelijejo tudi na papir.

Pa brez zamere in veliko uspeha!

Marjan Brađeško, Ljubljana

...

Z večino pripomb v tem pismu se kajpada strinjam, z nekaterimi pa vendarle ne popolnoma. Vsaka publikacija je seveda izdelana za določen krog bralcev, od katerih pa ima vsak svoj okus; tako časopisa ali revije za prav vsakega bralca pač ni; uredništvo se le skuša približati okusu večine ali pa poskuša za vsakega od potencialnih bralcev najti vsaj nekaj, kar bi ga zanimalo.

Ko pišete, da je bilo pred časom v PV za vsaj okus preveč jamarških prispevkov, moram seveda opozoriti, da so bili prvi jamarji pri nas planinci, da so najgloblje jame pri nas v gorskem svetu in da so nekatere naše jamoslovne organizacije pri planinskih društvih. Tako je seveda upravičeno, da je v PV vsaj občasno tudi kaj prispevkov o jamah v naših gorah, kar velja še posebno za jame-rekorderke ali za izjemne dogodke v takšnih gorskih jamah.

Občasno so v PV ponatisnjeni prispevki iz nekaterih slovenskih časopisov. Nekateri bralci PV so jih pred tem tam že brali, domnevamo pa, da jih večina vendarle ni. In če gre za pomembnejše prispevke z gorniškega področja, je po naši presoji kar prav, da so objavljeni tudi v PV: ko čez veliko let kdo išče kaj s planinskega področja, išče najprej v Planinskem vestniku, kajti iskanje v drugih časnikih in revijah je že zamudnejše in težavnejše.

Kar zadeva članke z naravovarstvenega področja, menimo, da jih je komajda kdaj preveč; kot narodno pesem je treba to problematiko neprestano ponavljati, kajti naravno in čisto okolje je podlaga za dejavnosti v prirodi, tudi gorski. Če se Planinski vestnik primerja s podobnimi revijami v Evropi, smo še v majhnem zaostanku.

Domišljamo si, da je tudi Planinski vestnik prispeval kaj k temu, da zdaj hodimo po čistejših gorah, kot smo hodili pred kakšnim desetletjem in da bodo čez kakšno desetletje tekle iz gorá – tudi po zaslugi PV – čistejše vode, kot tečejo zdaj.

Marjan Ražtresen

Iščemo najprijetnejše planinsko domovanje

PZS je v lanskim poletni sezoni organizirala zelo pohvalno akcijo pod gornjim naslovom. Planinci in obiskovalci planinskih postojank so s kuponi ocenjevali, kje in zakaj so se prijetno počutili. Ob zaključku akcije so bili z žrebi nagrajeni, PZS pa naj bi oskrbnikom najboljše ocenjenih domov podelila javna priznanja.

Menim, da je PZS skupaj z ND akcijo dobro vodila, ni pa je dovolj dobro zaključila – vsaj ne tako, kot je v začetku akcije napisala in kot je bilo pričakovati: da objavi rezultate z imeni oskrbnikov.

V prostorih Magistrata je 15. decembra lani predsednik PZS **Andrej Brvar** izročil perorisbe, ki naj bi pomenile priznanje. Prejela so jih PD, ki so lastniki najboljše ocenjenih planinskih postojank v tej akciji.

Ob izročanju teh priznanj sem (verjetno ne samo jaz, ampak tudi drugi oskrbniki) upravičeno pričakovala, da bo predsednik PZS tudi povedal, kdo so bili oskrbniki v teh najprijetnejših planinskih postojankah. Počutila sem se neprijetno in kar nekako opeharjeno, ker priznanja niso bila podeljena oskrbnikom.

Za vsakim dobro ali slabo opravljenim delom stoji človek in če je delo kvalitetno opravljeno, ta človek zasluži priznanje.

Predsedniku PZS Andreju Brvarju se ni zdelo vredno imenovati oskrbnikov, niti se nikomur ni zdelo primerno, da bi vse rezultate ob zaključku akcije objavil v ND, pa tudi v PV ni bilo prostora za imena oskrbnikov, kjer je sicer vse drugo precej podrobno napisano. Torej to ni bil le spodrsrlaj predsednika, ampak nepošten odnos, s katerim je prizadevanje oskrbnika in njegov delovni prispevek podcenjen in celo razvednoten. To je ignoranca do tistih skrbnih in delovnih oskrbnikov, ki so se marsičemu odpovedali in naredili vse, da bi se obiskovalci v njihovih domovih dobro počutili.

Da ne bi v bodoče prišlo do takšnega namernega spodrsrlaja (če ni bil namen, bi bil lahko že popravljen), je morda le treba povedati, da skoraj vsak oskrbnik v planinskem domu zasluži pohvalo, ker dela in živi v planinskem okolju, ki je bistveno drugačno od doline.

Vsako počutje v planinskem domu je odvisno od oseba ali pa kar izključno od oskrbnika: on je prevzel materialno in moralno odgovornost. Oskrbnik je tisti, ki pazi, da je dom zunaj in znotraj urejen in čist, da je vedno pripravljena okusna enolončnica, da obiskovalce prijazno postreže in ustvari vzdušje domačnosti. Skrbeti mora za marsikaj, od vode do elektrike, poznati mora planinske vrhove in poti, da lahko svetuje in pojasnjuje in skrbi za dober glas svojega doma. Še veliko ima dela in skrbi; ni mogoče naštetati vsega, saj so to malenkosti, ki se ne vidijo, ampak se čutijo; tisti, ki so ocenjevali in pošiljali kupone, dostikrat niso vedeli povedati, zakaj jim je bilo v kakem domu lepše; bilo jim je pač všeč in so glasovali.

Kaj hitro se ime oskrbnika znajde v časopisu, če kakšen obiskovalec ni povsem zadovoljen, ker se je morda oskrbnik zaradi preoblice dela in preutrujenosti nehote zmotil, narobe zaračunal ali postregel s premalo nasmeha. Upam reči, da so takšne kritike večkrat neupravičene. Biti po tri, štiri in pet mesecev neprekinjeno v gorah, čeprav vedno prihajajo novi obrazi, tudi pomeni določen napor. Zato ni prav, da ta mali človek za svoja velika dela v planinah od predsednika PZS ne zasluži javnega priznanja. Obrnila sem se na vsa tista planinska društva,

ki so dobila priznanja, dobila imena oskrbnikov in prosim, da jih objavite.

Visokogorje: 1. Na Prehodavcih – PD Radeče, oskrbnik **Brane in Jožica Mejaš**; 2. Na Kredarici – PD Matica, oskrbnik **Janko Rekar**; 3. Češka koča – PD Jezersko, oskrbnik **Andrej Karničar**.

Srednjegorje: 1. Poštarski dom na Vršiču – PD PTT, oskrbnik **Geza in Zinka Huber**; 2. Koča na Golteh – PD Mozirje, oskrbnica **Ljubica Zupanc**; 3. Dom na Menini planini – PD Gornji grad, oskrbnica **Marta Reissner**.

Lažje dostopne postojanke: 1. Dom planincev Logarska dolina – PD Celje, oskrbnik **Ivan Dajčer**; 2. Tičarjev dom na Vršiču – PD Jesenice, oskrbnica **Marijana Svetina**; 3. Koča Vrh nad Rovtami – PD Logatec, dežuralni planinci družine **Treven, Leskovec, Lukan, Rupnik**.

PZS predlagam: če bo akcijo vodila tudi letos, naj ne prezre oskrbnikov, ki svoje delo opravljajo z ljubeznijo in se zavedajo, da je planinarjenje turizem. Predlagam tudi, da bi prav z vsakim oskrbnikom iz vsakega planinskega doma napisali kratke intervjuje s sliko za Planinski vestnik.

Predlagam, da bi konkretno določili, kaj se ocenjuje. Vsekakor mora biti urejenost in čistost doma na prvem mestu, takoj zatem pa prijaznost, domačnost in okusne enolončnice. Vključiti je treba tudi dostope in njihovo markiranje, ureditev deponije za odpadke, zavarovanje nevarnih poti s klini in jeklenicami.

V 12. številki PV sem prebrala poročilo o ocenjevanju planinskih domov v tej akciji, da komisija, ki je pregledovala ocene, smatra, da so subjektivne in da so to vtisi posameznikov. Ali to pomeni, da posamezniki ne bi smeli ocenjevati? Brala sem tudi, da so obiskovalci ocenjevali oz. pošiljali kupone zaradi možnosti, da dobijo nagrado ob koncu akcije. Smatram, da je mnenje komisije krivično do tistih, ki so glasovali. Dvomim, da bo nagrajenec, ki ima npr. tri dni brezplačni penzion na Kredarici, to izkoristil. Komisijo tudi moti, da so skoraj vsi ocenjevali kakovost hrane in prijaznost. Toda saj to je vendar najpomembnejše!

Pri ocenjevanju je planince motilo gostilniško vzdušje, ki pa ga ustvarjajo obiskovalci-planinci sami oziroma po mnenju komisije neformalne pohodniške skupine ali izrojeni sindikalni izleti. Ali to pomeni, da so v planinskih domovih zaželeni izključno planinci, druge skupine in sindikalni izleti pa naj se raje ne podajo v kako planinsko domovanje, ker da od njih tako ni druge koristi kot kakšen dinar od zapite pijače?

Mislím, da so to zelo hude ugotovitve ocenjevalne komisije, kajti ljudje ne hodijo razgrajati in popivati, ampak so se odločili, da si v potu svojega obraza ogledajo skrita čudesa narave ter spoznavajo skrivnosti in lepote svoje domovine. Utrujeni in prepoteni ga spijejo kozarček – pa je včasih preveč veselja na kupu, vendar vse le zato, ker so srečno prišli na cilj. Marsikdo je na takem izletu odkril skrite lepote narave in ji postal zvest s stalnim planinarjenjem, to pa je že korist za društvo in organizacijo PZS, ali ne?

Vsekakor pa je prav, da v prihodnje po zgledu

CAI kdo ocenjuje planinske domove in nagrajuje oskrbnike.

Glede cen pa menim, naj bi jih PZS okvirno določila in jih v planinskih domovih ne bi smeli prekoračiti.

Marta Reissner, Ljubljana

»Spet zapreti Kočevsko Reko?«

Dopis zavoda Republike Slovenije za varstvo naravne in kulturne dediščine o označevanju planinskih poti po nekdanj zaprtem območju Kočevske Reke, kot kaže, ni prišel v roke predsedniku Planinske zveze Slovenije oz. komisijama za pota in varstvo narave pri Planinski zvezi, katerim je bil namenjen, pač pa uredniku Planinskega vestnika gospodu **Marjanu Raztresenu**, ki ga je objavil in pod naslovom »Spet zapreti Kočevsko Reko?« dodal svoj komentar.

V omenjenem dopisu ni nobenega govora o tem, da bi spet zaprli Kočevsko Reko, pač pa o tem, da bi bile dejavnosti, med drugimi tudi planinska, v odprtem območju Kočevske Reke načrtovane in naravovarstveno usklajene. V sklepnem delu omenjenega dopisa je predlagano, da »Komisija za pota preneha z označevanjem poti po tem območju, dokler ne bo končna inventarizacija naravne dediščine in dokler ne bodo izoblikovane naravovarstvene smernice glede varovanja tega območja in glede možnih dejavnosti v njem«.

Menimo, da bi bilo tako planinski organizaciji kot varstvu narave bolj v prid, če bi Planinska zveza Slovenije oz. njeni Komisiji za pota oz. za varstvo narave vzele zadevo v obravnavo in se skušale dogovarjati z naravovarstveno službo, kot pa jima koristi pisanje senzacionalističnih člankov.

mag. Jana Vidic,
svetovalka pri Zavodu RS za VNKD

V republiškem Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine so, kot kaže, zelo počez prebrali moj odgovor na dopis Zavoda, kajti v njem ni zapisano nič drugega kot to, da planinci nikakor niso posegali v naravo doslej zaprtega območja Kočevske Reke, ampak so samo označili (markirali s Knafelčevimi markacijami) že od nekdanj uporabljane poti po tem območju. Tega so se lotili izključno zaradi varnosti planincev in drugih popotnikov po teh predelih, s tem dejanjem pa niso niti v najmanjši meri kršili naravovarstvenih načel. Dopis Zavoda je kajpada najprej prišel v roke predsedniku PZS **Andreju Brvarju** in obeh komisij pri PZS, predsednik pa mi ga je odstopil v vednost in v objavo, če bi se za to odločil (kot sem se). Če je v tem kaj senzacionalističnega, potem imamo na senzacionalizem pač različne poglede.

Marjan Raztresen

Upravičena kritika

V lanskí dvanajsti številki PV je bila upravičena kritika na račun PD Velenje. Tudi sam sem lani dvakrat pisal, prvič konec septembra (takrat sem poslal znamko za pismo), nato pa še novembra. Dne 17. januarja letos pa sem prejel pismo, ki ga prilagam. V njem je tudi vsebina odgovora. Kljub temu, da sem poslal znamko,

me zanima, zakaj sem plačal 22,80 din, kot je razvidno na kuverti.

1. in 2. maja 1988 nas je skupina Celjanov prehodila Pot Vinske gore z vodnikom **Arnoldom Pavličem-Arčijem**, ki je ob koncu pohoda pobral kontrolne kartončke. Kljub dveletnemu spraševanju, kje ima značke, nismo od njega dobili pravih pojasnil. Zato sem se obrnil na PD Velenje in jih prosil, naj preverijo, če so registrirana v seznamu prehojene poti Vinske gore imena, ki sem jih priložil. Žal do danes tega še nisem dobil. Pot sva z ženo ponovno prehodila, a dokler ne dobim odgovora na prvotno prošnjo, kartončkov ne pošiljam nikamor. No, končno pa tudi ne hodim zaradi značk!

Veliko poti je že za mano, veliko stikov sem imel z različnimi društvi, a na tako malomarnega, kot je PD Velenje oziroma po vsej verjetnosti njihov tajnik, še nisem naletel. No, naš vodnik mu lahko poda roko. **Stane Krempuš, Štore**

iz planinske literature

Kristalizirana prelest naših Alp

Pred nedavnim je pri Steletovi založbi pod naslovom **Sij gora** izšla knjiga, ki nas popelje v Grintovce in Julijce. Kratko uvodno besedo je zapisal **France Stele**; že v prvih vrsticah povzema dva verza iz 65. psalma: »griči se opasujejo z radostjo... vse vriška in poje«, in nas pripravlja na posebno doživetje, na ponovno in kdove katero srečanje z našimi skalnatimi snežniki. Tokrat jih je iskal s svojim očesom in odkrival s svojo kamero **Peter Janežič**. Njegovo ime nam ni neznano, saj krasijo njegovi posnetki številne publikacije, med katerimi je omeniti zlasti Slovenske gore in Julijce (obe knjigi sta izšli pri Cankarjevi založbi); v slednji je prispeval prav vse posnetke.

Osrednje besedilo, ki povezuje izbrana razgledišča in poglede, prihaja izpod peresa enakovrednega mojstra tega medija **Matjaža Kmecla**. V prvem poglavju (Grintovci in še ena hvalnica trajanju) premišljuje o pojmu, ki pomeni obstojnost, zanesljivost in varnost; pribežališče človekovega duha, ki te zmerom pričakuje s prijazno odprtimi vrati in okni; pod trdnim krovom se moreš spokojno prepustiti spominom, ki se dramijo iz polpozabe, odrinjeni na rob pehanja in hlastanja. In nihče ne ume tako lepo pripovedovati o trajanju kakor gore – krhkemu človeškemu bitju. Vedno so mu pripravljene nakloniti uteho; nenadoma se razgre megle na zavesa in oko se zatopi v sončne skalnate gradove, vrelec spominov zažubori in ne presahne.

V drugem poglavju (O Julijcih, romarskih in onih drugih) si prizadeva odgovoriti na tolikokrat postavljeno vprašanje, zakaj hodimo v gore, in priznava, da človeški razum ni kos temu vprašanju. Hribovci živimo v večnem pričakovanju. Gore nam na vsakem koraku ponujajo kakšen drobec (še le ko se sklonimo in natančneje pogledamo, odkrijemo, da gre za dragotino). Včasih pa nas kar zasipavajo z razkošjem luči, da prekipevamo od sreče. **Mencinger** je zapisal

mogočno spoznanje, da je Triglav mejnik med zemljo in nebom, da se na njem stikata trda skala in prostranstvo duha. Triglav je romarska gora, kakršnih je malo, svetišče posebne narodne vere; vse hiti, drvi k njemu, vsi si rade volje naptredo muke naporne poti (skozi Vrata, Kot, z Rudnega polja, skozi Zajzersko dolino, iz Trente); na vrhu so poplačani z očiščenjem, prerobjem. Onstran teh obljudenih poti pa samevajo neromarski Julijci, ki vabijo k sebi samotarje, občudovalce posebnih mikov in svetlob, zbiralce draguljev, ki se usipavajo z vrhov: »Na, še vzemi, še imamo, tebi pa bo v spomin na luč, na našo modrino.« – S svojim pretanjenim kramljanjem nam Kmecl ponuja podnožje, vodi nas k izpostavljenemu pomolu, s katerega se moremo zazreti v znana obličja naših gora. To kraljestvo je razmeroma majhno, tako majhno, da ga lahko hranimo v spominu in srcu in bi ga tudi lahko zajeli v priročnik, ki niti ne bi bil preveč zajeten in bi ga lahko nosili s seboj, vendar... v naročju teh gora se skriva nepregledno bogastvo grebenov, sten, razov, krnic in grap, pobočij, golih in odetih v zeleni žamet; in vse te oblike in razčlemba – manjše ko so in bolj ko so nam znane, bolj so nam ljube, ko jih odkrivamo in pozneje spet in spet srečujemo na svojih potih. Ne, nikoli ne bomo prišli v odkrivanju podrobnosti do kraja, tudi če jih ne bi neutrudno načenal čas in če ne bi bili tudi sami izpostavljeni spremembam, če ne bi bili tudi mi, kakor so gore, tako krušljivi, ranljivi.

Peter Janežič nam je pričaral naše gore v nevsakdanjem odevalu, hoté se je izogibal znanim pogledom, ki so mu dobro znani in ve, da so tudi nam. Hotel je upodobiti njihov portret, hotel jih je ujeti v smehljaju, kakor ga srečaš kvečjemu enkrat v življenju. Takšna naloga pa je nadvse težavna, zahteva celega moža, pravega gornika. Po telesu in po duši. – Najprej je potrebno gore dobro poznati, ne samo po imenih in legi, temveč tudi po njihovih dostopih v vseh letnih časih, ne samo na vrhove, ampak tudi na točke, od koder so videti najlepše, najbolj mogočne, najbolj vzvišene, najbolj poduhovljene; slutiti, katera obleka se jim najbolj poda in v katerem letnem in dnevnem času se velja priglasiti k avdienci. Toda ves trud je zaman, če gore takega moža ne pregnetejo tudi od znotraj, če ga ne uročijo, začarajo, ujamejo v svoj ris, da jim je vdan od dne do dne, od zarje do zarje. In vse to nič ne zaleže, če nima opazovalnega daru, bistrega očesa za celoto in podrobnosti, za kopičenje in odbiranje, za stopnjevanje in izločanje, če si ne nabere z leti in desetletji izkušnej, zvezanosti z neskončno potrpežljivostjo in neutrudnostjo.

In vse prizadevanje bi bilo jalovo, ko ne bi živeli v današnjem času, ko si moreš omisliti primerno kamero in izbirati med filmi, ki se bodo najbolj zvesto odzivali na izjemno svetlobo, čeprav so umerjeni na vsakdanje razmere; ko si lahko izbereš zanesljiv laboratorij; ko si lahko poiščeš ustrežljivega založnika, tiskarno z izkušenimi mojstri poklica...

Dolga pot je to. Pri Petraču je bila daljša od polovice življenja. Vendar je ni prehodil sam. Če velja za koga tista **Kugyjeva**, potem velja

zanj: gore odpro svojo dušo samo tistim, ki jih resnično ljubijo.

Vzemimo knjigo v roko! Z ovitka nas pozdravlja v lesketajočem se hermelinu kraljevski Jalovec, in ko zalistamo vanjo, se zazremo v Steno v poznem popoldanskem soncu in v dve prosojni meglici, ki strmita v to čudežno arhitekturo. In da ne bi onemeli, da ne bi izgubili daru govora, nam podaja roko Matjaž ter nam prišepetava, da smo vendar na resničnih tleh, na domači zemlji. In ko se napotimo naprej, nas pozdravijo zimski Grintovci v rožnatih žarkih vzhajajočega sonca. Začno se vrstiti pogledi s komaj znanih in slutenih razgledišč, v komaj znanem in slutenem snovanju in ugašanju letnih časov, gore, ki se hočejo pognati čez mejnik proti nebu, tako da se moramo od časa do časa skloniti in prikloniti blazinici gorskega cvetja v njihovem skalnatem zavetju. Na daljnem obzorju se zarišujejo Julijci... in že smo med njimi. Prvi poklon velja očaku, nato pa se znajdemo v Bohinju, se zavihtimo v predzimsko Zajzersko dolino, pohitimo k zelenim bohinjskim planinam. Zmerom višje kipijo vrhovi, ko se bližamo Trenti, odžejamo se ob Soči – in spet nas vabijo vesine nad njenimi vodami. Ne moremo odtrgati pogleda od Jalovca, tukaj so Ponce, Škratica, Prisanek, Špik s svojim spremstvom. Za konec pa poromamo še k Triglavu, da se odžejamo v razkošju luči, ki ga obliva, preplavlja in ki je tukaj prestržena, upesnjena v upodobitvah, ki so neizrekjive, onkraj vseh besed. Izpoved. Ob koncu je zapisanih še nekaj najnujnejših podatkov o naših gorah in o avtorju, prevedenih tudi v angleščino in nemščino. »Za te slike je bilo potrebnega pol življenja potrpežljivosti, vdanosti in nenehnega vračanja.«

Petrač, hvala ti za slutnjo najlepšega, ki si nam jo podaril!

F. Vogelnic

Sij gora, Večne lipe

France Stele, založniški »Napoleon« iz Komende, po osnovnem, a malo izvajanjem poklicu inženir lesarstva, po srčnem poklicu pa neomajno vase zaupajoči fotografski amater in (samo)založnik, je v decembru 1990 izdal Janežič-Kmeclov planinski album **Sij gora**, ki mu je napisal kratek uvod, in svoj album črno-bele fotografije **Večne lipe**, požlahtnjen s klasičnimi primerki slovenske poezije in proze.

Kot izrezljana štukatura za povzdigo duha sta se v vesplošno slovensko razpoloženje ob plebiscitu in pripravljajočem se svetovnem slovenskem kongresu začrtali dve lepotic s knjižnega trga: **Sij gora** in **Večne lipe**. V obeh se enakovredno kosata slovenska beseda in slika slovenske dežele in človeka.

V prvi je beseda izvorna: stara preskušana iskrivost umetnika **Matjaža Kmecla**, a za to priliko spet čisto nova, sveža in ganljiva. Porajena iz osebne prizadetosti zaradi slovenskih pokrajinskih slik, ki jim je stari čarovnik pripisal popotnico v svet. V drugi se vije venec slovenske besedne lepote od **Vodnika**, **Prešerna** in **Cankarja** do **Gradnika**, **Kosovela** in **Kocbeka**,

s tu in tam vtkanim biserom brezimnega ljudskega pesnika. Prva knjiga se koplje v razkošju barv, ki ožarjajo največičastnejše prizore »okamenega zanosa domovine«, druga je svečan črno-beli svatovski spreved fotografiranega slovenstva od baročnih zvonikov, ki »vrh mole svoj med oblake«, samotnih izb, šumečih vod, cvetnih logov, gozdnih koticov... do »pogleda v nedolžno oko« starih očancev in mater in nepodkupljivih otroških obrazov in žametnih oblin »prelepih žlahtnih rožic«, iz katerih naj bi »sinov zarod nov bil strah sovražnikov«. (A da se razumemo: o poceni bonbonierah in ogabnih ciccioalinah ni sledu!) S tem je tudi že povedano, za kakšne »lipe« gre: za večne vrednote slovenstva, ki so mu lipe le simbol in prisposoba. (V knjigi je res komaj kaka slika, da prikazuje lipovo drevo.)

Sij gora je fotografsko življenjsko delo ljubitelja **Petra Janežiča**, med planinci znanega kot »**Petrača**«. Od 450 vrednih diapozitivov, ki jih je dal na vpogled založniku, je ta čez dva meseca (!!) dal v javnost knjigo s 67 barvnimi odtisi vrhunskih prizorov iz Kamniško-Savinjskih in Julijskih Alp. Število odtisov je pomembno: knjiga ni ne predolga ne prekratka, bralečvo umetniško odzivanje poteši, preden ga preobloži in zamori. Naglica izdaje razodeva napoleonski juriš človeka dejanj, ki kot založba ene osebe nima potrebe za »oh« in »ah« utrjenih izdajateljskih hiš z velikim personalom. Naglica izdaje je presenetila tudi Matjaža Kmecla, ki je mislil, da se po naročilu za besedilo lahko udobno zlekne v naslanjaču vsaj še za nekaj mesecev, pa ga je založnikova vihra čez noč odpihnila v sredo dogajanj – ki jim je bil, kot že rečeno, več kot kos. V svežini prvega naleta je napisal odstavke, ki se uvrščajo med najboljše vrstice slovenske planinske proze. Recimo:

»Poglejte,« je rekla, »kako sijejo te gore! Kakšna svetloba; šele ob slovesu vidiš, kako sijejo!« Začudeno smo pogledali vsi – in res so sijale. Bila je nepopisna svetloba – mogoče po večnosti, mogoče samo po hrepenenju ali čem podobnem. V dnu te svetlobe pa je stal Triglav.

Resnično, skozi vso knjigo se zlivajo slapovi poveljane svetlobe z višav.

V celoti gledano smo dobili knjigo, ki v svojem žanru – to si upam trditi ob popolnoma jasni zavesti – na Slovenskem nima tekmece.

Večne lipe so v celoti Steletovo delo – če odštejemo tisto polovico stošestdesetih strani, ki jo pokriva cvet slovenske poezije in proze izpred druge svetovne vojne. A izbor za ta zimzeleni šopek besedne umetnosti je tudi Steletov. Njegov je dvostranski uvodni esej in njegove so vse fotografije, ki so si po petih njegovih dosedanjih albumih (Grintovci 1983, Triglav 1987, Bodi svetloba 1987, Nalivi svetlobe 1988, Gora začetkov /Matterhorn/ 1990) pridelale na Slovenskem tolikšen ugled, da jih nekateri proglašajo za najboljše, mnogi pa jih uvrščajo vsaj v vrhunec. (Seveda, »de gustibus non...«. A da bi bile slabe, še nisem slišal.) Stele je vsestranski: fotograf, urednik, oblikovalec, založnik... kot razodeva kolofon, ki je ob ponavljajočem se njegovem imenu že kar mo-

noton in dolgočasen. Avtor, itd., nas tako razvaja, da nas po nobeni plati več ne preseneča. Visoko kakovost vseh njegovih raznolikih prijemov jemljemo za samoumevno. Če se ujamemo v to past, smo si sami krivi. Motivi njegovih slik se namreč ne ponavljajo – razen morda **Koprivnikov Cene**, ki mu še na misel na pride, da bi se za svoj portret obril, in je postal že kar nepogrešljiv gost Steletovih albumov.

Mislím, da je to najboljša Steletova knjiga in tako »slovensko« uporabna, da mora ogreti vsakogar, ki mu v prsih bije slovensko srce. Če komu izbor besedil zapre sapo in mu položi na jezik noro vprašanje, »Ali se inženir lesarstva spozna na slovensko poezijo?«, mu priznam, da je to vprašanje v današnjem času, ki do slaboumja povzdiguje ozko specializacijo, kjer strokovnjak vidi samo svoje »drevo« in nima pojma o »gozdu«, res do kraja noro. A bi ne smelo biti. Odlika izobraženca naj bo namreč iskanje in doživljanje lepote kot skupnega izhodišča vseh vej izobrazbe in vseh specializacij. Tudi tistih brez diplom, a doseženih s srčnim nagnjenjem. Stele nam daje to vedeti. Brez posebnih, še posebej brez velikih besed.

Samo ovitek knjige je barven, a v takih odtentkih, da slovesnega notranjega črno-belega sprevođa v ničemer ne nakiči: pogled na večerno zarjo z domačega okna z umirajočim temnim nebom nad glavo in črnim obrisom Ratitovca spodaj – pomirjajoči uvodni akord v svetiščno notranjost. Kdor hoče, lahko imenuje **Večne lipe** tudi učbenik slovenstva. Je še kje deželna, se bo morda vprašal z avtorjem, kjer bi rajše živel kot tod?

Cena obeh knjig ni ne velika ne majhna, kaže pa staro resnico, da Slovencu za lepo in slovensko stvar ni žal denarja. Prestradana slovenska duša rabi krepilnih zalogajev.

Stanko Klínar

Alpinistične razgledi št. 35

Najprej smo bili vsi, ki smo radi prebirali AR, razočarani. Zvedeli smo namreč, da jih ne bo več. Na vprašanje »zakaj« ni bilo odgovora, kaj se je v resnici zgodilo, pa je predvsem stvar uredništva in njegove odločitve. Zdaj pa je feniks spet vzletel! Torej le ni bilo tako hudo, kot je bilo morda videti na prvi pogled: premalo denarja, ignoranca, razprtije, očitki s te ali one strani. Kot vse kaže in kot nam v uvodniku pripoveduje **Bine Mlač**, bo delo pri časopisu spet steklo v dobro vsem, ki jih alpinizem zanima nekoliko več kot le fizikturniško udejstvovanje.

K tej 35. št. AR bi težko pripisal kaj drugega kot to, da se je usmerila tja, kamor so stremele že vse prejšnje, k strokovnosti in pogledom v svet. Zgodovinsko razsežnost vsebine tudi v tej številki vzdržuje neumorni Bine Mlač, ki tokrat med »Pionirje alpinizma« uvršča brata **Tonija** in **Franza Schmidta**, zmagovita plezalca severne stene Matterhorna, prva dobitnika zlatih olimpijskih odličij med alpinisti.

Sicer pa naj tokrat opozorim predvsem na sposojeni intervju z legendo svetovnega alpinizma, z **Walterjem Bonattijem**, ki ga še posebej topla priporočam v branje mladim rodovom. Ne

le zaradi tega, ker ga starejše generacije bolje poznajo, ne le zaradi tega, ker jim je bil po **Hermannu Buhlu** največji vzornik, ampak zaradi njegovih premislekov o smislu alpinizma. Na marsikaj tega zdajšnji rodovi gledajo povsem drugače, vrednotijo drugače in tudi osmišljujejo drugače. Ta intervju je priložnost za soočanja.

Najpomembnejše v opombi k tej zadnji številki pa je tista vsebina, ki bralcem predstavlja najnovejše dosežke plezalne tehnike in opreme. Ne učbeniško, ampak visoko strokovno. **Mitja Košir**

Planinske akcije in postojanke

S približno enomesečno zamudo je konec januarja izšel koledar planinskih akcij za leto 1991 v Sloveniji in seznam slovenskih (in še kakšnih drugih) planinskih postojank, v tej brošuri z 48 stranmi pa poleg tega še marsikaj drugega, kar pride prav planinskemu popotniku in gorniku.

Planinska zveza Slovenije že več let zapored izdaja ob koncu vsakega leta za naslednje leto koledar prireditvev, v tem koledarčku pa je letos še marsikaj drugega. Letošnji koledarček bi bil pravzaprav lahko nekakšna planinska pratika: v njem je za vsak teden posebej natisnjeno, kdaj vzhaja in zahaja sonce, kdaj so kakšne lunine mene in na kateri dan v tednu pride določen datum v koledarju. Planinskih akcij širšega pomena, ki so jih Planinski zvezi prijavila planinska društva, je v letošnjem koledarju natisnjenih na prvi pogled manj kot prejšnja leta, zato pa je toliko daljši in dragocenejši seznam planinskih postojank v Republiki Sloveniji: poleg imena vsake postojanke in gore, na kateri ali pod katero stoji, so navedene njene nadmorske višine, planinsko društvo, ki jo upravlja, s polnim naslovom in telefonsko številko, na kateri je mogoče dobiti natančnejše podatke, naposled pa še režim obratovanja.

Za tiste, ki bi poleti nemara načrtovali planinarjenje po Bosni in Hercegovini, so v tej brošuri našteje planinske kočve v tej republiki, za najbolj množični del planinskega občinstva je natisnjen ilustrativno opremljen sestavek o kategorizaciji planinskih poti, transverzanci, ki jih je med planinci kar precej, bodo v brošuri našli seznam vseh (ali vsaj velike večine) slovenskih planinskih transverzal z njihovimi dolžinami v kilometrih, številom kontrolnih točk in naslovom informatorja, ki bo povedal podrobnosti o vsaki od teh poti posebej, tisti, ki bodo hodili po obmejnih gorah, bodo iz brošure zvedeli najpomembnejše napotke o gibanju v obmejnem pasu, za vsakega bralca pa bo zanimiv seznam publikacij, tudi zemljevidov, vodnikov in dnevnikov po transverzalah, ki jih ima na voljo Planinska založba Slovenije.

»Planinska pratika« je vsekakor zanimiva publikacija, ki bo marsikoga pomagala usmerjati po slovenskem planinskem svetu.

M. R.

društvene novice

V spomin na dr. Andreja Robiča

Dr. Andrej Robič

V življenju ni nič čudnega, da ljudje nenehno prihajajo in odhajajo. Toda kadar se poslovi nekdo izmed bližnjih znancev, sodelavcev ali svojcev, smo prizadeti in misli se kar same od sebe vračajo k skupnim doživetjem, k stvarim, ki so nas povezovala in katerih tok smo skupaj oblikovali, k dogodkom, ki smo jim bili priča...

Andrej Robič se je rodil v kmečki družini v Rutah ali Martuljku pod Karavankami, kot kraju danes pravimo zaradi napake nekega uradnika po 1. svetovni vojni. Že v najnežnejših letih se je otrokov pogled sprehajal po slikoviti Špikovi skupini, ki se drzno pne v nebo tako rekoč nad pragom Robičeve domačije. V ozadju pa mrmrajo in valove prostrani zeleni gozdovi, bogati vsakovrstne divjadi. Vsem tem mikom se Andrej ni mogel upreti, moral se je zapisati gorništvu in zeleni bratovščini in jim ostati zvest vse življenje.

Napol odrašččen je kot simpatizer doživljal obdobje NOB in mu kot aktivist prispeval svoj delež; svojo pripadnost osvobodilnemu gibanju je plačal tudi z jetništvom v zaporih v Begunjah.

Ko je spet prišel čas miru, se je Andrej najprej pomalem, nato pa vse več ukvarjal s hojo in plezanjem v gorah; razmišljal je tudi o bodočem

poklicu in se zapisal medicini. Svoje sile in zmožnosti je delil na plezanje, medicino in že tudi na reševanje v gorah. Bil je pač doma v kraju, kjer so bile gorske nesreče pogoste, reševalec z znanjem medicine pa še posebno dobrodošel. Nič čudnega potemtakem, če ga v času povojne reorganizacije GRS leta 1952 že srečamo v Komisiji za GRS pri Planinski zvezi Slovenije.

Tako se je namerilo, da se je jeseni 1955 s tedanjim načelnikom GRS **dr. Miho Potočnikom** kot delegat GRS udeležil prvega zasedanja Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR). Postal je član te organizacije in v njej zastopal jugoslovanske zdravnike GRS. Bil je njen aktiven član polnih 35 let, vse do konca leta 1989.

Tiste čase je Planinska zveza Slovenije pripravljala 1. JAHO in iskala primerne, v alpinizmu preizkušene in veščinah GRS utrjene zdravnike. Vodja odprave **Stane Kersnik** je Andreja z veseljem vključil v svoje moštvo. Poglavitna je bila slejkoprej Andrejeva dejavnost v GRS, kjer so se mu ponujale številne naloge. Brez pretiravanja lahko zapišem, da je bil z vsem srcem, z vso vnemo najprej in predvsem praktičen reševalec – zdravnik. Žal so naši arhivi preveč nepopolni, da bi kdorkoli lahko z gotovostjo povedal, v koliko akcijah je sodeloval in na koliko tečajih je predaval Andrej. Lahko pa rečemo, da jih je bilo zelo, zelo veliko.

Andrejeva matična postaja GRS je bila, ker je bil pač zaposlen v Trziču, postaja GRS Trzič. V tej mu dela ni nikoli primanjkovalo, kot zdravnik in član Komisije za GRS pa je sodeloval tudi v številnih akcijah, ki so jih vodile druge postaje GRS. Tako se je še zlasti namerilo potem, ko je pričela sodelovati z GRS tudi letalska enota milice s helikopterji. Andrej se je v teh plovilih dobro udomačil. V sedemdesetih in osemdesetih letih je bil pristanek helikopterja na trati pred njegovim domom v Rutah že kar nekaj vsakdanjega. V prostem času je bil najraje kje blizu doma, pa so ga piloti imeli tako rekoč pri roki, ko so leteli v akcije v Julijske Alpe ali kam drugam; radi so ga imeli v svoji navezi. Drug drugega so se privadili in si zaupali.

Sicer pa Andrej ni bil samo reševalec praktik, temveč tudi odličen organizator in uvajalec novosti, tako s srečanjem IKAR kot tistega, kar mu je uspelo zbrati po drugih poteh. Njegova široka mednarodna poznanstva so mu pri tem prišla še kako prav. Vse to ni ostajalo samo v krogih GRS; marsikaj je posredoval tudi širši javnosti.

Že od prvih začetkov, nekako od leta 1965 dalje, je zelo prizadevno in s pobudo sodeloval v pripravah na uvedbo reševanja s helikopterji organov za notranje zadeve in bil od ustanovitve naprej član podkomisije za letalsko reševanje, njen aktiven reševalec in svetovalec. V tem svojstvu je sodeloval tudi na številnih mednarodnih srečanjih letalskih reševalnih služb v Evropi in onkraj velike luže, v ZDA.

Zanimale so ga tudi druge stvari; tako je bil konec petdesetih let prav gotovo med prvimi poznavalci reševanja iz plazov. Nič čudnega

torej, če je v sodelovanju s Komisijo za GRS in postajo GRS Tržič že leta 1964 organiziral zaščitno smučišč na Zelenici z namernim proženjem plazov s težkim vojaškim orožjem. Dolga leta je bil predsednik tržiške občinske komisije za varstvo pred snežnimi plazovi.

Iluzorno bi bilo, če bi na tem prostoru hoteli zajeti in naštetih vse, kar je v več kot štiridesetih letih svojega dela v GRS postoril za njeno nemoteno delo in razvoj. Pri tem nikoli ni rinil v nepotrebno organiziranost. Po zgledu svojega vzornika, prvega predsednika IKAR **dr. Rudolfa Campella**, je bil za čimbolj neposredno, vendar odgovorno delo. Ogreval se je za neodvisnost in popolno akcijsko samostojnost GRS, seveda pa se ni izogibal sodelovanju, kadar je bilo to potrebno in je obetalo hitreše, lažje in boljše delo GRS oziroma prednost za ponesrečence.

Naš zapis bi bil seveda nepopoln, če bi v njem ne povedali nekaj besed še o Andreju – načelniku zdravniške podkomisije GRS.

Omenil sem že, kako je zvesto sledil novostim ter jih uvajal v našo vsakdanjost. Dosledno je izvajal doktrine IKAR, med katerimi naj omenim problematiko padca in visenja v vrvi ter vprašanje podhladitve in omrzlin. Znano je, da ni ostal samo pri ugotovitvah, saj je že v šestdesetih letih v akciji postaje GRS Tržič s toplo infuzijo rešil življenje podhlajeni planinki na Križki gori. Verjetno je bil to prvi uspešen poseg te vrste z rokami zdravnika GRS sploh. Veliko je razmišljal o izčrpanosti in s svojo zdravniško podkomisijo organiziral več strokovnih posvetov zdravnikov GRS v Sloveniji in Jugoslaviji, sicer pa je s kolegi tudi redno sodeloval in občasno z referati nastopal na mednarodnih posvetih zdravnikov GRS, ki jih je v Innsbrucku organizirala IKAR.

Članstvo GRS se bo strinjalo z ugotovitvijo, da

je kot načelnik zdravniške podkomisije GRS zahteval od slehernega reševalca čim večje znanje in kar najboljše obvladovanje večšin prve pomoči. Najbrž je tačas redek reševalec, ki si svoje »licence« prvega pomagalca ni priboril z zahtevnim izpitom pri strogem učitelju Andreju.

Naj zapis o gorskem reševalcu in zdravniku dr. Andreju Robiču zaključim z besedo zahvale vseh reševalcev kot tudi tistih, ki jim je v gorah priskočil na pomoč in reševal njihova življenja. V svojih delih bo še dolgo živel v našem spominu.

Pavle Šegula

Sodelovanje GRS Alpe-Jadran

V Trbižu so se 12. decembra lani sestali predstavniki gorskih reševalnih služb C.N.S.A.S. (Furlanija-Juljska krajina), ÖBRD (Koroška) in GRS (Slovenija). Sklenili so, da zaenkrat sodelovanja še ne bodo širili na vse dežele članice skupnosti Alpe-Jadran, vendar pa zainteresiranim tudi ne bodo ovirali možnosti vključevanja. Četudi je sestanek pomenil uvodni dogovor o sodelovanju, ki bo zajemalo predvsem izmenjavo izkušenj pri reševanju v gorah, koordinacijo za vodenje skupnih reševalnih aktivnosti ter vzajemno izmenjavo in šolanje reševalcev, so se sporazumeli tudi za vrsto konkretnih akcij. Tako so izmenjali podatke o delovnih frekvencah radijskih naprav, ki jih uporabljajo pri klasičnem in helikopterskem reševanju. Uporaba enotne frekvence zaenkrat še ni možna. Prizadevali si bodo za pridobitev le-te, in sicer v okviru projekta mednarodne komisije za reševanje v gorah IKAR. Izmenjali so stalne javne telefonske številke za prijavo gorskih nesreč (20–13 Furlanija-Juljska krajina, 140 Koroška

S srečanja GRS Alpe-Jadran (Foto: M. Kunšič)

in 92 Slovenija). Prav tako bodo vse policijske službe na mejnih prehodih na območju treh dežel opremili s seznami reševalcev bližnjih postaj GRS na obeh straneh meje. To naj bi omogočilo karseda hitro medsebojno pomoč v primeru nesreče večjega obsega ali v mejnem pasu. V prid boljšega medsebojnega spoznavanja reševalcev so se dogovorili za organizacijo smučarskih tekmovanj, in sicer vsako leto v drugi deželi. Prvo takšno tekmovanje bo marca letos na Nevejskem sedlu, pripravili pa ga bodo italijanski reševalci. Pri nas bo to tekmovanje za Koflerjev memorial in Vratih. Prihodnji sestanek predstavnikov gorskih reševalnih služb dežel Alpe-Jadran bo predvidoma novembra v Beljaku.

J. K.

Mednarodni lavinski tečaj

Prizadevni organizatorji iz Brunecka na Južnem Tirolskem so letos organizirali že dvanajsti lavinski tečaj, ki smo se ga poleg vodnikov s psi iz Italije, Avstrije in Nemčije udeležili tudi slovenski vodniki lavinskih psov.

Tečaj je bil v pravih zimskih razmerah na smučišču Kronplatz nad Bruneckom od 10. do 13. januarja. Stanovali smo v udobni koči na višini 2200 metrov sredi že prej pripravljenih plazišč z »grobovi«. Tečajniki smo bili glede na prej opravljene izpite razdeljeni v tri skupine; začetniki so na svojih plaziščih iskali po enega »zasutega«, nadaljevalna skupina dva, že izkušeni in dobro usposobljeni psi pa tri »pogrešance«. Šest inštruktorjev, med njimi tudi naša **Kogovšek in Kunaver**, je ves čas ocenjevalo delo psov in vodnikov, tako da posebnih izpitov ni bilo.

Na plaziščih so bili poleg ljudi-markérjev v grobovih zakopani tudi različni predmeti, ki pa jih pes ni smel nakazati, sicer je dobil kazenske točke, pa tudi čas je izgubljal. Upoštevali smo namreč teorijo, ki je IKAR sicer še ni potrdil, da je nakazovanje in izkopavanje predmetov (narhbitniki, smuči, osebna oprema ponesrečenca) izguba časa in energije psa. V praksi ti predmeti niso nujno blizu ponesrečenca in je zato mnogo

bolje, da pes išče samo ljudi. Pes namreč po vonju odlično loči človeka od njegovih predmetov in v moji, tretji skupini niti en pes ni nakazal predmetov, ki so bili zakopani tik pod površjem. Na vsakem plazišču smo imeli skopanih več »grobov«, štiri ali pet približno poldrugi meter globokih lukenj, tako da smo jih zaradi vonja ves čas menjavali. Ko smo markérje najmanj en meter globoko zakopali, smo plazišče še prehodili, da smo prekrili morebitno sled do »grobov«. Vodnik, ki pri zakopavanju ni sodeloval, je nato svojega psa poslal iskat in ga je usmerjal po plazu. V dvajsetih minutah je moral pes s kopanjem in lajanjem nakazati vse tri markérje.

Na lanskem tečaju smo na nočni vaji slovenski vodniki pokazali domačinom novost – skupinsko delo več psov na plazu, pri čemer se psi niso ozirali drug na drugega. Letos smo zato precej časa namenili »socializaciji« psov, navajanju psov na druge pse; rezultati so se zelo hitro pokazali. Zadnji dan so tudi domačini lahko poslali na delo več psov hkrati.

V Italiji vse strukture, ki se ukvarjajo z reševanjem v gorah, spadajo pod civilno zaščito; tako so zadnji dan na javni vaji sodelovali tudi gasilci in žandarmerija.

Vsi slovenski vodniki smo uspešno opravili izpite: eden izpit B, eden izpit C in trije izpit CR (tretji obnovljivi). Udeležbo na izredno koristem in poučnem tečaju sta nam omogočila štab Civilne zaštite iz Kranja in Komisija za reševalne pse pri Kinološki zvezi Slovenije, za kar se jima zahvaljujemo.

Zvone Korenčan

Vabilo na razstavo

Železničarsko planinsko smučarsko društvo »Bačka« iz Bačke Topole bo tudi letos pripravilo veliko razstavo planinskih fotografij in barvnih diapozitivov. To bo že deveta taka razstava po vrsti. Najmanjši format za fotografije, ki naj jih pošljejo tisti, ki želijo sodelovati, je 20 × 30 cm, format diapozitivov pa 5 × 5 cm. Vsak avtor lahko pošlje največ šest fotografij in šest diapozitivov. Dela je treba poslati do 20. marca letos, žirija bo dela pregledala 24. marca, razstava bo odprta od 19. do 26. aprila letos, 31. maja pa bodo avtorjem vrnila njihova dela. Pravico do sodelovanja na razstavi imajo vsi člani planinskih in planinsko smučarskih društev Jugoslavije in fotoamaterji Jugoslavije. Najboljša dela bo žirija nagradila in podelila eno prvo, dve drugi in tri tretje nagrade ter več priznanj.

17. zbor markacistov savinjskega MDO

V nedeljo, 27. januarja, je bil zbor markacistov savinjske območne skupine v planinskem domu na Gori Oljki. Zbralo se je 47 planincev, med njimi načelnik KZP pri PZS **Tone Tomše, Srečko Polanc** in tajnik MDO **Miro Žolinir**. Na zbor so bili povabljeni tudi predsedniki PD, toda udeležba je bila zelo slaba. Od 32 PD jih ima po kartoteki vsaj 22 planinska pota in od teh se

»Častni prstan« za Karla Kucharja

Karl Kuchar iz Beljaka, znani nekdanji beljaški vrhunski alpinist-plezalec, dolgoletni aktivist in organizator planinstva v Beljaku (OeAV) ter vsakoletnega (lani je bilo že šestindvajseto) Srečanja planincev treh dežel – Slovenije, Koroške in Furlanije-Juljske krajine in eden od častnih predsednikov teh srečanj je letošnjega januarja prejel visoko javno častno priznanje mesta Beljaka (Vil-lach), »častni prstan«, za svojo vzorno skrb za alpski botanični vrt na Dobraču.

Bil je vedno velik častilec Juljskih Alp in prijatelj slovenskih planincev. Iskreno čestitamo!

Dr. M. P.

jih je udeležilo zbora le 13 (59 oziroma 40 odstotkov).

Poročilo in načrt dela je podal vodja območne skupine **Florjan Nunčič**, ki je po burni razpravi moral prevzeti delo še za eno leto; nihče ne želi opravljati tega dela, čeprav imamo 63 izšolanih markacistov. V nalogah za leto 1991 je obnova Kopinškove poti na Ojstrico in popravilo poti na Okrešelj mimo slapa Rinke. Tudi v tem letu bomo morali še dopolnjevati kataster poti in označevati zahtevnost poti na izhodiščih (posebne table). Sestali se bomo še enkrat na začetku sezone ter obnovili naloge in znanje.

B. J.

Izlet skoraj v neznano

Ruški planinci smo prehodili veliko poti po Sloveniji, Jugoslaviji in po vsej Evropi. Na teh izletih smo doživeli marsikaj prijetnega in zabavnega.

Najbolj mi je ostal v spominu avtobusni izlet iz Ruš do Šmartnega ob Dreti. Pripeljali smo se do Partizanskega doma na Čreti, od Črete do Šmartnega ob Dreti pa sta nas vodila brata planinca Matevž in Polde, sicer domačina iz teh krajev, ki pa sedaj živita v drugih krajih.

Ko smo pešačili po hribih gor in dol, se naenkrat nista mogla orientirati do svojega rojstnega doma; poti so bile namreč zaraščene in brez vsake markacije, saj to niso planinske poti. Na svojem rojstnem domu sta že vnaprej organizirala in pripravila pijače in jedi za ves avtobus ruških planincev, kar naj bi bilo presenečenje izleta.

Še vedno čez 100 000 planincev

Konec lanskega leta je štela slovenska planinska organizacija, Planinska zveza Slovenije, 102 453 članov, kar je za 11 754 manj kot konec leta 1989, ko je bilo v PZS vpisanih 114 207 članov. Članov je bilo lani skoraj 8000 manj kot leto dni prej, mladine 741 manj in mladih planincev (ki so se prej imenovali cicibani) 3178 manj. To pravzaprav sploh ni katastrofalno, saj so v zgodovini slovenskega planinstva znana takšna nihanja.

PV 1906–1991

V prvi letošnji številki PV sem med drugimi zanimivostmi prebral novice iz leta 1906. Prav zanimivo je bilo opozorilo na gospoda **A. Knafelca** z njegovo skupno višino. Tudi sam sem bil lani v hribih 83-krat, pa ne sežem niti do 80 000 metrov (samò v opravičilo: desno roko sem imel dobrih osem mesecev v longeti, sem pa z levico pridno nabiral zdravilna zelišča). Imam pa drugačen rekord. Fotoaparat je moj redni spremljevalec in od leta 1976 se mi je do danes nabralo dobrih 1100 čudovitih slik z mojih potepanj po hribih in gorah.

Stane Krempuš-Stanc

Po tej hoji naprej in zopet nazaj sem se skupaj s še tremi po naključju ali po instinktu odločil, da grem svojo pot do avtobusa, ki naj bi nas čakal v vasi Šmartno ob Dreti, čeprav nismo vedeli ne kod ne kam; vedeli smo le, da moramo priti v dolino.

Dani in trije Jožeti smo najprej prišli do Lovskega doma nad Šmartnim. Vsak je imel svoj nahrbtnik z jedačo in pijačo – na našo srečo in na nesrečo naših žena, ki so ostale s skupino in vodičema: bile so brez vsakega sendviča, brez pijače in brez denarja. Ko je skupina malicala, so se oddaljile od skupine, ker niso imele kaj malicati. To zadrego je prva opazila Marica, žena vodiča Poldeta, in jim prinesla po en sendvič, saj je hoja trajala štiri ure. Od takrat naše žene vedno same nosijo svoje nahrbtnike in svojo najnujnejšo malico. Tudi nekaj denarja imajo vedno pri sebi; za vsak primer, pravijo.

Malo naprej smo v gozdu srečali prijazno gospo in gospoda, ki sta sekala fižolovke. Gospa nam je točno opisala pot od Lovskega doma do Rovt. Čeprav steze niso bile vidne, smo zadeli svoj cilj.

Ko smo prišli do ceste, po kateri bi naj prišla naša skupina planincev (vedeli smo, da jih še ni bilo), smo v skladovnici bukovih drv našli primerno poleno, nanj napisali »Lep pozdrav ruškimi planincem – mi smo že tu!« in ga pustili sredi kolovoza. Nanj smo se tudi vsi štirje podpisali in šli naprej proti cilju – avtobusu. Ko smo prišli do daljnovega, sem predlagal, da gremo v dolino po najbližji poti, pod električnim vodom, kar smo tudi storili.

Pot nas je vodila tudi mimo kmetije, za katero pa nismo vedeli, da je rojstna hiša naših dveh bratov vodičev. Na dvorišču hiše smo videli znan obraz Rušana in ga vprašali, kaj tukaj dela. Rekel nam je, da je njegova žena od tukaj doma in da čaka na prihod ruških planincev, za katere imajo pripravljeno pravo pojedino in veselico...

Ker se je dogovorjena ura odhoda avtobusa bližala, sem ga vprašal, koliko časa potrebujemo do Šmartnega ob Dreti. Rekel nam je, da »približno 20 minut, če vredi stopiš«. Šele potem nas je vprašal, če nismo mogoče iz skupine, ki jo vodita Matevž in Polde. Pritrdili smo in rekli, da smo izvidnica, glavnina pa da še pride. Seveda smo ostali pri gostiteljih in čakali na prihod ostalih udeležencev izleta; tukaj pa nismo bili ne žejni ne lačni, kajti vsega je bilo veliko – prava pojedina domačih dobrot.

Po treh urah čakanja je naša karavana končno prispela. Najhuje je bilo, ko so prišle žene, saj smo bili vsi štirje že krepko v rožicah.

Ko je prispel še prijatelj Tone, je prinesel tisto poleno, ki je bilo na cesti z našim sporočilom in podpisi. To poleno je vzel s seboj na avtobus in ga odpeljal domov v Ruše. Mogoče ga ima za spomin še danes.

Izletov je bilo veliko, veliko je tudi spominov. Ta, ki sem ga opisal, mi je najbolj ostal v spominu: mogoče zato, ker je bila prijetna družba, lepo vreme, lepo okolje in prisrčen sprejem na domačiji naših vodičev Matevža in Poldeta.

Jože Dvornik

Lavričeva koča na Gradišču

Lavričeva koča na Gradišču

Ponovno, tokrat veliko bolj natančno, sem pregledal vse letnike Planinskega vestnika in Obvestil PZS; želel sem izpopolniti podatke za drugo izdajo Vodnika po planinskih postojankah v Sloveniji. V Obvestilih št. 6, letnik 1988, sem v sestavku takratnega tajnika PZS **Aleksandra Čičerova** o društvenih zanimivostih zasledil podatek, da PD Šentvid pri Stični obnavlja kočo na Gradišču. Ker te koče ni v uradnem seznamu planinskih postojank PZS, sem se povezal s predsednikom PD **Maksom Jerinom** in ugotovil marsikaj zanimivega. Kočo sem dvakrat tudi obiskal in se pogovarjal s predsednikom in njegovimi sodelavci.

Lavričeva koča (510 m) stoji tik pod vrhom hriba Gradišče nad Stično v bližini cerkve sv. Miklavža, ki se prvič omenja leta 1250. Na hribu je bilo gradišče že v prazgodovinski dobi.

PD Šentvid pri Stični je leta 1987 na občnem zboru sklenilo, da prevzame od Avto-moto društva Šentvid nekdanjo Lavričevo lovsko kočo na Gradišču za namenom, da jo obnovi za planinske namene. Jeseni 1987 so obnovili ostrešje in ga prekrili z novo streho. V naslednjih dveh letih so pod ostrešjem postavili leseno kočo in jo opremili. V okolici so postavili mize in klopi. Kočo so odprli 1. maja 1990; poimenovali so jo po **Jožetu Lavriču** (1898–1967), podjetniku iz Šentvida pri Stični, velikem ljubitelju narave in ustanovitelju lovske družine v tem kraju.

Z Gradišča je lep razgled. Na jugovzhodu se na obzorju vidijo Gorjanci, pred njimi pa se razprostira obširno Dolenjsko gričevje. Na južni strani je v bližini ravan Stiškega kota z Ivančno gorico in dolino Višnjice z Muljavo, dolina reke Krke, nad njo pa hribovje v Suhi krajini s Ciganovim vrhom; naprej se zvrstijo Mala gora, Kočevski Rog, Stojna in Goteniška gora, desno od nje pa se za Notranjskim hribovjem dviga Snežnik. Proti jugozahodu vidimo v bližini Polževo in Kurešček, zadaj pa Javornike. Na druge strani zakriva razgled bližnji gozd.

Najbližja dostopa na Gradišče sta od železniške postaje Ivančna gorica po označeni poti skozi Vir, 1 uro in 15 minut, ali od avtobusne postaje v Stični, odkoder je le 30 minut. Gradišče s cerkvijo sv. Miklavža in Lavričevo kočo se iz *Ivančne gorice lepo vidi*.

Z Gradišča lahko nadaljujemo pot čez Obolno, Trebeljevo in Prežganje do Planinskega doma na Jančah, do koder bomo hodili 5 ur in pol, od tod pa se lahko spustimo v uri in pol do železniške postaje v Jevnici ali Lazah. Druga možnost je, če z Gradišča gremo čez Pristavo do gradu Bogenšperk (3 ure hoje), od tod pa se spustimo v bližnje Šmartno pri Litiji do lokalnega avtobusa, s katerim se prepeljemo do železniške postaje v Litiji.

Marljivi člani PD Šentvid obljublajo, da bodo pota iz Ivančne gorice in do priključka na Badjurovo krožno pot, po kateri pridemo na Obolno in naprej na Janče ter do gradu Bogenšperk, dobro označili že letošnjo pomlad. Tak planinski izlet, ki za hojo ni naporen, bo zlasti primeren za pomlad in zgodnjo jesen, ko je še daljši dan. Železniške zveze iz Ljubljane proti Ivančni gorici in iz Litije, Jevnice in Laz so ugodne.

Pridite obiskat ljubko kočo in se sprehodit po lepi dolenjski pokrajini!

Jože Dobnik

Priznanja ob obletnici IPP

Ob 40. obletnici dela HPD Željezničar iz Zagreba in 20. obletnici dela v Istri (Čičarija) in predvsem na IPP (Istrski planinski poti) od Slavnika do vrha Učke so bila podeljena priznanja Obalnemu planinskemu društvu iz Kopra, hotelu Adria iz Ankarana, **Lazarju Čendaku** iz Jelovice, **Milki Poropat** iz Dan, **Grgu Poropatu** iz Trstenika, **Stjepanu Živkoviću** iz Račje vasi, **Josipu Šverku** iz Lanišča, MZ Brgraduac, železniškim postajam Podgorje, Rakitovec, Buzet in Lupoglav, **Josipu Zlatiču** iz Sluma, **Anteju Zlatiču** iz Klenovščaka, občinam Buzet, Pazin in Koper, pazinski škofiji, **Ivanu Brajkoviću**,

PD Glas Istre iz Pulja, PD Opatija in Orljak iz Opatije, občinskemu odboru planinskih društev z Reke in Istravinu z Reke.

Poleg priznanj vsi ti zaslužijo tudi zahvalo za dosedanje pomoč in sodelovanje v minulem obdobju. Med letoma 1972 in 1976 je namreč prišlo v Istri do zastoja planinstva, tudi zaradi nasprotovanja tedanjih oblasti temu gibanju. Vendar so predvsem omenjeni in še nekateri drugi, tudi upravi železnic iz Ljubljane in Zagreba in nekateri odgovorni v občinah Koper, Labin in Buzet, šli planincem toliko na roke, da so lahko nadaljevali delo. V posebno zadovoljstvo nam je bilo, ko smo med 11. in 13. januarjem letos osebno izročali ta priznanja: povsod so nas prijazno sprejeli in se nam zahvaljevali za naše planinsko delo v Istri. Ob 1. maju letos pa imamo v načrtu skromno slovesnost na Poklonu ali Brgudcu za vse pohodnike, ki so doslej prehodili IPP (več kot 1750 planincev) ter domačine iz slovenske in hrvaške Istre.

Josip Sakoman

Fotografije z Badjurove poti

Planinsko društvo Litija želi izdati razglednico z motivi z Badjurove krožne poti, zato vabimo vse, ki imajo kvalitetne dia posnetke z motivi z Badjurove krožne poti, da jih do 30. 5. 1991 pošljejo na naslov:

Planinsko društvo Litija, p.p. 16, 61270 Litija
z oznako: »Za foto natečaj«.

Še posebej smo zainteresirani za motive kontrolnih točk Badjurove krožne poti: Ostreža, Tisja, Bogenšperka, Javorja, Pristave, Obolnega, Janč, Miklavža, Zg. Slivne, GEOSSA in Zasavske gore.

Posnetki so lahko iz vseh letnih časov.

Med prispelimi posnetki bo posebna komisija izbrala najboljše in z lastniki dosegla dogovor o odkupu in objavi, ostale pa bo vrnila pošiljateljem, zato ne pozabite pripisati svojega naslova.

Upravni odbor PD Litija

Planinski pohodi, posebno zimski

V Savinjskem MDO v zimskem času organizirajo pohode. Tako je prvi že na drugi dan novega leta na Dobrovlje v organizaciji in izvedbi PD »Dobrovlje« iz Braslovč (začetek leta 1985, leta 1990 pohodne izkaznice). Potem je planinski pohod z Rogle na Osankarico – oziroma prej v obratni smeri. Drugo nedeljo je pohod krajanov v Marijo Reko. Tretjo nedeljo v januarju je pohod pod geslom »Zdravju naproti« v organizaciji PD Polzela (20. 1.).

O planinskih pohodih bi kazalo kaj več zapisati.

Pohod je organizirano in vódeno dejanje z večjo udeležbo različno pripravljenih pohodnikov. Med njimi so običajno neznanji udeleženci, kar je precej drugače kot na društvenem planinskem izletu. Za pohod je javen razpis, ki mora med drugimi vsebovati tudi pogoje udeležbe (oprema, telesna pripravljenost, čas hoje...). O letošnjem pohorskem pohodu so mnenja različna, morda pa je le res, da so bile markacije

marsikje pomanjkljive, posebno na razpotjih. Del Pohorja ima celo zimske markacije – za smučarje. Toda tudi markacije in karto je potrebno znati brati, če smo že pozabili na sodoben vodnik. Dostop na Marijo Reko gre po poti, ki si jo izbereš sam, do Počivalnika sta dve poti, naprej pa ena. Letos je bil pohod prvič brez prijav na začetku.

Pohod »Zdravju naproti« je vóden vsaj po tistem delu (posebej navedeno v razpisu), kjer ni markacij. Gre po nadelanih vaških poteh – tudi do kolena v celec! Toda objave razpisa v treh naših časopisih so sila različne, čeprav so iz istega vira. Naj mi bo vsaj tu dovoljeno dopolniti, da je bil deveti pohod že tretjič iz Paške vasi (vsako leto z druge železniške postaje). Letos se ga je prvič udeležilo 80 (vpisanih), ostalih je bilo 145, devet pa jih je opravilo vseh devet pohodov; približno enako število jih je bilo drugič, tretjič in četrtič.

Bomo drugo leto še šli po Pohorju (saj bomo pozabili na letošnjo večurno hojo) ali bomo pohod prestavili, kot so se letos smučarji predstavili k Arehu? Bomo bolje vzdrževali naša planinska pota z oznakami in smernimi tablami, bomo križišča vendarle enkrat začeli skrbneje in vestneje označevati? Se bomo učili orientacije in uporabe karte in kompasa, da bomo znali, ko nam bo to res potrebno? Bodo vodniki prej utrli gaz množici, da bo spet varno prišla na cilj – in ob pravem času? Ali se nismo tako učili na seminarju za vodnike? Pa še s prevozom so težave: vsi avtobusi niso prišli na Osankarico. Morda bi prestavili traso pohoda tako, da bi bil lažji dostop z vozili, hoja pa naj kar ostane. Traso poti bo treba najti in dobro označiti! Enkrat smo že šli iz Oplotnice na Osankarico in nazaj; mi smo zmogli, avtobusi pa ne.

B. J.

Prijatelji Ratitovca

Iz planinskega društva Železniki sporočajo, da so se ob novem letu odločili popestriti svojo planinsko dejavnost in so med drugim začeli akcijo »Prijatelj Ratitovca«. Cilj te akcije je ponuditi primerno obliko rekreacije čim širšemu krogu ljudi. Akcija ima tekmovalni značaj: planinci naj v enem koledarskem letu pridejo čim večkrat na Ratitovec. Vpisna knjiga je v zimskem času v zimski sobi v mali koči na Ratitovcu, ki je stalno odprta, v času sezone jo bo imel oskrbnik koč, v knjigi pa so vsa podrobna navodila o akciji.

Kot potrdilo o vzponu se šteje lastnoročni vpis in podpis udeleženca »tekmovalnja« v posebno vpisno knjigo. V enem dnevu se vsakdo lahko vpiše le enkrat. Vpise bo pregledovala posebna komisija, in sicer občasno med letom in redno ob koncu leta. Vsak nepravilen vpis v knjigo (nepravilen datum itd.) se kaznuje z diskvalifikacijo »tekmovalca« za tekoče leto. Vpisi, ki ne bodo lastnoročni, ne bodo upoštevani. Vsak, ki se želi udeležiti akcije, mora ob prvem vpisu v knjigo vpisati tudi svoj naslov in rojstne podatke. Rezultate bodo vsako leto razglasili na občnem zboru PD Železniki.

(Obvestila PZS)

Koča na Kriški gori – na bone

Člani PD Križe so zadnje nedeljo v januarju, 27. januarja letos, na dan 4. zimskega trimskega pohoda na Kriško goro, začeli zbirati denar za obnovo koče na Kriški gori. Akcija bo v obliki prodaje bonov v vrednosti po 150 dinarjev: kdor bo kupil bon, bo imel v postojankah PD Križe eno brezplačno nočitev, kupon pa bo možno vnovčiti do konca leta 2000. Vrednostni bon je mogoče kupiti v postojankah kriškega planinskega društva na Kriški gori ali v zavetišču v Gozdu ter na različnih srečanjih planincev, določeno število pa naj bi jih solidarnostno odkupila slovenska planinska društva. Boni so na voljo tudi v pisarni PZS v Ljubljani.

Na slavnostni del začetka te akcije so kriški planinci povabili tržiškega župana **Petra Smuka**, ki je v nagovoru orisal delo društvenih članov pri obnovi koče in načrt do leta 1993, ko naj bi kočo ob stoletnici SPD-PZS predali namestu. Pri tem je obljubil širšo pomoč občine Tržič pri obnovi koče. Predsednik PD Križe **Ivan Likar** je nato župana povabil na prodajno mesto, kjer sta kupila prva dva bona te akcije. Ob zdravici sta si zaželela, da bi akcija uspešno prdrila v širšo javnost in da bi čimprej zbrali prepotrebna sredstva za obnovo koče.

PD Križe bo na kraju, kjer so leta 1953 postavili leseno kočo, zgradilo nov zidan objekt z dvema gostinskima prostoroma in kmečko pečjo v pritličju ter s sobami in skupnimi ležišči v nadstropju. Lani je članom društva uspelo podreti del koče (salon), skopali so klet, pozidali nosilne in predelne stene, zabetonirali ploščo, napeljali

elektriko in vodovodno instalacijo ter položili keramiko. Do konca leta so končali dela v kleti, poleg tega pa so posodobili kuhinjo in zabetonirali 15 kubičnih metrov veliko triprekatno greznico.

Pri tem so opravili več kot 3100 delovnih ur in po tovorni žičnici iz Gozda prepeljali več kot 72 ton gradbenega materiala. Po predračunu so vrednost del ocenili na 756 000 dinarjev, ker pa so delali sami, so vse skupaj naredili za 300 000 dinarjev. Pri tem jim je PZS pomagala s tremi odstotki, tržiška športna zveza pa s 15 odstotki denarnih sredstev. Letos načrtujejo podiranje še preostalega lesenega dela koče; vse skupaj bodo pozidali do strehe, kočo pokrili in uredili pritličje. Vrednost letošnjih del naj bi bila 75 000 nemških mark. Koča naj bi med gradbenimi deli

normalno obratovala, kajti s prometom obeh postojank, s prostovoljnimi delom, z boni za obnovo koče ter z dotacijami PZS in Športne zveze Tržič računajo, da bodo zbrali dovolj denarja in uresničili načrt.

Aleš Pangeršič

Izlet po Črni gori

Planinsko društvo Zlatarne Celje organizira od 27. julija do 5. avgusta letos avtobusni planinski izlet v Črno goro. Tokrat je program spremenjen in ne zajema durmitorskega pogorja. Spoznali bomo drug del zanimive Črne gore (Komovi, Bjelasica in Sinjevina) in narodni park Biogradska gora.

Morda bo letos še zadnja priložnost za splavarjenje po reki Tari, ker so ponovno veliki apetiti pri elektrogospodarstvu BiH in Črne gore o izgradnji HE »Buk Bijela«, tako da bi bila potopljena reka Tara in njen kanjon: s pregraditvijo reke Drine bo akumulacijsko jezero potopilo naravne tokove reke Drine, Pive in Tare.

Prijave do 15. aprila 1991 pri Planinskem društvu Zlatarne Celje na telefon 063/31 711.

Predsednik PD
Roman Turk

Zdovčevi pobi in dečve na Uršlji gori

Koroški planinci so se 19. in 20. januarja že enajstič množično udeležili kulturnih srečanj na Uršlji gori. Planinski dom, »najvišji kulturni dom v Sloveniji«, je bil nabito poln prijateljev kulture v naravnem okolju. Sobotno sonce je pozdravljalo Vresovce s Prevalj, ki so prijateljem pripravili pester program s svojega bogatega repertoarja. Melodije so povezovali stih domačih pesnikov in prozni odlomki koroških pisateljev.

Nedeljski program so pripravili poustvarjalci iz idilične Koprivne, doline ob vznožju Pece. Olševce in Raduhe. Predstavili so nam domači kraj zgodovinsko in kulturno. Na **Zdovčevi** kmetiji goji že drugi rod družinsko petje. Gospodar in njegvi štirje bratje, ki so si ustvarili lastna gnezda od Črne do Raven, so že večkrat nastopili in z ubranim petjem razveseljevali Korošce. Zdovčeve štiri hčerke kljub mladosti že lep čas tudi pòjejo. Njihovi nežno ubrani in mili glasovi so v planinskem domu prevzeli poslušalce in predramili v njih najlepša čustva, ki so jih spremljala še ob vrnitvi v realnost dolinskega vsakdana.

Škoda, da ni takih družin več in škoda, da lepi trenutki tako hitro minejo. Planinci bomo še naprej iskali harmonijo narave in kulture in s tem bogatili svoja življenja.

Ivanka Komprej

400 planincev SCT na vrhovih

Planinci, združeni v planinskem društvu SCT, smo tudi minulo leto uspešno premagovali težavno poti na vrhove domačih in tujih gor. Opravili smo več kot po dva vzpona na mesec. Če ne štejemo vzponov naših alpinistov, ki so preplezali marsikatero zahtevno smer doma in

v tujini, se nas je povzpelo na gorske vrhove kar štiristo.

Najbolj obiskan je bil zagotovo Snežnik, saj se je tradicionalnega zimskega pohoda nanj udeležilo kar 80 članov društva. Najlepši pa je bil zagotovo vzpon ob jeklenicah na Tofano di Mezo, 3244 metrov visok vrh v italijanskih Dolomitih. Najvišje so bili udeleženci odprave na Kavkaz; povzpeli so se na vrh Elbrusa. Tako je bilo lani; kako pa bo letos? Veliko je vrhov, ki bi si jih bilo vredno ogledati od blizu. O tem, kam bodo letos namerili planinski korak, so se pogovorili na rednem letnem občnem zboru 20. februarja, ko so si ogledali tudi diapozitive z nekaterih lanskih tur.

(glas kolektiva)

40 let PD Brežice

Tik pred koncem lanskega leta so planinci iz Brežic praznovali 40-letnico svojega delovanja, pred tem pa izdali kar zajeten, več kot 70 strani debel zbornik »Naših 40 let«, ki ga je uredila **Francka Pečnik**.

V poročilu PD Brežice za leto 1951 je zapisano, da je društvo obstajalo že pred zadnjo vojno, po osvoboditvi pa je pobuda nekaterih predvojnih članov, da bi obnovili društvo, naletela na slab odziv, posebno pri mladih, ki so se bolj posvečali drugim fizikalurnim panogam. Starejši planinci so bili včlanjeni v PD Krško, to društvo, posebno še takratni predsednik **Jože Košorok**, pa je spodbujalo brežiške planince, da bi ustanovili lastno društvo. Poleti leta 1950 so v Brežicah res ustanovili planinsko društvo, vendar o teh pripravah in ustanovitvi ni nobenih zapiskov, pač pa obstaja zapisnik prve odboro-ve seje, ki je bila 13. decembra 1950. Iz tega zapisnika je razvidno, da je bila seja namenjena pripravam na prvi občni zbor, ki je bil 28. decembra 1950. Za predsednika so izvolili **Ignaca Poljanška**, za tajnika **Emila Bevca**, za blagajničarko **Ivo Stiplovšek**, za gospodarja pa **Ota Oršaniča**. Doslej se je v tem planinskem društvu vrstilo deset predsednikov; sedanja predsednica je od leta 1982 **Marija Veble**.

V zborniku, ki so ga izdali ob 40-letnici društva, so predstavljeni nekateri najzaslužnejši društveni člani, predvsem odborniki, ter malone vse društvene dejavnosti, od skrbi za planinske poti, ki jih ima v oskrbi društvo, do društvenih planinskih zabav in silvestrovanj. Nemara je treba vsaj omeniti delček razmišljanja sedanje predsednice, ki piše, da se članstvo v PD Brežice resda vsako leto nekoliko poveča, vendar »ne moremo biti zadovoljni, da je v društvo vključenih le 3,80 odstotka prebivalcev naše občine; skoraj dve tretjini članstva so pionirji in mladinci«. Piše tudi, da »smo se člani upravnega odbora in posamezniki trudili, da bi zaživele planinske skupine v večjih delovnih organizacijah in v društvu upokojeincev. To naše prizadevanje ni imelo trajnega uspeha, zato se bomo še potrudili, saj se miselnost ljudi le počasi spreminja.« Okrogle društvene obletnice so, kot kaže tudi ta primer, koristne med drugim zato, da kdo zbere društveno kroniko. Za prihodnje rodove je s tem opravljen kar koristno delo. **M. R.**

Nad Zeleno dolino

Še vedno nas privlači ta okrogla vzpetina s cerkvijo z dvema zvonikoma nad Savinjsko oziroma Zeleno dolino, kot so nam jo prekrstili celjski mlekarji. Vreme je bilo lepo in sončno, a nič kaj radodarno z vidljivostjo na okoliške planine. Čeprav nam ta presneta megla, ki jo »proizvajajo« v Šoštanju, še dihati ne pusti do polnih pljuč, smo vztrajni in se »jajčnega pohoda« še kar množično udeležujemo – 21. januar je dan sv. Neže, ki po starem ljudskem pregovoru kuram rit odveže. Tako vsak pohodnik dobi trdò kuhano jajce in čaj – brezplačno, dobre volje pa nam itak nikoli ne zmanjka. Dom na Gori Oljki oskrbuje PD Polzela in njihova je zamisel o jajčni nedelji, jeseni pa o kostonjevi. Vmes je veliko dogodkov, oskrbnik je vedno odprtih rok in širokega nasmeha – in tudi to je nekaj, kar nas vleče na tisti hrib.

Stanč

Zimski trimski pohod

Letošnjo zadnjo januarsko nedeljo je PD Križe uspešno izpeljalo 4. zimski trimski pohod na Kriško goro. Iz izhodišč v Križah in na Golniku je pohodnike vodila pot mimo vasi Gozd na vrh Kriške gore, kjer je bila kontrolna točka z vpisom in evidenco trimskega pohoda. Pohodniki, ki so se letos prvič udeležili te prireditve, so dobili izkaznico in bronasto priponko. Na novo se je vpisalo 275 pohodnikov, 125 pa jih je prejelo srebrno priponko za tretji obisk. Četrtega zimskega trimskega pohoda se je tako udeležilo skupaj 709 pohodnikov, v evidenci vseh štirih pohodov pa je vpisanih 1410 pohodnikov.

Aleš Pangeršič

Mala oglasa

Oddam Planinske vestnike, nevezane, od leta 1954 dalje. Pokličite, prosim, na telefon 062/212-076 med 19. in 20. uro vsak delovnik.

Marija Zajdela

Urejam Planinske vestnike, da jih bom dal vezat, pa sem ugotovil, da mi manjkajo posamezne številke nekaterih letnikov. Manjkajo mi naslednje številke: 1963/10, 1966/9, 1968/6, 8, 11, 1981/5 in 1988/2. Prosim lastnike teh števil, ki jih ne potrebujejo, da mi jih prodajo.

Janez Kern, Ane Zihert 2,
61000 Ljubljana

Mali oglasi zastoj!

Nekajkrat smo v Planinskem vestniku že zapisali, pa naj spet ponovimo: naročniki in bralci naše revije imajo v PV male oglase zastoj. Seveda gre izključno za takšne male oglase, ki zadevajo gorniško udejstvovanje: prodaja in nakup planinske opreme, izgubljeno-najdeno v gorah, planinska literatura, informacije o planinstvu v najširšem smislu. Nemara je vredno izkoristiti to priložnost.

Učinek tople grede

Zelo očitno je, da prihaja do degradacije narave pred našimi očmi. Opozorila prihajajo z vseh strani sveta. Izginjajo sloni, nosorogi, ogrožene so ptice, novozelandski kiwi je delikatesa ovčarskim psom (The Economist, 17.–23. marec 1990). Spremembe pa doživljajo tudi ledeniki. Kar tri četrtine svetovnih zalog sveže vode je shranjenih v ledu. Le droben del te ogromne količine je shranjen v alpskih ledenikih. Vodo iz ledenikov uporabljajo za proizvodnjo električne energije, namakanje in gašenje žeje milijonom ljudi po svetu. Ledeniki pa pomenijo tudi sporočilo iz davnine – to so ostanki ledene dobe – ter veliko turistično zanimivost, zato je razumljivo, da so nad njihovim zmanjševanjem zaskrbljene vse države, ki ledenike še imajo.

V skrbi za ledenike prednjačijo Švicarji, ki imajo praktične razloge, da proučujejo ledenike. Začetki segajo v leto 1880, ko so prebivalci kantona Vaud sprožili pravni spor zoper kanton Ženevo, ki naj bi zaradi nedovoljenega spreminjanja sistema odvajanja voda povzročil velike poplave. Ženevčani se seveda niso dali in so na pomoč poklicali geologa, ki je dokazal, da so velike poplave nastale zaradi taljenja ledu v bližnjih gorah.

Švicarski ledeniki pokrivajo 342 kvadratnih kilometrov površine. Ves hidroelektrični sistem sloni na ledenikih. S proučevanjem ledenikov naj bi glaciologi napovedovali morebitne katastrofe (plazove ledu, podore in poškodovanja jezer, poplave) in tudi predlagali načine zavarovanja pred takimi katastrofami.

Led vsebuje ogromno podatkov o preteklih klimah. Zato so začeli spremljati tudi spremembe zaradi ogrevanja ozračja (učinki tople grede).

Ledeniki pomagajo pri ugotavljanju klime zadnjih sto let. Podobno kot proučevanje nekaterih vrst iglavcev* tudi proučevanje ledenikov potrjuje tezo o ogrevanju ozračja. Podatki kažejo, da

se je debelina alpskega ledu od leta 1850 zmanjšala za polovico, posledice umika pa so dobro vidne: ogromni skalni bloki, glina in pesek, ki ju je odlagal ledenik v ledeniški strugi. Če so napovedi točne, da se bo namreč povprečna temperatura na Zemlji dvignila za 2 do 6 °C, bodo evropski ledeniki gotovo močno prizadeti. Povrhu so evropski ledeniki blizu točke topljenja (led na Antarktiki ima bistveno nižjo temperaturo in je v manjši nevarnosti). Količina letnih padavin in poletne temperature zraka krojijo usodo naših ledenikov.

Švicarji ugotavljajo, da bi dvig povprečne temperature za tri stopinje C pomenil, da bi se njihovi ledeniki umaknili za 200 metrov. Umik snežne meje bi odrezal od zaledja tudi številne manjše ledenike, zmanjšala pa bi se tudi pokritost tistih območij s snežno odejo, ki so smučarsko zanimiva. Predvidevajo, da bi se obdobje pokritosti s snežno odejo zmanjšalo za en ali celo dva meseca. Gre za območja na 1500 metrih nad morjem (recimo Krvavec in Velika planina). Mi pa še zmeraj razmišljamo o slovenskem smučarskem eldoradu!

Manj vidno, pa nič manj nevarno bo taljenje zamrznjenih površin, predvsem pobočij, kar bi lahko povzročilo drsenje zemlje in poplave (pčim. Valtellina v Italiji leta 1987).

S svetovnimi zalogami ledu se ukvarjajo tudi Združeni narodi (UN Environment Programme's global environment-monitoring system), ki zbirajo podatke iz tridesetih držav. Toda to še zmeraj ni celovit monitoring; manjkajo podatki za Turčijo, Iran, Afganistan, Sovjetska zveza pa ne daje uporabnih podatkov.

Mi imamo Triglavski ledenik ali Zeleni sneg. Pa še ledenik pod Skuto. Vse manjša sta. Na starih razglednicah iz leta 1924 je bil Zeleni sneg prav grozljivo razpokan. Danes le še rdeče črte označujejo, do kje je segal in kako mogočen je bil. Če se bo tako gredo (in vse kaže, da se bo), bo tudi na Kredarici kmalu raslo grmovje.

Aleksander Čičerov

* The Economist, 18.–24. avg. 1990, Ringing the changes, str. 77.

Triglavski ledenik leta 1924: to je bil čisto pravi ledenik z mogočnimi razpokami

Planinski vestnik že skoraj célo stoletje beleži zgodovino slovenskega gorníštva, spremlja največje dosežke domačega in tujega udejstvovanja v hribih, opisuje iskrive prebliske hribolazniškega duhá in srca, odkriva globoke misli izpod visokih vrhov gorá in pameti ter seznanja še, z drugimi dogodki, ki bi lahko zanimali planinsko dušo.

Tiha, pa velika želja slovenske planinske organizacije je, da bi do stoletnice Slovenskega planinskega društva bila vsaka slovenska planinska družina naročena na slovenski Planinski vestnik, najstarejši slovenski mesečnik. Na koncu koncev smo Slovenci rojeni med gorami, planinstvo je naša identiteta in Triglav je kar od nekdaj slovenski simbol. Povejte to svojim znancem – in poskušajmo skupaj doseči ta cilj!